



Література

Офіційний Спілки письменників України



№ 40 (4449) Ціна 20 коп.

І ГОЛОД НАСТАВ. ПОКИ ЩО – ІНФОРМАЦІЙНИЙ...

ДЕЦЮ ПРО ПАПЕРОВУ КРИЗУ В РЕСПУБЛІЦІ ТА
ПРО НАЙБЛИЖЧУ ПЕРСПЕКТИВУ «ЛІТЕРАТУРНОЇ
УКРАЇНИ»

ПРИМАРА ГОЛОДУ витаснено над країною... До цієї фрази звикли, либо ж, ішо з минулого осені, але якось перезимували, тож і нині так само звично пропускаємо мимо вух, хоч Уряд незалежної України б'є у всі дзвони: замість необхідного мінімуму збіжжя — 17 мільйонів тонн — у державні засіки засипано лише 10 мільйонів тонн (циого ледве вистачить на печений хліб, не кажучи вже про макарони-вермішелі та інші «делікатеси»). Більше того, вважаємо подібні перестороги чи не журналістськими «перехлюстами» і навіть не замислюємося: а чого б ото журналістам та залякувати своїх читачів? Яка логіка, який сенс? Щоб полишили читати газети й кинулися нагромаджувати запаси продовольства?

Щось схоже відбувалося й із застереженнями журналістів щодо загрози іншого голоду — інформаційного. З тією хіба різницею, що від тих пересторог безжурно відмахувалися не рядові читачі (вони якраз щиро переймалися нашими тривогами, про що свідчить численна пошта), а високопоставлені чиновники, від яких залежало: уникнемо ми паперової кризи чи ні. А вона таки вдарила — і аж нік не скажеш, що знецінка, неначе мороз по розквітих садках.

Справді-бо, ще на початку року було попереджено, що целюзно - паперові комбінати Російської Федерації, зокрема, Кондопозький — основний постачальник газетного паперу в Україну, виділять за державними розрізням лише 60 відсотків своєї продукції, а решту — виходьте, мовляв, на прямі угоди.

шахти напередодні зими зупиняються, хліб «вибивається» із новочасних саботажників, солом'яні скірти гасити — та хіба мало клопотів на його бідолашну сиву голову?, але ж навіщо сформовано Кабінет міністрів, навіщо існує Міністерство економіки, яке перебрало на себе усі функції й Держплану, й Головпостачу. Не спрацювали, не прислухалися, не зазирнули бойдай на крок уперед... А, може, це також... своєрідний саботаж?! Не доведи, як кажуть, Господи...

«Літературна Україна», дякувати Богові чи, може, керівникам Держкомпреси (а, можливо, й просто своїй принциповій, послідовній позиції), втрапила до «привileйованого» списку, тобто одержала сякій-такий доступ до паперової годівниці. Маємо певні надії, що 60 тонн паперу з необхідних 120-ти від того перерозподілу фондів нам таки дістанеться. Принаймні, цей номер, як бачите, вийшов у світ у повному обсязі й повним тиражем, хоча до останньої хвилини ми не були в цьому впевнені. Що буде далі? Чесно кажучи, поки що не знаємо. У № 38 «ЛУ» від 19.09.1991 року ми питалися: «Хто допоможе «Літературній Україні»?» І промінчик надії таки зблиснув: подзвонив бізнесмен з Харкова Володимир Безіменний, котрий претендує на пост Президента України на майбутніх виборах, і повідомив, що дасть нам вагон паперу (що є зорок тонн — це цілих чотири номери!). Щиро вдячні Вам від імені читачів за такий несподіваний і приемливий подарунок (поліграфісти з «Київської правди» назвали його



«ЧЕРНІЙ ПРОЛІГ»

29 ВЕРЕСНЯ У СТОЛИЦІ У ПРИСВЯЧЕННІ П'ЯТДЕСЯТИНІ

Опівдні до меморіального монумента принесли квіти тисячі ки-

ні геноциду європейської світової війни.

тін цієї чорної паперу; тільки де вони, оті вагони, в редакціях?). Що за цим криється? А по 7—8 тисяч картованців за тонну паперу.

Що це означає на практиці? Розглянемо на прикладі «Літературної України». До кінця року нам залишилося випустити 12 номерів, на один номер іде приблизно 10 тонн паперу, отже — необхідно 120 тонн «хліба культури». Переможте на 8 тисяч — ось і вийде 960 000 крб., тобто майже мільйон. І це — тільки на один квартал!..

І ось уже читачі не знаходять у своїх поштових скриньках цілої низки республіканських газет (де вже там про районки казати!), «Коза» (колишнє «Комсомольське знамя») позичає «хліб» у колег з «Ізвестій», на пів-«Вечірки», як гірко іронізують зі своєї урізаної двополоски журналісти «Вечірнього Києва», папір дає... птахофабрика. Держкомпреси України, притом облишивши на якийсь час піклування про надрукування купонів (які теж, до речі, «з'їдають» понад 900 тонн дефіцитної сировини), відчайдушно намагається порятувати ситуацію випробуваннями за 70 літ методами — через перерозподіл фондів наявного паперу, частково навіть через... експропріацію запасів центральних видань. Та хоч як крутиверти, а фондів тих — кіт наплакав. Як випливав з інтерв'ю голови Держкомпреси Ю. П. Дяченка кореспондентові «Вечірнього Києва», до кінця року вистачить лише друкованим органам Рад різного масштабу (знову ж таки, про районки не йдеться), та ще виданням демократичного спрямування — за окремим списком... Та й то за умови, що вони наполовину скоротять свій обсяг... І це — у надзвичайно відповідальний час, коли проголошено Акт незалежності України, коли республіка йде до вирішального референдуму, до перших у своїй історії всенародних президентських виборів.

Декому за всім оцім, напевне, вважатиметься «рука сусідів», котра, тік би мовити, підступно «перекриває кран» у виправдану мить, аби провчити неслухняних «самостійників» (хоча, завважимо, і є підставигадати, що часом у наших теперішніх взаєминах і не обходиться без «гри м'язів»). Можливо, й нам закортіло б пошукати оту «руку», якби... Та в тім-то й річ, що, як ми вже констатували, весняними заморозками нинішні паперові негаразди не назвш. Хоча б тому, що нині — осінь, а змоделювати сьогоднішні ситуацію досить легко було ще навесні. І журналисти це робили. Не знаємо, як хто, а ми в «Літературній Україні» неоднораз щиро ділилися своїми тривогами з читачами, ще в лінії голова ради СПУ Юрій Мушкетик підписав «слізного» листа до Прем'єр-міністра В. П. Фокіна, як ми нарешті опублікували його. Розуміємо, звичайно, що не сам Прем'єр має тим опікуватися (йому он ліс треба добувати, бо

Вашою, впевнені, грунтовною передвиборною програмою. А ще сподіваємося, що в Україні (діаспора й так старається допомогти нам, чим може) знається кому наслідувати Ваш добрий приклад, і сьогорічна «ЛУ» таки надійде до читача у повному обсязі.

Ех, ще б 20—30 тонн отого блігого дива — паперу, і ми не вдавалися б до крайнощів (усім людям — і журналістам також — властивий оптимізм). А так — даруйте всі, хто щочетверга поспішає до вранціх кіосків: газета з наступного номера туди не надходить, аби вистачило паперу хоч на те, щоб забезпечити своїх передплатників. До речі, звертаємося до наших прихильників: зробіть із цього висновки й поспішіть (лишився тільки місяць!) оформити передплату тижневика (річна передплата ціна — 15 крб. 60 коп., індекс — 60974) на 1992 рік. Це не агітаційний трик — ситуація з папером на наступний рік складається ще жахливіша...

Цікаво, чи відають про це в Міністерстві економіки України, в Кабінеті міністрів? Адже по-грібні невідкладні, рішучі, кардинальні заходи на найвищому рівні. На межі закриття опинилися провідні видавництва республіки, над прірвою краху й банкрутства — десятки, сотні періодичних видань. Про яке ж відродження України можна буде тоді вести мову? Що чигатиме люд республіки, яка так урочисто проголосила свою незалежність? Невже тільки те, чим уже нині заповнені викладки в підземних переходах великих міст, на перехрестях маленьких містечок? Усі оті порно, «анжеліки», інструкції зі східних видів боротьби,ексу, прогнози самодіяльних астрологів заполонили поки що міста. А село ж іноді дуже легко запозичує погані міські звички... І хто знає, чим обернеться такий інформаційно-духовний голodomор кінця ХХ сторіччя. Не допустити його — наше першочергове завдання, якщо хочемо стати Державою, якщо прагнемо прилучитися до гурту цивілізованих країн у загальноєвропейському домі.

В. ПЛЮЩ,
заступник головного редактора «Літературної України».

ти шану пам'яті безневинно погубленим у вже далеких 1941—1942 роках... Тоді гітлерівці з дивовижною методичною — щовівторка і щоп'ятниці — провадили тут розстріли. Почали з єреїв, із тих, київських, із тих, що як біженці з західних областей України встигли дістатися лише до Києва, жили по знайомих, а деякі — в наметах у Ботанічному саду. Щоб знищити понад 100 тисяч єреїв, потрібно було багато днів... Багато днів стояв стогн у Бабиному Яру, а потім сюди звозили полонених, підпільників, партизанів...

Усього сорок свідків пережило трагедію Бабиного Яру. Вони сьогодні входять до організації, що збирає відомості про загиблих і зветься «Фонд Бабиного Яру». У програмі організації — провести цього року в Києві та Єрусалимі наукові конференції, присвяче-

ні це діти; увічнити рятували єреї на іхню честь Гай праведників дерева за табличці прізвищ новити символічні пам'яті ро

Траурний міт Яру відкрив за голова урядової комітету по відзначені академі

Сьогодні, скажеться 50 років в історію людського Бабиного Яру, го монумента, вересня 1941 року акція нацистства, але найпомісного народу, рівського фашизму відомим. Алвіній на терито

Усі ми сподіваємося: демократи — претенденти України потужно проведуть значну частину пропагандистської кампанії, потрібним чином полягна (надто півдня, центру й півночі республіки) кандидатури на користь одного з-поміж себе.

На кого ж зроблять остаточну ставку молоді В. Чорновола? Чи це буде Л. Лук'яненко? В. Яворський? В. Пилипчук?

А може, академік І. Юхновський?

Шановний провідник Народної Ради, безпереч привабливих політичних постать. Попри те, що є фахівцем з точних дисциплін (доктор фізики-донедавна керівник Львівського відділення Інституту фізики), він глибоко перейнятий проблемами культурного відродження. Торік, у травні, закликав з тим Ради: «Ми повинні оголосити українську хвилю, книжок для дітей, у яку повинні включити всіх, вати, писати і малювати, і всі видавничі організації

— Приблизно півтора року тому утворилася Народна Рада в парламенті, яку, Ігоря Рафаєловичу, очолили ви. Як оцінюєте діяльність своїх колег по опозиції?

Народна Рада є унікальним утворенням у Верховній Раді України. Маємо також унікальний випадок у світовій парламентській історії, коли меншість одержала близьку перемогу й претендує на те, щоб керувати парламентом, мати вплив на керівництво державою, — і все це тому, що її основна ідеологія і напрямок діяльності та устремлення депутатів, що входять до її складу, відповідали тій історичній правді, яка розвивалася в Радянському Союзі,

ї, зокрема, в Уда передовсім що єдиний вихідного Союзу систему незалежності України є стати цілком сродна Рада йшвід самого почала

Парламентська діється з цілої чайнай талановиті жін з них має достатньо скромного віковитий. Коли Рада (до речі, ми інтелігентна сія; хоч і висловили номанітніші пог

ни, виховані канна економоменника — допомогти ліберальному сживи.

З особливим спів російською, татарською, щодо майбутніх будові вільної рідної домівків, — сьогодні,

Ми, письменники, довідкові до майбутніх поїздок у націївства окремі інших причин Народний Рада

ЗВЕРНЕННЯ ДО ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ

Ми звертаємося до серця й розуму кожного члена Спілки письменників України.

Ми звертаємося до молодих літераторів, які ще не стали членами СПУ, але працюють і хочуть працювати в нашому красному письменництві.

Ми звертаємося до працівників наших видавництв, часописів, газет.

Ми можемо мати різні політичні орієнтації, належати до різних партій, сповідувати різні релігії або бути атеїстами. Але усіх нас об'єднує єдине — прагнення бачити нашу Україну вільною, незалежною, демократичною. Попереду — всенародний референдум. Від його результатів залежатиме доля нашої держави сьогодні, завтра і в далекому майбутньому. Як свідчать соціологічні дослідження, більшість нашого народу вже чітко визначилася: так — незалежності!

І водночас частина населені

на Україна

73

Газета Заснована 21 березня 1927 року

3 жовтня 1991 р.

З виступу Юрія ЩЕРБАКА

Брати і сестри віри єврейської та віри християнської!

Громадяни багатостражданого Києва і наші високодостойні гости! Люди різного віку, різних професій та різних політичних поглядів! Стоймо сьогодні перед чорною стіною плачу народу єврейського і народу українського, перед стіною смутку і журби всіх народів світу.

Схиляємо свої голови перед пам'ятю безневинних жертв німецького націонал-соціалізму — перед малими дітьми, жінками, старими і хворими людьми. Погляньмо на вересневе сьогоднішнє небо і сонце, на осінні київські дерева — і уявимо, як рівно 50 років тому те ж саме сонце присвічувало кривавій різанині, бійні у Бабиному Яру, як стогони, прокляття і мольби марно злітали до осіннього неба.

Уявімо, що це ми з вами стоїмо на схилах Бабиного Яру в 1941 році, що це наш з вами і наших дітей останній день життя, день муки, день наруги. Тільки уявивши це, тільки пропустивши Бабин Яр через свої серця, зможемо осягнути всю глибину трагедії, що відбулася тут, на цій зрошеній кров'ю землі.

Саме тут, стоячи перед київською стіною плачу і скрботі, мусимо замислитись над уроками історії. Мусимо поставити перед собою питання: чому дві велики і здорові по своїй суті ідеї — національна і соціальна — дали у ХХ столітті такі страшні, сатанинські породження, як гітлерівський націонал-соціалістичний режим і сталінський комуністичний режим.

У цей скрботний день, стоячи на землі Бабиного Яру, перед прахом жертв національної ненависті, ми повинні думати не лише про уроки минулого, але і про май-

бутнє, про долю нашої Вітчизни — незалежної держави України.

Якою хочемо бачити Україну?

Україна без кровопролиття, без братобійства, без національної і політичної ненависті і ворожечі — ось наш ідеал.

Україна — вільна і демократична держава, в якій однаково добре житиметься українцям і росіянам, євреям і полякам, представникам усіх націй і народів.

Жодна ідеологія — якими б добрими словами не прикривалася — не повинна панувати в Україні, ставати державною ідеологією. Тільки ідеали братерства, свободи, поваги до священних прав людини і прав меншин стопинні присвічувати нам. Тільки така Україна має шанс стати гідним процвітаючим членом світового та європейського співоварства.

Шановні співгромадяни, гости Києва!

З попелу Бабиного Яру, Освенцима і Майданека відродився єврейський народ, став незалежною державою Ізраїль.

З попелу голodomору 33-го року, репресій та ГУЛАГів, з попелу Чорнобиля відроджується сьогодні український народ, стає незалежною державою Україна.

Велика любов лежить в основі такого відродження.

Любов, що її колись заповідав Мойсеєм дітям Ізраїлю. Згадаймо його пророчі слова:

«Я кличу сьогодні на свідків небо й землю; життя і смерть появив я перед тобою, благословення і прокляття. Вибирай життя, щоб жити на світі тобі і твоєму потомству, любивши Господа-Бога твого, слухавши його голосу та прихильвівшись до нього. Амін».

(Второзаконня, 80, 15—20).



ЕЗ ДУШУ БАБИН ЯР»

РАІНИ ВІДБУВСЯ ТРАУРНИЙ МІТИНГ,
ЧЧЮ ТРАГІЧНИХ ПОДІЙ У БАБИНУМ ЯРУ

єства за другої
становити у Ба

ки саме тут, у Києві, почали виконувати план остаточного «роз-

сьогодні ми звідси підемо!.. Я недавно був у Єрусалимі, де лежать

єврейського символу, виступив голова громадського центру. «Ба-

—
де біля кожного
зачатиметься на
рятівника; вста-
ї кам'яні надгр-
стріляних сімей...
нг у Бабиному
ступник прем'єра,
організаційного
значенню сумного
С. Комісаренка.
звін, виповню-
тоді, що ввійшла
як трагедія
Недалеко від цьо-
строхи нижче, 29
почалася жах-
ністів проти люд-
ерше проти євреї-
Ставлення гітле-
ру до євреїв бу-
е саме з початком
України і та-

став Бабин Яр місцем єврейського
мучеництва і масовою інтернаціо-
нальною могилою. Довгі роки ця
трагедія замовчувалася чи пере-
кручувалася, бо говорили закамуфльовану під істину напівправ-
ду, що в історії — навіть гірше,
аніж відверта брехня. У цьому
контексті Бабин Яр стоїть поруч
з голодомором на Україні, з Би-
ківнею, багатьма іншими місця-
ми масових страт і навіть з Чор-
нобилем.

Від в'язнів Сирецького конц-
табору, військовополонених, стра-
чених у Бабиному Яру, звернувся
до присутніх зі словом вдячнос-
ті за пам'ять про загиблих О.
Михайлук.

У кожного з нас, хто прийшов
сюди, проліг через душу Бабин
Яр, сказав заступник Голови Верх-
овної Ради України
В. Гриньов. Але з чим

ниткою трагічна історія євре-
ского народу. Звичайно, інші на-
роди теж зазнавали тих чи тих
трагедій. Проте з дивовижною
постійністю наша цивілізація все
шукала й урізноманітнювала спо-
соби переслідування і вигублення
саме євреї... Сьогодні нам пот-
рібно зробити все, щоб перервати
ту трагічну струну, трагічний
нерв розбудови цивілізації, коли
навіть прекрасні, на перший по-
гляд, ідеї потребують жертв, і ци-
ми жертвами стають конкретні
люди і цілі народи.

На мітингу виступили міністр і
письменник Юрій Щербак та ви-
конуючий обов'язки голови Київ-
ради О. Мосіюк. Музичний вінок
пам'яті загиблих у Бабиному Яру
склав відомий співак О. Розен-
баум. На місці первісного роз-
стрілу, де встановлено бронзову
Мінору у вигляді семисвінника —

Лесюк, Г. Заславський, Ю. Кап-
лан, Г. Аронов, Євдокія Ольшан-
ська та інші поети.

У Республіканському будинку
кіно відбулося відкриття міжна-
родного культурологічного кіно-
фестивалю «Бабин Яр. Нетерпи-
мість».

Віталій БУЛЬКОВШТЕЙН,
Микола МІРОШНИЧЕНКО.

Інтерв'ю з білоруським письмен-
ником Алем АДАМОВИЧЕМ — на
2-й стор.

НА ЗНІМКАХ: 29 вересня у Ба-
биному Яру. Фото в центрі — бі-
лоруський письменник А. АДА-
МОВИЧ і Ю. ЩЕРБАК; О. БОРЩА-
ГОВСЬКИЙ (Москва); народний ар-
тист СРСР І. СМОКТУНОВСЬКИЙ;
заступник Голови уряду України
С. КОМІСАРЕНКО, народні депу-
тати В. ГРИНЬОВ, Л. ЛУК'ЯНЕН-
КО.

Фото І. ЯЦЬКОГО.

Обираємо Президента

Ігор ЮХНОВСЬКИЙ:

«ЦЕЙ УРЯД НА САМОСТІЙНІСТЬ НЕ РОЗРАХОВАНИЙ»

вони в єдиному руслі — руслі добра для України), — ви там перебуваєте ніби на концерті симфонічного оркестру...

Що дав цей рік для Народної Ради? Неперевна боротьба, протистояння стосовно до комуністичної «групи 239» дала можливість з'ясувати, хто є хто і хто може. Нині, я вважаю, ми можемо з депутатів опозиції і з людей, які їм сприяють, вже створити демократичний уряд.

— Щойно ви вживли образний вислів «русло добра для України»... Певно, як продовження своєї ді-

яльності в цьому благородному руслі розглядаєте і можливість стати Президентом України?

— Президент України — це не є посада, пов'язана з почес-
тями. Це надзвичайно труда місія. Від Президента вимага-
тиметься напружена організацій-
на діяльність, щоб налагодити добре функціонування визна-
чальних ділянок народного гос-
подарства. Фінансових, узагалі економічних. І культурних —
обов'язково. Вимагатиметься вміння організувати державний
апарат, дібрати команду і бути певним, що кожної миті ти мо-

жеш «увійти» буквально у хід думок і дій тієї команди і скоригувати їх у відповідний час. Така робота виконується день і ніч.

Тож даремно хтось гадає, що діяльність Президента — це суцільні прийоми, урочистості, зустрічі гостей. І що то є велика радість. Навпаки, ці обста-
вники якраз найбільше заважа-
тимуть «чорновій» праці Пре-
зидента. Крім неї, завданням Президента є чітке бачення стратегії розвитку держави. Я переконаний, що не всі канди-
дати знають, відчувають це. Відчути це можна, лише взявши участь у тяжкій парламентській праці — тій, скажімо, яку ми здійснили протягом попередньо-
го часу.

Бажаю всім шановним кан-
дидатам, аби вони готовувалися до цієї справи. Що стосується мене — я добре розумію, що то тяжка робота; щоправда, я вже пішов на ту роботу, поки-
нувши свою фізику, свою нау-
кову школу, і вже не зійду з цього шляху.

— Зовсім покинули фізику?

— Не можна одночасно сидіти на двох стільцях. Я ще за-
кінчу діяльність книжки з фізики, але тепер займаюся таки пере-
важно державою.

(Закінчення на 2-й стор.).

и на посаду Пре-
ну передвиборної
їтизують населен-
— знімуть свої
парти і Рух? На
рівський? Ю. Щер-

но, одна з дуже
Ігор Рафайлович
математичних наук,
ітуту теоретичної
культури, національ-
трибуни Верховної
хвилю написання
хто вміє видуму-
ції республіки».

Україні. Ця прав-
пов'язана з тим,
хід для Радянсь-
ропластися на
режних держав. І
диний вихід —
самостійною. На-
ла з цією ідеєю
натку.

ка опозиція скла-
ї плеяди надзви-
тих депутатів. Ко-
свою гідність, є
мний і дуже пра-
засідає Народна
це завжди вели-
а, гречна диску-
влюються найріз-
гляди, однак усі-

на десятиліттям тоталітаризму і русифікації, наля-
їчними труднощами, усе ще вагається. Слово пись-
авторитетне в народі. Наше слово повинне сьогодні
людям, які остаточно не визналися, прийти до ре-
свідомими громадянами незалежної Української дер-

ю надією звертаємося ми до колег по перу, котрі пи-
ською, єврейською, угорською, польською, румунсь-
кою та іншими мовами. Ваша чітка визначеність
цього України, ваша допомога в становленні й роз-
в'язані, незалежної, демократичної держави, що стане
іконою для представників усіх народів, які її населя-
тодні вкрай необхідні.

ленники, йдемо в читальні маси — на всі дні підго-
тівнутого референдуму. Форми цієї роботи можуть
наманітніші: від створення письменницьких груп для
найдаліші куточки України до активного співробі-
тничих письменників і молодих літераторів, які з тих чи
ни не можуть вийти, в засобах масової інформації.
Рух України, товариство «Просвіта», демократичні

партиї України готові всіляко сприяти нам у розгортанні цієї патріотичної діяльності. При Секретаріаті ради СПУ створю-
ється Координаційний центр, такі ж центри пропонуємо створи-
ти при усіх обласних письменницьких організаціях. Чимало в
організації цієї роботи може допомогти Бюро пропаганди СПУ,
їого працівники в областях, республіканський Будинок і Будин-
ки літераторів при обласних організаціях. Ми просимо керів-
ництво Українського телебачення і радіо надати можливість на-
шим відомим письменникам звернутися до найширших народних
мас. Надзвичайно важливо також словна використати для цього
обласній районні газети, обласні і районні телеві і радіомовлен-
ня. Раїонні газети сьогодні приходять трохи не в кожну селян-
ську родину. На сторінках кожної районки повинне з'явитися
слово українського письменника. Голос наш має дійти до усіх
громадян України!

Історія сьогодні, за умов, що склалися, не залишає нам вибо-
ру. Вибір може бути єдиний: так — незалежний демократичний
Україні! Тож скажемо про це народу напому — чесно, талан-
товито, пристрасно!

ПРЕЗІДІЯ РАДИ СПІЛКИ ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ.

нормально існувати. Це не скага — кому тепер легко? — просто констатація факту... Адже сподіваного Закону про культуру, що взяв би під державну опіку і захист українські літературні журнали, досі немає, та й ніхто не знає, який він буде.

Що ми дали читатам (і ще замо — бо рік не закінчився) і що обіцяємо дати на 1992 рік?

Протягом 1991 року в «Березолі» з'явилися твори таких замовчуваних, цькованих, але не зламаних імперською системою поетів, як Іван Багряний і Тодось Осьмачка, Юрій Липа і Микола Руденко, Ігор Калинець і Євген Сверстюк.

Під рубрикою «З неопублікованого» побачила світ поема Христі Алчевської «Кочубеївна», в якій мова йде про життя, долю і кохання гетьмана Івана Мазепи.

У планах на рік наступний — нові поезії Ліни Костенко, Івана Гнатюка, Ігоря Римарука, Роберта Трет'якова, Ірини Мироненко, недруковані вірші зі спадщини Ігоря Муратова та Василя Мисика. Редакція журналу має намір і далі вести традиційні рубрики «Поети української діаспори», «Український перекладаний сонетарій», «Дебют у «Берегозлі».

Як і раніше, публікуватимемо «Історію України» Дмитра Дорошенка. У № 1 — повість молодих чорнобильських журналістів М. Лябаха та В. Капусти «Vivos voco» — про людину дивовижної долі німця Адольфа Геттлера, що відсидів багато років у сталінських таборах лише за підозру в антисоціалізмі.

Художньо - документальна по-
вість Олександра Семененка «Хар-
ків, Харків...» — історія нашого
міста 20–30-х років, показана
через унікальні людські долі, ві-
домих історичних осіб.

Цікавою є повість А. Мороза «Хек». У центрі — драматична постать одного з тих, хто особисто вершив розправу в сталінських катівнях.

— «Від Зінькова до Мельбурна» — так називаються спогади Дм. Нитченка, емігранта, який згадує рідну Україну, Харків 20—30-х років у всіх складних перипетіях історичного минулого.

історичного минулого.

Публікуватиметься новий роман В. Бондаря «Рідні пороги» — твір автобіографічний, що відтворює поневіряння людини у фашистському полоні, далі — в таборах інтернованих, під пильним оком СМЕРЩу.

ним оком СМЕРШУ.

Журнал порадує читачів невідомими творами одного з кращих письменників української діаспори В. Домонтовича «Доктор Серафік», повістями, есе О. Бургарда (Ю. Клена).

Статус часопису зобов'язує нас відображати літературно-художнє та громадсько-політичне життя регіону Східної України та водночас порушувати проблеми загальноукраїнські. Отже, мусимо шукати прийнятний баланс між цими двома сторонами. Проте не вважаємо їх антагоністично несумісними: адже в ідеалі нестоличний автор на місцевому матеріалі може порушити проблему світовогозвучання.

яких виступають з величорозмірною
ницькою зверхністю, зраджаючи
логіку, зневажаючи інтелігент-
ність, намагаючись сіяти недові-
ру між Сходом і Заходом Украї-
ни. Ми виступаємо за єдність
України на демократичних засадах
і вважаємо, що Україна та
українці за межами республіки
мають знати не лише своїх геро-
їв, а й тих, хто протидіє посту-
пові тищем, сподіваючись, ма-
бути, на мале поширення місце-
вої преси за межами області.

Досвід показує, що літературна критика, аби здобути собі масового читача, має стати публістичною, повинна вторгатися в життя засобами літератури. Та-

життя засобами літератури. Цю стала дискусія «Культура і культ». Правда життя і напівправда літератури», яка в цьому році завершується. Наступного року переїдемо до спокійного і вдумливого аналізу шедеврів української літератури — творів письменників, котрі стали безневинними жертвами сталінізму або були змушенні жити за кордоном. Це — В. Винниченко, М. Хвильовий, В. Домонтович, М. Йогансен, М. Куліш, Л. Курбас (режисер), І. Гірняк (актор театру «Березіль») та ін. Зі статтями про них

змів) та ін. Статті про них виступляють відомі літературознавці — Юрій Шевельов (Шерех) зі США, М. Жулинський, М. Ільницький, І. Дзюба, Л. Танюк, Неллі Корніenko (Москва). Знайдуть місце на сторінках журналу і такі жанри, як літературний фейлетон, полемічні нотатки тощо.

З початку 1991 року редакція відмовилася від звичайної традиції, за якою «дитячу» сторінку творили лише дорослі автори. Нині «Березіль» є єдиним у республіці журналом, який постійно надає слово дітям. І, судячи з редакційної пошти, цей експеримент привав до душі багатьом читачам.

Рубрика «Не до сміху?» та-
кож видозмінена. Замість
звичних гуморесок та байок «Бе-
резіль» друкує нетрадиційні тво-
ри різних жанрів, як художні,
так і документальні, віддаючи
перевагу матеріалам з соціально-
політичним змістом.* На наступ-
ний рік редакція планує розши-
рити діапазон жанрів — у нашо-
му «портфелі» — політичні фей-
летони, сатиричні новели лауреа-
тів літературної премії імені Ос-
тапа Вишні, Олега Чорногузя,
Івана Сочивця, Євгена Дударя,
твори молодих сатириків-вісімде-
сятників, переможців республікан-
ських, всесоюзних та міжнарод-
них конкурсів сатири та гумору.

інших конкурсів, а також у журналах і редакції часопису, як і редакції інших видань, змушена вдається до непопулярного заходу — підвищення передплатної ціни за один номер до 1 крб. 45 коп. і до 1 крб. 90 коп. у розріб. Примусимо вас, читачі і друзі, зрозуміти нас і підтримати часопис під час передплати на 1992 рік. Редакція, у свою чергу, робитиме все для того, щоб передплачений вами «Березіль» був цікавий, змістовний та різноманітний.

Юрій СТАДНИЧЕНКО,
головний редактор журналу
«Березіль».

нагород.

Ідеться про принципову постановку питання: як нам нині навчитися гідно, справедливо і без осуду писати про тих своїх братів по перу, які любили свій край і народ, були закохані в його пісню і мову, але в тотальному потоці фарисейства, облуді і страху понаписували такого, що нині не просто не читається, а наводить на роздуми: не зінав чи свідомо обманював?

Добре, коли ми маємо перед очима драматичну історію бунту, каяття, розплати, як у випадку Довженка, Сосюри, Рильського...

Пригадую, як Андрій Малишко перед поколінням шістдесятників раптом постав в іншому світлі, коли на своєму п'ятдесятирічному ювілії перед усією літературною братією і сонмищем стукачів гірко каявся за облудне слово: «Я знаю, вся ота кремлівська зоряність у моїх віршах облетить, якщо з усіх моїх томів уціліє маленька книжечка, то і за це слава Богу». Потім він ще говорив нечувані в той час речі і каявся над могилою Володимира Сосюри.

Пригадується всім і опозиція щодо Олеся Гончара в його шістдесятилітній ювілей 1968 року, коли газети відмовилися надрукувати його виступ.

Пригадується, як народ тоді чекав чогось подібного від кожного з іменитих письменників, які могли б собі дозволити...

Ділиться думками, враженнями
письменник, громадський діяч

«НАША ІСТОРІЯ

— Відомо, що всіляко намагался пісніців євреїв. Я зіткнувся з цим, коли знищенню євреїв у білоруських селах. Єув у нас секретарем з ідеології Свачіли матеріали для Хатинського меморіалу, правив цифри про загиблих. На район: 37 сіл спалено з людьми. Він сказав. . Осиповичський — 15, досить п'ятіли нам не тільки сьогодення, майбутнє, а знищити пам'ять про Бабин Яр. Після пам'яті» на Байковому кладовищі, яку лодимир Мельниченко і Ада Рибачук, хоч цю стіну і залиши бетоном. Теж на

Колись мудрій англійський письменник
бэрсніты книги — це вбити живе. Так
нам ять. Добре хтось сказав на відкриті
фістів: один тсталітаризм убивав людей,
про цих людей. А Хемінгуй після іспанської
зауважив: коли ці нелюди підуть (він
то з'ясується, що йхня історія — то є
що це стосується не тільки коричневого
го). Іхня історія — це суцільна історія
— це історія жертв, нищення зasad гуманізму
— це історія нібито для блага народу і від його
щоб поновити правду історії, вшанувати
Пам'ять, мій дід — білоруський селянин
чищення під час окупації, ще в серпні
речі замесять, а з беларусів спекутъ». На
євреях, а продовжували і на українців
треба добре пам'ятати: хоч на якій бі
сити ненависть, потім це торкнеться на

я незалежно від кількості колишніх. Скінчився він, біда, що нашла місце. Комунізм залишивши і безглаздою, успішного ладу, есвітній історії. Як арний, страшний

то винайти найрасповідніший спосіб виходу з ану. Це не мусить примітивним, однозначним до капі-

— Дуже цікавить ваш погляд і ось на яке питання...

Ще рік тому на засіданнях Народної Ради я чув од вас про математичну доведеність перспективи розпаду Радянського Союзу. Життя, як бачимо, підтвердило ваші слова. Але... чи не загрожує приблизно такий же процес Україні? Чи не «відламається» і від неї певні територіальні частини?

— Справді, Україна також велика країна. Шкода, що уряд наш зараз діє так, як діяло раніше союзне керівництво, — намагається геть усе централізувати, мати над усім контролем. А будучи невмілим урядом, не дає ради цій централізації...

Я — прибічник розумної децентралізації. Якщо ми будуватимемо господарство на партійному, чи на військовому, чи на національному принципі, — жодної єдності не вийде... Взагалі ж я глибоко переоконаний: ніщо від України не «відламається».

Щодо мовної проблеми на сході й півдні — я не ставив би різко цієї проблеми. Треба бути мудрими і бачити глибше. Українець може сильно, до болю любити Україну, розмовляючи по-російському. Всякий примус тут є небезпечним для України. Повірте, з часом усе плавно прийде в норму. Якщо в деяких областях зараз будуть дві мови — і українська, і російська, — немає в тому ніякої біди. Якщо в Криму додастися й третя, татарська, — це теж буде правильно. Свобода людей і свободи націй є та не-

обхідна умова, щоб коефіцієнт корисної дії у державі був максимальним.

Від України, яка має чудові економічні перспективи, відділятися просто не вигідно. Добробут прийде до нас. Раніше багатства країни ми оцінювали тільки за кількістю корисних копалин, сировини — скільки можемо добувати вугілля, солі, марганцю, ртуті... І скільки можемо того продати. Ніби нічого іншого в нас немає. Насправді ж Україна — це потужний арсенал по виробництву могутньої зброї, найпередовішої техніки, різних пристройів, які можуть бути рівною мірою використані як у військовій сфері, так і в народному господарстві. Це є країна найсучасніших верстатів, тепловозів, літаків, кораблів, — країна дуже високого рівня виробництва. У нас — найродючіші в світі землі, але ... поки що погано оброблене сільське господарство.

Україні, безперечно, потрібні валютні кредити. Переїдши на референдумі, ми їх здобудемо, й вони дуже швидко в наших умовах окупляться — держава буде в змозі незабаром їх повернути.

Я дивлюсь на Україну не лише з доброю надією, а й з впевненістю — в мене в душі немає жодних сумнівів, що вона витягнеться з біди.

Від розмову

Юрій ПРИГОРНІЦЬКИЙ.

САМОСТІЙНІСТЬ АХОВАНИЙ»

ладу. Дбаючи про свою приватну розкріпачити ередати у приватну бні промислові підприємства становити великий відсоток у виробництві. Маємо монополізацію всловості. Още все вівіст рушити впевненість людям про німум, гарантувати до так званого дості — коли особа

менінського запалу не досить, щоб побудувати державу)... Ця висока роль письменницької організації в побудові нової України повинна зберігатися, тривати.

Ну, а яка ж доля чекає на літераторів у майбутньому? Мені здається, що певна конкуренція і демонополізація мають торкнутися сфери творчого життя. Тим не менше, країна повинна забезпечувати матеріальні основи духовного розвитку, сприяти творчим організаціям — але повністю розкріпачити їх ідеологічно й духовно.

ЗАХИЩАТИ ЄСТЬ?

РОТНИЙ

В'язок

енники були так обурені навіть якби дуже знати, то важко і це перед усім світоглядом не кожному

дозволила собі кривити душою. Любити чи не любите цю безкомпромісну позицію і чесну думку, але вона лежить в основі літературної критики усіх народів, вона пронизує критику української еміграції, за нею останнє слово, коли вже уляється суєта і курявся часу... А що, коли цей один з прихильників ще почне для аргументації ворушити найгірші сторінки багатотомного видання радянського класика?

Ведмежу послугу батькові робить син, захищаючи його такими аргументами, які соромно находити при світлі нинішнього дня. Левко Лук'яненко висловив суб'єктивне судження, в основі якого лежить факт. Замість воювати з судженнями читача, треба готуватися до найсуровіших суджень, і вони не повинні ображати. Живемо у світі порізаних понять і дуже різних критеріїв. Попри все це мусимо навчитися поважати іншого, інші погляди, іншу позицію. Особливо ту позицію, де

ЗГАДАЙМО Й ОЛЕНУ ТЕЛІГУ

Трагедія Бабиного Яру — одна з невигойних ран України. Однак печальна пам'ять зберігає не тільки імена багатостражданого народу Авраама. З її моторошних глибин постає, зокрема, образ славетної української поетеси Олени Теліги та сорока членів Сілкі письменників України, розстріляних німецькими зайдами тут 21 лютого 1942 року. На жаль, крім газети «Молода гвардія», де друкувалися поки що неповні списки жертв Бабиного Яру, ніде не було згадано ні про поетесу, ні про її чоловіка, ні про їхніх побратимів у боротьбі проти фашистів. В окупованому Києві Олена Теліга виконувала обов'язки референта культурної комісії ОУН, редактувала антигітлерівський часопис «Литаври». Та згадка про це, за недавно ще всесильними ідеологічними стереотипами, вважалася неприпустимою крамолою. Інерція вчорашнього «мислення» наміцно віглася у свідомість багатьох людей, і тому, гадаю, під час вшанування загиблих у Бабиному Яру про оунівців, які загинули тут від німецьких куль, майже нічого не буде мовлено.

Міркуючи про геройчу смерть Олени Теліги, її «некорених побратимів» — членів Сілкі — які

ли Українське правління на чолі з Я. Стецьком і та С. Бандерою. Тільки один М. Лебедь випадково лишився на волі, перебравши на себе керівництво національно-визвольною боротьбою проти окупантів.

Відтак набула чинності Постанова II Великого збору ОУН (березень, 1941 р.) — на вироблення ряду заходів, щоб «спаралізувати підступні заміри гітлерівської Німеччини». На Лемківщині, Покутті, у Львові формувалися похідні групи бандерівців та мельниківців (невважаючи на серйозні фракційні незгоди та на арешти їхніх лідерів, що опинилися в німецьких концтаборах). Майже всі вони загинули. Так, з трьох бандерівських груп лише південна трималася довше, а її керівник М. Климишин відбувся ув'язненню, тоді як Д. Мирона-Орлика гестапівці замордували у Києві, погірши І. М. Леміка, який очолював східну групу. Така ж доля спіткала і мельниківців, зосереджених переважно у Києві. Вони утворили тут Українську національну раду, звідки рушили на Харків та Донбас.

Національно-визвольна боротьба в Україні розгорталася всупе-

Праця, лауреат Літературно-художніх премій і автор спопулярного фальшивого роману «Людська — не водиця» та інших «ідейних книг», за якою

усім цим показним десь я його гусі-лебеді, щось ще, що він живив кров'ю чого не знає нинішній чи

на нас раптом звалися першорядних книг, раніше колючим дротом заблокувавши велику переоцінку цінності, в політці, в літературі, в мистецтві... Падають учені, вчораши авторитети, учорашні букварі й хрес-

ин міг би зробити шануваним письменника або син, якого пам'ять батька? Міг сати драматичну подорож між творчими стежками, його слози і перли, висловлену правду задуматися над тією силою, що змушувала письменника душою! І все ж таки, зрештою його причетність до чому був і не був визнана, наївищими моральними рівнями

зім собі, що хтось з числа прихильників Левка Луценка пояснювати Ярославу Тимохові, як той сочре «ідейне слово» сприймає творах людиною, що нарадив смертним вироком не

колінь. Ту позицію, яку люто обстрілювали жандарми і манкути, яку обачно обміниали малодушні, байдужі, боязкі й взагалі «прості радянські люди». Мусимо поважати, бо коли втратимо ту позицію честі, то нас нема.

Крім того, мусимо навчитися вживати слово і відповідати за кого. Ясна річ, ніхто ніні не буде займатися зважуванням словесної полови, яка належала чи то партії, чи то часові, чи то самому авторові. Але почнемо з елементарного: полову називати половою, кон'юнктуру — кон'юнктурою, а спадщино називати те, що залишається на насінні.

Нині слова треба зважувати і відповідати за них. Стиль вашого листа — це ваше лице письменника, міра ваших моральних суджень і рівень етичних понять.

Як же нам захищати честь роду і честь народу? Передусім маємо встановити, де є той острів високого, безкорисливого, куди складали свою любов і віру, який берегли як недоступну для ворога святиню і захищали своїм життям. Цей острів дон-кіхотовський, примарний, але він вартий більше, ніж острів Санчо Панс. І знайшовши той острів, маємо збагачувати його працею усього свого життя і живити спалахами серця. Маємо примножувати свою честі і ясно розуміти, що честь дорого оплачується скрізь, усюди і в усі часи. І не пропустімо свого часу.

велику, ірку правду як неспростовану відповідь на наклепи колишньої пропагандативної системи про «співробітництво» таких патріотів, як українська поетка, з гітлерівцями. Від рук німецьких окупантів загинуло чимало оунівців: редактор антихітлерівської газети «Українське слово» І. Рогач, поет із Закарпаття І. Ірлявський, поет Олег Ольжич (син О. Олеся), поет Гордій Пронченко з Кривого Рога, Сергій Шерстюк, Анна Максимець, Андрій Марченко, Юліан Петречко, Володимир Федюк, брати Олекса та Василь Бандери... Цей список — безкінечний. Його зумисне замовчували ревні борці з «буржуазним націоналізмом», плутаючи (як то їм було вигідно!) збройну силу неволеного народу — УПА, яка під час другої світової війни вела на своїй землі національно-визвольну війну, з прогітлерівським збройним утворенням «СС-Галичина», принципово засудженим Проводом ОУН. Що ж до військових відділів «Нахтігаль» та «Роланд», до речі, розформованих гітлерівською Німеччиною ще 1941 року, то вони з'явилися, коли С. Бандера, як і його однодумці, сподівалися на «Нову Європу», яка немовби нарешті подолає репресивну сталінську імперію, і на її уламках постане вільна, суверена Україна. Але ілюзії досить швидко розвіялися. За відмову скасувати Державний Акт про відновлення Української незалежної держави, проголошений 30 червня 1941-го, гестапівці вже у вересні того ж року заарештували

ць третього рейху. Особливо шаленіли окупанти після появи таємного наказу фюрера від 7 грудня 1941 року, в якому санкціонувалися драконівські методи фізичного знищення людей, ворожих нацистському режимові, в тому числі й оунівців. Час уже знати міф про «ксенофобію» ОУН, висвітлити її діяльність з позицій об'єктивного історизму, осмислити її намагання противставити злочинним концепціям нацизму та більшовизму «міжнародну концепцію справедливості національно-політично-господарської перебудови Європи на засадах вільних держав під гаслом «Воля народам і людині!» (Постанова II Конференції ОУН, квітень, 1942). Хто ще на той час проголошував такі ідеї?! Під цим гаслом пройшла і I Конференція поневолених народів (листопад, 1943), в якій взяли участь воїни УПА — як українці, так і представники 39 національностей (азербайджанці, башкири, білоруси, євреї, казахи, татари та ін.). Вони одностайно виступили проти будь-яких імперіалізмів, що «несуть усім народам політичне, соціальне й культурне поневолення у формі «Нової Європи» чи большевицької СРСР».

За свободу доводилося платити власним життям. Тож нині, у день пам'яті жертв Бабиного Яру, згадаймо поіменно і всіх борців за національне визволення України в пеклі другої світової війни, скажімо наречті правду й про них.

Юрій КОВАЛІВ.

мий білоруський
есе АДАМОВИЧ

Я —
ЕРТВ»

вати правду про генерали проигдалася мені сценаріїв. Коли ми вийшли, він сидів за столом, Родобильський сказав: «Досить з них і сего. Вони регламентували, як намагалися іншу. Ідемо до «Стіни» били свого часу. Вони все там живе, якісь вбити пам'ять. Сказав, що вбити, залишили мистецтво, форуму кінематографії — вбиває пам'ять їх війни дуже влучно на увазі фашистів), як вбивств. Я думаю, азизм, а й червоно-вітві. А наша історія дості... І все це робітні. Ми зібралися тут, зневинно полеглих... якій був свідком 41-го, казав: «На євреїв в Україні замісили і на росіян... Нам нааважувалися замісів. Залишились поки що і слід-

ЧК, ДПУ, НКВС, КДБ — СНБУ?..

Як відомо, 20 вересня ц. р. на закритому засіданні Верховної Ради України прийнято рішення про створення Служби національної безпеки України. Цими днями у приміщенні колишнього КДБ УРСР відбулася прес-конференція членів постійної Комісії Верховної Ради республіки з питань оборони і національної безпеки В. Дурдиня, Ю. Костенка тимчасово виконуючого обов'язки голови СБНУ М. Голушки.

В. Дурдинець у вступному слові зупинився на деяких моментах закритого засідання українського парламенту, підкресливши, що в звязку з проголошенням Акта про незалежність виникала необхідність ліквідації відомчого КДБ УРСР, який входив до союзно-республіканських структур і був підпорядкований центрові, та створення Служби національної безпеки України з передачею її матеріально-технічної бази колишнього Комітету. До обрання президента Служба підпорядковується Голові Верховної Ради і підконтрольна парламентові. Зарах формується нова структура цієї Служби. Буде утворено ряд управління — головне розвідувальне, головне контррозвідувальне, військово-контррозвідувальне, по боротьбі з корупцією, оперативно-технічних засобів. Залишиться поки що і слід-

че управління. На місцях діятийуть обласні й регіональні управління СНБУ.

У журналістів виникло чимало запитань, які переважно адресувалися М. Голушку. Керівник колишніх українських чекістів з ювелірною майстерністю уникав прямих відповідей, хоча, звичайно, й навів деякі факти про життя КДБ в Україні. Чи не вперше було визнано, що господар цього карального органу був єдиний — ЦК КПУ, що туди, скажімо, передавалися усі «смажені» факти з життя письменників, які згодом використовувалися для приборкання інакомислячих. Вперше було повідомлено, що в штаті КДБ працювало близько 20000 працівників, на утримання яких Москва виділяла 130 мільйонів карбованців на рік, що під різними «дахами» в установах республіки «успішно» трудиться близько 300 офіцерів-чекістів.

Однак чи зможе нова Служба національної безпеки, яка успадковує не тільки матеріально-технічну базу колишнього КДБ, а й багатьох співробітників, перекопіює стару структуру союзного відомства, відмовитися від каральних функцій і служити народові України, захищати права громадян, у тому числі й політичні, — невідомо. Адже, як під-

краслив у розмові народний депутат України О. Шевченко, навіть після припинення діяльності карального органу чекісти не вибачилися за злочини ні перед народом України, ні перед репресованими за політичні переконання.

Є проблеми із створенням розвідувальних органів, захистом наших земляків за кордоном. Бо нічого конкретного не почали журналисти про долю київського вченого-фізика В. Чорноусенка, який із свого номера готелью в Мексиці.

І чи зможуть працівники нової Служби успішно боротися з корупцією, коли так і не зуміли довести до логічного кінця справу начальника відділу БРСВ міста Одеси В. Малишева, зіткнувшись із прямою протидією високих партійних органів?

Чимало запитань виникає у звязку з тем, що КДБ УРСР підлягав Москві. Які таємниці за цей час встигли перекочувати з Києва до центру? Хто з працівників КДБ УРСР співпрацював з центральним московським апаратом?

Одне слово, прес-конференція не прояснила, чи є справді буде створено орган, який захищатиме інтереси України, чи просто відбулася заміна ще однієї абревіатури на нову?

Кор. «ЛУ».

Повертаючись
до надрукованого

ОБРАЗА

Колись давно моя бабуся казала: люди дуже ображаються, якщо говориш правду про них, і дуже обурюються, коли хапаєш їх за руку. Тобто кращий спосіб захисту — це напад. Мое не таке вже й коротеньке життя підтвердило її слова. Навіть зараз, працюючи в газеті, я майже щодня маю справу з таким феноменом. І чим сумлініше ти збираєш матеріал, чим більше в тебе фактів, тим лютіше на тебе ображаються. Й одразу ж до редакції йдуть телефонні дзвінки, листи, телеграмми...

Щоб не бути голосливим, ознайомлю читачів з останнім, цілком свіжим фактом, 29 серпня наша газета видрукувала статтю «Що буртує «Оріон» в Буртах?». У статті йшлося про кагарлицькі події. Місто росте і, звичайно, хоче мати всі атрибути сучасного міста. Тобто — всі комунальні вигоди, що й обіцяє зробити завод «Оріон», будівництво якого веде оборонний комплекс країни. Однак для всіх отих атрибутів цивілізації, та, власне, й для самого заводу «Оріон» потрібна технічна вода. Вона є. До Дніпра — двадцять три кілометри. Проте «Оріон», щоб здешевити будівництво, вирішив забирати воду зі свердловин у районі сіл Бурти, Краснопілка, Кадомка. А це — лише вісім кілометрів. Дешевше? Звичайно. Втрічі. А люди? А то вже риторика. Бо де вже нам думати про те, що воно таке — люди: завод, фабрика, полігон — це зрозуміла річ, а люди — це щось цілком невиразне. Та саме люди зазначеніх сіл і затялися не віддавати свою воду, точніше скажати, не можуть вони її віддати, адже у не такі вже й засушливі роки вода зникає навіть у колодязях. А що ж буде, коли смоктатимуть воду вже і з землі?! А станеться те, що й мусить статися. Внаслідок такого, м'яко кажучи, байдужого ставлення до землі вона просто загине. Отож люди, які живуть на цій землі, не можуть погодитися з таким злочином. Але ж згоди тих людей ніхто не питав і тоді, коли проект водозабору зі свердловин ще не був готовий, а «Оріон» уже розпочав будівництво. Уникаючи позавідомчої експертизи. Бо справу тоді вже довелося б мати не із беззахисними селянами... Ось про що йшлося у статті від 29.08.91 р. Одразу ж по трьох днях редакція «ЛУ» отримала телеграму: «...стаття у вашій газеті з приводом заводу «Оріон» ображає спеціалістів, які займаються проектуванням і будівництвом...» Автор телеграмми Диренко не уточнює, чим же стаття «ображає» спеціалістів, які займаються проектуванням і будівництвом...

ЗАРУБІЖНІ УКРАЇНЦІ, ЯК СЯ МАСТЕ?

Український народ має давню, багату і, на жаль, трагічну історію. За часів Київської Русі мав свою державність, входив на рівних правах до найрозвинутіших і економічно, і культурно країн Європи, були встановлені дипломатичні контакти, функціонували міжнародні торговельні зв'язки. Але могутня цивілізована країна зазнала нечуваного лиха — татаро-монгольської навали. Настила століття пітьми. І все ж український народ вижив, зіп'явся на ноги і знову виборов свою державність. Уклав угоду з Росією про дружбу і взаємодопомогу, аби перевести подих у тривалій боротьбі за свою незалежність. Та знову потрапив у халепу. Дружні обітні виявилися набагато цупкішими, обіцянки надто улесливими, а міждержавні угоди — фікцією. Україна швидко була перетворена на південну окоплину Росії. І в цьому безправному становищі перебуває і досі, будучи тутою сповітою і політично, і економічно, і екологічно. Без розв'язання цих кардинальних, життєво важливих проблем годі мріяти про державну незалежність, про повноправне входження у світове співтовариство.

Морально пригнічені, обкрадені матеріально, затиснуті соціально люди завжди мріяли про ліпшу долю. Вони шукали її, розглядаючись на всі чотири сторони світу. Мов птахи з перебитими крилами, українці вирушали від рідних гнізд у чужі країни, куди їх гнала недоля і приваблювали обіцянки вербівників. Сполучені Штати Америки, Канада, Бразилія, Аргентина, Австралія... Легше перелічити країни, де не знаходили притулок наші земляки. Тяжким був процес їхнього інтегрування в іншомовний, чужий їм світ. Та минали роки, і їхня природна затяжість, живий розум і працьовитість давали вагомі плоди. Нині українці представлені у всіх сферах державного, виробничого, суспільного і громадського життя країн їхнього поселення.

Задалеко неповною статистикою у країнах Захуду проживає понад 5 мільйонів громадян українського походження, у межах колишнього Радянського Союзу — понад 7 мільйонів наших земляків. Цей величезний людський масив поділений полярними політичними орієнтаціями, має численні громадські установи й організації, видавництва, журнали і газети, займається науковими дослідженнями. Переважно українці об'єднані в українських греко-католицькій та православній церквах. А ще їх цементує велика синівська любов до України — землі своїх предків (бо вже понад 90 відсотків народилося в країнах свого походження).

ся з усім світом за своє злиднене іспування. Надто з братами і сестрами по крові, які буцімто тільки й виношували надію на повернення в Україну в обозі будь-якого окупанта. Тримати народ у страсі й покорі, у невігластів було вигідно власті імущим компартійно-державним чиновникам. Це був мікросвіт без духовності іхнього благополуччя і власного існування. Але часи міняються. Об'єктивний хід історії ніхто не може перепинити.

Отже, хто вони, закордонні українці? Як і де живуть у світовому розсіянні? На ці запагання пробує дати відповідь дозідник «Зарубіжні українці», що недавно з'явився друком у київському видавництві «Україна».

«У роки передбудови, зростання національної самосвідомості, відновлення історичної пам'яті, загального національного відродження на Україні помітно зрос інтерес громадськості республіки до історії, сучасного життя українців, які живуть за кордоном, їх суспільної діяльності, надбань у галузі економіки, науки, культури, мистецтва, літератури, освіти. Водночас значно розшириються взаємні культурні, наукові, ділові, туристичні контакти України із зарубіжними українцями», — пишуть у вступному слові автори довідника Я. Балан, Б. Кордан, Б. Кравченко, Ф. Свиріпа (всі з Канади), С. Лазебник (керівник авторського колективу), Л. Лещенко, Ю. Макар, П. Орленко (всі з України).

Україна повернулася обличчям до своїх дітей за кордоном. У засобах масової інформації з'являється щодалі більше розповідей про життя закордонної української спільноті, виходять книги українських авторів зарубіжжя, готуються документальні фільми, наукові дослідження. Лише протягом минулого року в Україні відбувся третій конгрес Світової федерації українських лікарських товариств, конференція Міжнародної асоціації українознавства, міжнародний фестиваль української поезії «Золотий томін», міжнародний симпозіум «Голодомор-33» та інші важливі заходи.

Думаючи про єдиний український світ, люди хочуть мати щонайбільше інформації про життя діаспори. І довідник «Зарубіжні українці» певною мірою заповнює цю прогалину. У ньому розкриваються соціально-політичні та економічні причини масової еміграції, яка поділяється на три періоди: розповідається про багаторічне життя українських громад Північної та Південної Америки, Європи, Австралії, Нової Зеландії, Близького і Далекого Сходу.

Михайло ГР

НОВИ ІСТОРІ

ЗА РОК

Заводи стояли без палива, позаливались водою, водоливи не працювали місяцями за недостачеї т. ін. Зате скрізь правительство чекали на неоплачені російським устави, військові роботи. З усіх боків тислися сього правителства, ральної Ради, домагаючись, розпоряджень, лаку, ставлячи на їх рапроби безладя, недешеві, запасів, розграбувшиками. З усіх сторін і зовнішніх вали сей катастрофічний наїскунок одні, щоб зановище української другої — щоб вимогти ні політичні й економічні користь своїх дерев'яних кольяральних держав натамагаючись уступок

Закінчення. Пом № 31—39



ГРОМ

тегорично вимагає «спростування статті і негайного покарання кореспондента». Це якраз і свідчить про те, що «Оріон» на чолі з Диренком не звик звертати уваги ні на факти, ні на людей. (Бо — оборонне міністерство!).

Вельмишановин пане Диренко, фатта спирається на фактичний матеріал. Вона не лише насичена, а перенасичена фактами. Та якщо цього замало, можна дещо й додати: «Производственно-геологическое объединение «Севургекология» — Правобережная геолого-разведочная экспедиция. Номер 3/270 от 22.03.90 г. Направлено в институт «Укрводоканалпроект». Влияние проектируемого водозабора в с. Бурты на грунтовые воды прилегающей территории скажется через 3—10 лет. В зоне влияния находятся села Краснопилка, Кадомка, Бурты. Представляется целесообразным предусмотреть централизованное водоснабжение этих сел с момента ввода водозабора в эксплуатацию. Гл. гидрогиолог Д. Т. Бевза».

Виходить, спочатку необхідно втратити мільйони карбованців, щоб забрати у людей воду, а потім закопати в землю ще кілька мільйонів, аби... дати людям воду. Чи ж не геніально?! Усвідомлюючи таку безглізість, в Кагарлику вирішили пом'якшити удар — зменшити витрати: воду в селах можна забрати, в ім (селам)... не дати.

«Протокол совещания по вопросу необходимости обеспечения централизованного водоснабжения сел Краснопилка, Кадомка, Бурты, г. Кагарлык от 15.05.90 г. Присутствовали: Левченко Н. А., Коцюруба П. Б., Еськов А. И., Козодай Л. С... Решили: учитывая, что на 1 очередь строительства (хозпитьевое водопотребление 5400 м³/сутки) понижение уровня воды в шахтных колодцах сел Краснопилка, Кадомка, Бурты не предвидится, а в артскважинах произойдет лишь незначительная сработка, мероприятий по централизованному водоснабжению этих сел не предусматривать...»

Отож незалежні фахівці «Севургекология» вважають, що через 3—10 років села можуть залишитися без води, а вельмишановні добродії з Кагарлицького виконкому разом з «Оріоном» упевнені, що якось перемелеться і мука буде, а може мітка: адже якщо в Буртах чи Кадомці дуже скочуть напитися водички, то прибіж до Кагарлика (якісь вісім кілометрів)! і нап'яться, зрештою, досвід такий уже є, бо в селі, розташовані за загубленою річкою Росава, взяли воду машинами... Може, саме з цих причин «Оріон», за дивної підтримки районного та обласного комітетів захисту природи, уникнє незалежної екологічної експертизи?

Микола ХУДАН.

тична ідеологія робила зарубіжних українців ворогами українського народу. Писалися книги, наукові праці, в яких фальсифікувалася наша національна історія. На ниві лженаук буйно зростали кандидати і доктори різних наук, академіки. І чим більше вони знаходили серед рідного народу ворогів, тим «пліднішою» була їхня праця. Напівправда, замовчування, одверта фальсифікація заохочувалися правлячою комуністичною партією. Особливо, коли це стосувалося українців за кордоном. Український народ жив у піт'яті й безсоромному обмані. Він мусив бороти-

діаспори. Бракувало ім і інформації, і часу. Отже, багато цікавих сторінок історії української спільноти за кордоном лишилися не заповненими. Це стосується десятків країн, де розповідається про вихідців з України дуже куцо. Очевидно, наступні видання будуть повнішими і вичерпнішими. Головне, що цчаток зроблено. З'явився і в Україні своєрідний діаспорознавчий довідник, що стане однією з легендарок у будову новітньої нашої історії.

Микола ЧУБУК.

НАША ДІАСПОРА — З НАМИ!

Серпневі події в колишньому Союзі знерухомили весь світ. Заокеанські відстані були тут ні до чого: тривогою і хвилюванням за долю України, її майбутність билося і серце нашої діаспори. «Літературна Україна» відчула це одразу — і за телефонними дзвінками, і за численними листами. Один з таких листів приніс Заяву Державного Центру Української Народної Республіки в екзилі з приводу перемоги демократичних сил над антинародними змовниками в Москві.

У документі підкреслюється історичне значення цієї перемоги над ворогами демократії, свободи і прогресу в СРСР, над тими, що ставили собі за мету недопустити до послаблення диктаторської системи, накиненої комуністичною партією, КГБ і військовою верхівкою Кремля над народами СРСР, над республіками. Далі наголошується, що «вітворилася унікальна нагода для звершення української державної незалежності. Прийшов час для політичних і державних діячів в Україні ставити собі конкретну мету — проголошення Державної Незалежності». (Лист датовано 22 серпня нинішнього року).

Покладаючись на сучасну унікальну ситуацію і на зразкові приклади інших народів у їхній

боротьбі за державну незалежність, наголошується в документі, дуже важливо використати всі можливості мирних, демократичних методів боротьби за державність України. На цьому шляху Україна може покладатися на всі без винятку демократичні організації, що є в опозиції до партійно-комуністичної бюрократії в адміністрації і Верховній Раді України, на більшість громадських, культурологічних, наукових, письменницьких організацій, на українські національні церкви, на прихильну до демократичних ідей молодь, на більшу частину національних меншин в Україні, які знають, що тільки Українська незалежна держава може забезпечити їм повні права громадян України.

А закінчується Заява Державного Центру УНР в екзилі так: «Не втратмо історичної нагоди побудувати справжню незалежну народну Українську Республіку, піднести престиж України в колі народів світу. Об'єднано станьмо на шлях побудови вільної, суверенної, демократичної держави українського народу!».

Заяву підписали президент УНР в екзилі Микола Плав'юк, голова Української Національної Ради Михайло Воскобійник, голова Уряду УНР в екзилі Іван Самійленко.

Кор. «ЛУ».

«ПРОЧИТАЙМО ТУЮ СЛАВУ...»

Таку назу мала виставка історичних джерел та літератури про козаччину, що експонувалася в Києві в Державному музеї літератури України.

На виставці було представлено оригінали історичних документів XVI—XVIII століття із фондів Центрального історичного архіву України у Києві та твори художньої літератури про козачину з колекції Державного музею літератури України. Вперше культурна громадськість столиці мала можливість ознайомитися з унікальними документами історії Запорозької Січі, котрі й фахівці в основному знають лише з публікацій істориків-джерелознавців XIX — початку XX століття. Козацька тема стала джерелом

творчості багатьох українських письменників. Відвідувачі могли побачити в експозиції пам'ятки фольклору, поему «Гайдамаки» Т. Г. Шевченка, книги П. Куліша «Чорна рада», М. та Л. Старицьких «Сотник Богдан Хмельницький», М. Старицького «Останні орли», В. Кулаковського «Северин Наливайко», О. Гончара «Собор», П. Загребельного «Роксолана», «Я, Богдан» та інші. Святкові виставці надали твори декоративно-прикладного мистецтва — мальлярські роботи українських художників.

Галина БОЛОТОВА, завідуюча відділом Державного музею літератури України.

ПРАЦІВНИКИ книжарень та книгу не відають, як датам отіє партійною лишилася після домової партійної орієнтованості помалі разу коштом інших партій. Услід з цим пашерами Оксана («Між смерть і життя»), 1991, «Ява», 90 с. 10 000) закінчено друкуванням ставновісного альбому письменника Й. публіків втратив доповідь (а щойно вживуває) трьохлітнього зустрічання: «нешквар». Левко Лук'яненко писав до цього видавництва: «Люди варто на твою

«Публічну лекцію амбасадор-трансценденту Горю» опубліковано через рік після зустрічі у Лондоні «Комунального фестивалю» Маркса і на стації «евангельського» працюючого світу, різни у привид на шукала щастя у на вольній боротьбі. У літні на зустрічі з ким не зівітрає століття річчю ювілей ІІ університету «Весенів» (1989, № 6) перекладу В. Діброви гальма наша непойманим чи жалюгідністю стилю перекладача, нічого до гладконосу, така важлива подія майже непоміченою маштабному потоці, будова заливає усі хи живої думки і відхилення.

Фінансуючи зі свіжих фондів окрім видали близькому до оригіналу стилю і авторського перекладі. Українською канською партією рекомендовані та прихильні демократичні та національні громаді намірною програмою партії моральний дороговказ політичної самоосвіти ну настанову до короки ну.

Левко Лук'яненко на сьогодні, мабуть, нішої політичної партії. Це сталося несподівано. Боронили КПУ. Тож у голові Лук'яненка тає зважання від успіхів голо

Рецензована відповідь на зустріч з самим «Ява», енергійна, від дня зупиненої партійної фірми, зустріч тає поєднувати більш (не без вигоди громади). Проте, складні, не обійтися нічого саме на політичній автограф голови УНР, вміщені на лінійні сторінки, зчинені перепохоном районного

ШЕВСЬКИЙ До джерел ий період ї України

І ВІД 1914 ДО 1919

за. Копаль тому що ціліми вугілям українське захування за рідом до т. д. до української Центруючись гро-ду, порядкувок всяких останцій гро-зливих більшорін, внутрішньокористову-ї станов для хитати ста-республіки, від неї різ-чні уступки кав. Місце-агенти цен-нискали, до-бужуазним

атон у

формам і принципам, — тим часом як з другої сторони неприхильники української держави пильно слідили за кожним кроком Центральної Ради й її правителством, щоб знайти докази буржуазної, реакційної політики, аби дискредитувати її в очах пролетаріату, й особливо селянства, що ловило всі ті інсінуації, смертельно тривожачись за долю аграрної реформи, за принцип третього й четвертого універсалу, про котрі вороги українства ширили чутки, що Центральна Рада вже скасувала їх п'ятим універсалом, і на те її закликала німців, щоб віддати назад землю панам і знищити всі свободи.

В таких грізних обставинах було ясно, що тільки міцне об'єднання всіх українських сил коло охорони української держави і й демократичних і соціальних здобутків може вивести Україну з її небезпеки. Се й порозуміли ті групи, які поставили над усе завданням моменту — завда-ння української державності й са-мостійності. Відложивши різниці

в принципових поглядах і відно-синах своїх до тих чи інших ко-нкретних актів українського пра-вительства, вони вирішили всіма силами підтримати його і Цен-тральну Раду та захищати від уся-ких потрясінь.

Першим ділом їх по повороті до Києва Центральної Ради було оповіщення її, видане «в день свята Т. Шевченка», про те, що Цен-тральна Рада міцно стоїть і стоя-тиме при тих соціальних і демо-кратичних гаслах, які були про-голосовані третім і четвертим уні-версалом, і про ті мотиви, які привели її до покликання німців на Україну. Кабінет Голубовича доповнено міністрами з усіх гол-ловінших українських фракцій (неукраїнські соціалістичні групи відтягнулись від участі в кабінеті), і таким чином всякі спекуля-ції на кабінетську кризу відхилено. Трактати з центральними дер-жавами по довгій і жвавій деба-ті ратифіковано. Рядом виступів розсіяно підозріння неукраїнських груп щодо зміни українського курсу в бік шовінізму і націоналіз-му. Особливо важне значення ма-ли з цього боку наради і дебати у справі скликання Установчих Зборів.

Українська Центральна Рада вже двічі визначила час скликання Українських Установчих Зборів і тепер нетерпляче чекала вияснення результатів виборчої кампанії, яка переходила в пер-ших днях січня, під час самого більшовицького находу. Можливість негайного скликання першого безпосереднього народного представництва, вибраного на ос-нові загального, рівного, тайного і пропорційного голосування, та передачі йому дальнішого керму-вання справами незалежної України була дуже цінна для неї.

На останній сесії Центральної Ради, в січні, було ухвалено, що Установчі Збори можуть зібра-тись, коли по тимчасовому під-рахунку буде констатовано, що половина членів Установчих Зборів уже вибрана. Правда, вислов-лювались, що з огляду на той бі-льшовицький терор і всякі непра-вильності, в яких проходили ви-бори до Установчих Зборів, або міньюні їх, розіскати вибори про-сто до парламенту, прийнявши й конституцію й виборний закон у Центральній Раді. Але кінець кін-цем більшість її висловилась рі-шучко за скликання Установчих Зборів на основі переведених ви-борів, коли є тільки якась за-конна можливість того — по мис-лі згаданої січневої ухвали. Громадянство, спеціально селянство жадібно чекали обіцянок Центральною Радою Установчих Зборів і, очевидно, їх не можна було лишити, не здійснивши їх обі-цянки, коли якась можливість скликання Установчих Зборів бу-ла справді.

Ця можливість скликання з очищеннем території виявилася усе більше і вносить заспокоєння в напружений настрої громадян-ства України. По тяжких і бо-лісних переживаннях громадянст-ву захотілось спочити духом на якімсь спільнім постулаті, котрий би дав об'єднання порізним течіям, вказав вихід з попсованих відносин, з вихідних суперечностей, переніс змогу почати новою ро-боту на новім ґрунті, відкінувши старі рахунки, старі орієнтації. Його гаслом ставало: негайне скликання Українських Установ-чих Зборів, і більшість Централь-ної Ради ухвалила скликати Українські Установчі Збори на день 12 липня (травня), 1918 р.

У ВИДАВНИЦТВІ «Радянський письменник» побачила світ незви-чайна книга — «Історія Русів», твір історичний і політичний, су-воро реалістичний і водночас ле-гендарний, романтичний. Це — дзвін на сполох, заклик україн-ців до єднання, визволення, ут-вердження нас у праві на існу-вання як народу, нації, палкий осуд російського царату, деспо-тизму, імперських амбіцій, націо-нального гноблення, це, врешті, історично і етнічно виважений, справедливий погляд на нашу минувшину.

Уперше ця книга вийшла дру-ком 1846 року в Москві, малим тиражем і російською мовою, вдруге 1956 року — в Нью-Йор-ку. Проте в Україні книга таємно поширювалася в списках, за неї платили несостовні гроші, й усі, хто її читав, зазнавали її чару.

Мимоволі ставали поборниками ук-раїнської ідеї, або ж принаймні симпатиками. Свого часу за чи-тання цієї книги платилися во-лею, переходили в статус «во-рогів народу».

Академік Сергій Єфремов, оці-нюючи загальне значення твору для української культури, зазна-чив: «Історія Руссов» була не-мов пророкування про близьке національне відродження Украї-ни і оправданням її нового пись-менства, з якого те відроджен-ня почалося».

«Історія Русів» прислужилася Олександру Пушкіну при написан-ні поеми «Полтава», інших тво-рів.

«Історія Русів» допомогла Ми-колі Гоголю створити історичну по-вість «Тарас Бульба».

«Історію Русів» не обминув Іван

Франко, працюючи над повістю «Захар Беркут».

«Історія Русів» вплинула на творчість І. Срезневського, Є. Гребінки, М. Драгоманова, П. Куліша, М. Маркевича, С. Рудан-ського, М. Грушевського, на ро-сійських, польських, німецьких, французьких, англійських пись-менників та істориків.

«Історія Русів» була, нарешті, настільною книгою великого си-на України Тараса Шевченка.

«Історія Русів», шановні чита-чі, іде до вас у перекладі поета Івана Драча, з передмовою пись-менника Валерія Шевчука, старан-нями видавця львівської книжко-вої фабрики «Атлас». І коштує 14 крб. 80 коп. за примірник.

Володимир СИДОРЕНКО,
редактор «Історії Русів».

АДЯНСЬКА НЕПОКОРА:
ДРІЙНИЙ ДЕБЮТ

ний заклад і успішно розвивати свій кінокритичний хіст у Москві. Натомість у Києві значно солоніше повелося мистецтвознавців Шелесту (Юлію). Невідомо, чи то з подачі кінематографічного начальства, чи вже власними за-слугами, але утраплив і він у «Ве-

українських бірень досі раду покла- літератури, розпаду ві- ганізації. Аккова поліця ньку — цю- зусиллями ін- за посмертни- сані Мешко- киттам», К., тор, наклад рук і брошуро- го памфлету американського чиста, що не у нас, радше, репетно-актуа- «Громадянська Іук'яненко на- дання вступне весті повніс-

мериканського літератора Генрі в США усьо- виходу в світ вістичного ма- Енгельса. Вон- тій частини, що не пові- дад Европою і аціонально-віз- Українці чека- книжкою мало я — аж 140- занував журнал 6) публікацією ови. Чи то за- інформованість, журналу, чи надто прихиль- винні, але ця, дія лишилася в тому інфор- що ним перед- і підряд спала- вільного слова. своїх небагатих ання у новому, іншального тек- темпераменту ська Республі- комедію своїм никам, усій де- аціонально сві- флет Генрі То- непокора» як тійну лектуру, вказ, підручник ти та оператив- конкретного чи-

ко є головою тут, найчислен- артії в Україні. івано, коли за- жож, віримо, що книга не закрутити слова: це поки ання було за- здійснила його», молоді й заснування де- що не вагає- ізнес з політи- ді для себе і скажаться ви- ся без утруд- чесному землі. РПІ назва цієї звороті титу- инили немалій (Рокитнянсь-

кого) масштабу в містечку, де дру- кувалася брошура. «Вихідці (чи вілізці) з окопів» занепокоїлися, зашамоталися. Втім — знання політичного поступу — легкою шамотаниною в одному таборі та делікатним нервотріпанням у протилежному все й окошилося. (Нагадаємо: діялося це ще до Акта проголошення незалежності України). Факт той, що книжка є! До речі, панове книгољуби, наклад її зовсім невеличкий, тож квапте- ся збагатити свою бібліотеку при- мірником першовидання!

НОВЕ ІМ'Я

Таким чином, вводиться ім'я Генрі-Давида Торо (1817—1862) в духовний світ, у масову свідо- мість українця. А він (масовий українець) навіть не знає до ла- ду, як його вимовляти. Оригіна- ляний правопис прізвища Thoreau натякає на французьких предків, отже, годилось би наголошувати останній склад, проте Українська Радянська Енциклопедія та Український Радянський Енцикло- педічний Словник солідарно ставлять значок наголосу над пер- шим «о». Чому б то? А по-іспан- скому Того означає «бичок, бу- гай»; Того corrides у жаргоні те саме, що «тертий калач» (тореа- дор, що гине, — мабуть, не тре- ба пояснювати). Може, то аме- риканці — вони завжди славу- вали в францужчині — під жи- вим іспаномешинським впливом надали такого звучання прізвищу свого земляка (котре походить, найвидіше, від гіератичного імені Гног чи похідного від нього ж загальнєвропейського апелітиву в значенні «башта», у нас — «ту- ра»), а УРЕ відтворило його за американськими джерелами? Ко- ротше, повторюється ситуація з Пікасо-Пікасом, тобто — як не скажете, усяк буде гаразд, а від причіпок місцевих пурстів оборо- роняйтесь нашими аргументами. Інші енциклопедичні дані, ви- кладені І. Л. Новиченком, за- стережень не будуть, і ми спо- кійно відсилаємо читача до них. Окрім бібліографічних. Невже вітчизняний, безперечно, двомов- ний читач нічого, крім есе «Вол- ден, або Життя у лісі» (М., 1979), із спадщини Торо і в очі не ба- чив? Невже свого часу ні «бе- кі», ні «мекі» (за тогочасною термінологією більшовики й мен- шовики), ні, зрештою, анархісти чи — пізніше — гартованці, вап- літняни, емігранти, ентесесівці й дисиденти не довели до народу нічого іншого з цього могутнього арсеналу? Адже самі, поза сум- нівом, куштували, прямі цитати з «Громадянської непокори» легко простежуються вже у «Вибор- зькій відозві» депутатів розігна- ної 1-ої Думи. Невже ж супіль- но-політичні обітчики «цивільний спротив» і «мирна непокора» вживалися нами кілька десят літ підряд навмання, з других і тре- тіх вуст, без предметного знання першовитоків терміну?

Нині цю кривду направлено: бажаємо плідного знайомства. Сподіваємося, що й енциклопедис- ти своєю увагою події не оми-

нуть: адже це найперше книж- кове українське видання Генрі Торо.

ПЕРЕКЛАДАЧ. ІМ'Я ПРИЗАБУТЕ

Видання УРП може вважатися сенсацією свого роду в національ- ному перекладництві, бо перед нами вже другий переклад у ме- жах якихось трьох років. Пер- ший, зроблений В. Дібровою, опублікував у червневій книжці за 1989 рік «Всесвіт» під заго- ловком «Громадський непослух». Чимось він не влаштував автора нового перекладу Юлія Шелеста, який не пошкодував ні праці, ні часу на виконання ще одного. Давнєнько не було чути про цьо- го автора. Либонь, з «ранніх шістдесятіх», коли ото рецензія Юлія Шелеста на фільм «Два роки над прірвою» (режисер Тимофій Левчук), рецензія, вміщені на в коротичівському «Ранкові» під інтересуючою назвою «Гарга- ра з бомбшками», наростила та- кого шелесту і справила ефект бомбового замаху не тільки на реноме «провідного майстра українського кіна», а й на підвалини усього застійного світопорядку. Прийміні такою була ре- акція критикованої сторони, котра визнала за необхідне «відбом- битися» totally, навально і не- щадно. «Молоді Україні» (тоді ще синтниківська) вилляла величезне редакційне цебро (та де там цебро — цистерну, море!) не- гативних прикметників (автор «Гаргари з бомбшками» — поган- ний, самопревнений, розв'язний, зверхній, розлютований, недолу- гий, затяжний, стопроцентний стрі- лець з кривої рушниці) та ярли- кових формул (від «opus», «де- зорієнтація читача», «лахміття примітивної логіки» до «профе- сійна неспроможність», «духовна вбогість», «правдешій ішьгтьо- маз» і навіть «критичний анар- хізм», «сутінкова філософія», «ан- тистетичне штукарство»; за та- ке, бувало, й розрістювали!). «Радянська Україна» вмістила протест трьох учасників підпілля, «Радянська культура» — дует ін-женера-хіміка Н. Кондратенко і студента-історика В. Нагорного (ішкаво, на кого вивчився отакий, принагідно кажучи...). Навіть сам А. Скаба, секретар ЦК КП України з ідеології, зі сторінок «Со- ветської культури» недобром по-м'янув «ряд последніх виступ- лій отдельних органов печати по вопросам киноискусства, которому мы придаєм особено важ- ное значение».

Не пригадаю вже, чи увійшла в «ряд отдельных органов» «Ком- соомольская правда» з реплікою В. Туровського («Бальзак пил черный кофе») на черговий твір Тимофія Левчука («Помилка Оноре де Бальзака»), чи це опісля, не зважаючи на всі громі й суво- рі реприманди на адресу Шелес- та (Юлія), паважився (чи не втерпів) ще один критик? За цей вчинок студента В. Туровського викинули геть з рідного Київсько- го державного інституту театраль- ного мистецтва імені І. Кар- пенка-Карого, що не завадило йому закінчити вищий навчаль-

ній курс, якщо що з «Ворожжі ра- діоголосів». Мабуть, таки сам по- ставався, бо в міжчасі постанова- ва пленуму міському КПУ («Про роботу музично-хорового товари- ства») затвердувалася його як «особо- ю націоналістичних переконань», а відтоді вже запала цілковита тиша.

Врятуватися і нагадати про се- бе публіці шляхом «гоможуван- ня» — методом, що ним і славні- ші за Шелеста Юлія шістдесят- ники не требували (від імені ки- тайського класика Го Можо, ко- трому лиха доля та «культура революція» судили відродити жанр привселяного самовирит- тя і зречення — коромол), Юлія Шелест чи не схотів, чи не мав пропозицій — і таким чином геть зник з літературного, мистецького і громадського овиду. Василь Стус у проміжку між своїм пер- шим і останнім, фатальним, ув'яз- ненням рекомендував його канди- датуру до УГС, але набуті по та- борах (також за дві «ходки») каліцтва й недуги утримали Шелеста (Юлія) від чинної політи- чної діяльності, у меморіальних обоймах шістдесятників він, здавалося, надійно захряс у категорії безіменних «...та інших». Аж ні! Живий, як виявилось, кури- ло, й още у нього — спроба но- вого, повторного дебюту в літе- ратурі. Знаменно, що робиться вона саме в такий спосіб — з іме- нем Генрі Торо, під пропорами республіканців. Бажаємо дебю- тантові (повторному), мистецтво- знавців, журналістові, перекла- дачеві, а також в'язнів андро- повських тaborів Юлію Шелесто- ві успішного старту і нових го- лосних учнів на обраному за- молоду шляху по тернах. І на- останок — цитата з рецензованої книжки:

«Чи та демократія, яку ми зна- ємо, є вже останнім з можливих до впровадження в методи уп- равління досягненням? Чи не можна ступити ще на крок перед до визнання і реалізації прав людини? Справді вільної і освіче- ної держави не буде на світі до- ти, доки окрема людська істота не буде визнана за вищу і неза- лежну силу, від якої походить вся сила і влада держави. Я тішу себе думкою, що з'явиться на- решті така держава, котра спро- можеться бути справедливою до всіх своїх підданих і трактувати кожну індивідуальність так, як велено трактувати близньо- го. Така держава і не подумала б вважати несумісним зі своїм благом існуванням тих нечисель- них, що живуть обіч неї, не втра- чаючись до її справ, неохоплені нею, хоч і вірні своїм обов'яз- кам щодо своїх близьких та спів- громадян. Та держава, що зро- дить подібний плід і змириться з його відпадінням у пору зрілості, вторге шлях ще до сконча- лінні і славетнішій своїй насту- пниці — державі, которую я теж собі вимрів, але, якої ще ні- хто не бачив».

Чи не правда, звучить злобо- денно? Решту не менш актуаль- них думок ви можете пізнані, придбавши (за помірковану ціну) рецензоване видання — памфлету Генрі Торо «Громадянська непо- кора».

Леонід ЧЕРЕВАТЕНКО.

ладу злочину. Ініціаторами матеріалів Кочура є позитивний ньюго академіка Є. письменника Є. кандидата філологічної кафедри.

Забілітатії Григорій активно працює як дослідник літератури «Відлуна» (1969) поезії П. Верле-уча, Л. Новомесько-ра, Дж. Леопарді в чи світовій ліриці, Шекспіра удостоєний золотої медалі літературної Максима Рильсько-го.

В серії «Майстри перекладу» видавництво з'явилося своєрідні поезії — від анти-годення — Г. Кочура. АГУ відтворив у «Інтинаційському зошиті. 1953 років» (1989).

Часи зазнав перевороту ощельмовані із СПУ (поновлені переведові).

СЬКИЙ

райнської та білоруської лексикології та діалектології, працьового літературо-еклористики та етнографії — автор «Кримський» (т. 1—2, «Нарисів із історії мови та хрестоматії староукраїнщини» (1922, у співавторстві), «Програма осохливостей говорів» (1910) й славетний не тільки лілолог, а й відомий поет-лірник, творчих поезій», як бе-к. Його поетичні в основному до зове гілля», оповіздірок «Повісті і нського життя» та «Овідання». З романівського за життя задруковано тільки віністю твір опублікову.

Зробив багато ху-адів з арабської, французької, англійської, німецької та інших

о, як і завжди, див у Звенигороді. Тут він мав ок з вежею, велична головне — спо-літа нездужалося: о того слабкий зір, же другий тиждень три. Думалось вся-к-ч-е-як пішло... на к, і задавнені хво-

ної організації СВУ Єфремова, Дурдуківського та ін., Кримський брав активну участь у цій організації. За наявними даними, Кримський останнім часом активізував свою антирадянську націоналістичну діяльність, спрямовану на утворення самостійної буржуазної Української держави, на відрив України від Радянського Союзу. Ця підтримка діяльність велася Кримським на фронті української культури і у вихованні в антирадянському націоналістичному дусі студентів Київського університету...». Почалися допити, однак Агатангел Юхимович нічого не визнавав. Допити продовжилися і в Харкові, куди перевезли заарештованого. Тут його ознайомили з офіційним обвинуваченням, яке склав старший слідчий III управління НКВС УРСР лейтенант держбезпеки Кокостиков. У цьому теж саме: антирадянська націоналістична діяльність...

Сьогодні, мабуть, уже ніхто не відає, яким був шлях заарештованого до Казахстану. У слідчій справі є лише довідка фельдшера про те, що Кримський «перебуває в тюремній лікарні від дня прибуття... Дряхлість, виснаженість, загальна слабість... Свідомість. У повній свідомості. Поліпшення немає. Хлянє». Довідка датована на 14 січня 1942 року.

А 26 січня 1942 року було складено акт про те, що цього дня сержант безпеки Сеткін, начальник банної частини лікар Ібрагі-

мова та черговий фельдшер Нєфьодов «оглянули труп ув'язненого кустанайської загальної тюрми № 7 НКВС Казахської РСР Кримського А. Ю., 72 роки, померлого 25 січня 1942 р. о 1 год. 30 хв. дня... Хворий ув'язнений поступив з етапу 30 жовтня 1941 р. із Харкова в дуже тяжкому стані виснаження й одряхлюння організму, зі змінами в серцево-судинній системі... Хворий не міг ходити і вставати без сторонньої допомоги...»

20 травня 1957 року заступник начальника відділу по нагляду за слідством в органах держбезпеки Прокуратури УРСР старший радник Янковський І. І. зазначив, що «...20 липня 1941 р. НКДБ УРСР був заарештований і притягнутий до карної відповідальності за контрреволюційну діяльність Кримський... 14 вересня 1941 р. йому пред'явлена обвинувачення... але в чому конкретно — в постанові не вказано. На слідстві Кримський винним себе... не визнав...»

У листопаді 1956 року Інститут мовознавства АН УРСР звернувся до Прокуратури УРСР з клопотанням переглянути справу Кримського, у зв'язку з чим по справі КДБ при Раді Міністрів УРСР була проведена додаткова перевірка».

Лише 8 травня 1957 року справу щодо Агатангела Кримського було припинено за відсутністю складу злочину, й письменника реабілітовано посмертно.

Антін Крушельницький



Крушельницький Антін Володиславович народився 4 серпня 1878 року в місті Ланьцут (тепер Польща) в сім'ї інтелігента.

Навчався у Львівському університеті.

Працював спочатку журналістом (деякий час редактував газету «Буковина»), а потім педагогом в українських гімназіях. 1917 року був директором гімназії в місті Городенка (тепер Снятинського району Івано-Франківської області). 1919 року — міністр освіти Західно-Української Народної Р

еспресії. Бордона стверджувалося: «Крушельницький Антін Володиславович є одним із керівників створеного на Україні центру ОУН, який ставить своєю метою піднесення радянської влади в СРСР і підготовку терористичних актів проти представників партії та уряду».

Під пресом морального тиску і фізичних тортур на допитах «візняв» себе винним у тому, що прибув на Україну з метою проведення контрреволюційної діяльності. 15 грудня 1934 року звернувся із заявою «До суду при НКВС УРСР», в якій просив дати йому змогу присвятити решту своїх сил «будуванню соціалізму і безкласового громадянства».

Справа А. Крушельницького розглядалася 28 березня 1935 року війською сесією Військової колегії Верховного суду СРСР під головуванням В. Ульріха. Вирок: десять років позбавлення волі з конфіскацією майна.

Заслання А. Крушельницького відбулося у Соловецькій тюрмі. Життя його трагічно обірвалося 23 жовтня 1937 року після того, як він був засуджений

Володимир Кочергін



На сорок шостому році життя перестало битися серце талановитого українського поета Володимира Івановича Кочергіна.

В. І. Кочергін народився 19 жовтня 1945 року в м. Донецьку, в шахтарській родині. По закінченії восьмирічної школи навчався в міському ПТУ. Здобувши спеціальність слюсаря, працював у тресті «Донецькбуд». Але незабаром трапилася нещастя, і він на все подальше життя залишився інвалідом, прикутий до ліжка.

За Володимир не влав у розпач, за своєю вдачею людина мужні і цілеспрямована, він уперто шукав виходу з тяжкого становища. Він щодня був озброєний питанням: як стати корисним людям, суспільству? І той вихід один для нього — писати. Адже ще в школі захоплювався літературою, час від часу сам вдавався до літературних вправ.

За походженням — росіянин, Володя з дитинства був залюблений в українську мову, любив слухати й співати наші народні пісні. І не дивно, що перші його твори були надруковані українською, вони справили велике враження і на читаців, і на критику. А коли вийшла його перша поетична збірка «Переборення» (1978 р.), авторів надійшло багато листів з підтримкою і вірою в його талант від численних шанувальників поезії України, інших республік. Це надихало його.

Вірші Володимира Кочергіна друкувалися в обласніх, республіканських пресах, в журналах «Донбас», «Дніпро», «Вітчизна», в періодиці братніх республік.

Він був людиною доброчинливою і безкомпромісною, мав свої погляди на життя і літературу, умів відстоювати їх. З них було цінно, спілкуватися, сперечатися, доходити порозуміння. Володя був чесним, добрым товаришем.

Літературна спадщина Володимира Кочергіна не велика, але промовиста, і тому важома. Злід його пера вийшла низка цінавих поетичних книжок — «На межі чекання», «Непрруженна тиша», «Поле битви моє» та ін.

Світла пам'ять про Володимира Івановича Кочергіна — людину чуйну і добру, сумлінного трудівника на терені нашого письменства надовго залишиться в на-серцях.

РАДА СПІЛКИ ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ, ПРАВЛІННЯ

під обідню пору, турчав мотор. Не переступили поріг одих, але міцно ків. Один із них гтивним співробітником міжрайонного управління НКДБ, другий — безпеки з Києва, аби Кримський огу. Мовляв, є уряду евакювати в Саратов. Того академіка привезли в ніч на 20 вали.

а арешт старший лейтенант ІІ відділу III Б УРСР сержант карев писав, що ідеологом україністів і протягом довбав антирадянські підпілля. За дужених учасників її націоналістич-

розстрілу.

Із таємної записки тюремного управління НКВС від 16 червня 1941 року відомо, що в архівах цього управління зберігалося «13 зошитів рукопису роману А. Крушельницького українською мовою «Батьківщина». На звороті цієї «службової записки» зазначено: «Рукопис цього твору знищено шляхом спалення. 4.VI.1941».

19 жовтня 1957 року Верховний суд СРСР скасував вирок у справі А. Крушельницького за відсутністю складу злочину.

Антін Крушельницький реабілюваний посмертно.

Автори: Іван ЗУБ («Марко Кожушний»), Іван ІЛЬЄНКО («Григорій Кочур»), Микола СОРОКА («Агатангел Кримський»), Федір ПОГРЕБЕННИК («Антін Крушельницький»).

(Далі буде).

рес-конференція, де діяльність і плани фонду культури в Серед здійснених — створення кобзарської школи на базі школи села Гарлицького району, музею Л. Ревуцького в Жовтневому на Чернігівщині. 600 примірників дострівованої «Україн-

В УКРАЇНСЬКОМУ ФОНДІ КУЛЬТУРИ

ської абетки» у дитячі садки й дитбудинки. Нині розпочато будівництво музею І. Гончара, завершується спорудження пам'ятника жертвам голodomору 1932—1933 років на Кургані Скорботи під Лубнами на Полтавщині.

У разомі взяли участь і вис-

тували голова правління УФК Б. Олійник, перший заступник голови правління Фонду Д. Янко, заступник голови А. Логвиненко, помічник голови правління В. Женченко.

Кор. «ЛУ».

УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКИЙ ФОНД «ВІДРОДЖЕННЯ»

запрошує громадські організації, клуби, інші добровільні об'єднання та зацікавлених осіб взяти участь у конкурсі проектів, спрямованих на розвиток громадянського суспільства.

Громадянське суспільство — найвищий здобуток багатовікового розвитку людства і є невіддільним від та-

є цінностей, як свобода, справедливість і раціональний порядок, добротний і морально відповідальний живід без перепон визначає власну долю, і це суспільство забезпечує йому право на життя, особисті права і недопущеність власності.

Громадянське суспільство — це вільний обмін ідеями і терпимість до іншої думки, багатство різних форм ініціатив, що об'єднують соціальні і

Фонд радо прийме Вас для співбесіди у вівторок і четвер з 14:30 до 17:30.
Наша адреса: 254053, Київ,
вул. Артема, 46.

© «СЛОВО»

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій.

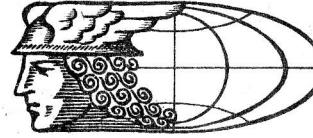
Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Матеріали обсягом понад 1 аркуш не розглядаються.

Головний редактор Борис РОГОЗА.

Редакційна колегія: Петро ГУРІНЕНКО, Володимир ДРОЗД, Юрій ЗБАНАЦЬКИЙ, Микола КАРПЕНКО, Валерій КНЯЗЮК, Олексій КОЛОМІЄЦЬ, Костянтин КУДІЄВСЬКИЙ, Анатолій МОРОЗ, Михайло НАЄНКО, Сергій ПЛАЧИНДА, Василь ПЛЮЩ (заступник головного редактора), Олександр ШАРВАРОК (відповідальний секретар).

ГЕРМЕС-АЛЕКС



HERMES-ALEX

пропонує здійснити захоплюючі мандрівки в такі країни:

БОЛГАРІЯ—ТУРЕЧЧИНА на 9 днів. Вартість — 3100 карбованців плюс 160 крб. (проїзд до Бургаса і назад).

УГОРЩИНА—АВСТРІЯ на 5 днів. Вартість — 3240 крб. плюс 160 крб. (проїзд до Будапешта і назад).

УГОРЩИНА—НІМЕЧЧИНА на 6 днів. Вартість 3815 крб. плюс 160 крб. (проїзд до Будапешта і назад).

УГОРЩИНА—ІТАЛІЯ на 10 днів. Вартість 4795 крб. плюс 160 крб. (проїзд до Будапешта і назад).

УГОРЩИНА—ФРАНЦІЯ на 9 днів. Вартість 6355 крб. плюс 160 крб. (проїзд до Будапешта і назад).

АВТОБУСНІ МАРШРУТИ:

ПОЛЬЩА—НІМЕЧЧИНА на 10 днів. Вартість — 4324 крб.

ПОЛЬЩА — ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНА на 8 днів. Вартість 480 крб. плюс 8 дол. США.

РУМУНІЯ на 7 днів. Вартість 361 крб. плюс 7 дол. США.

ПРИМІТКА: вартість путівки може змінюватися в залежності від інфляції.

По довідки звертатися на адресу: Київ, бульвар Лесі Українки, № 20, кімната № 17.

Тел. 295-21-14.

УТОЧНЕННЯ

у доповіді Ліни Костенко «Геній в умовах заблокованої культури», опублікованій у минулому номері, з вини редакції викралися прикрі помилки.

У першій колонці (стор. 3) в п'ятом абзаці 8—9 рядки слід читати так: «Геній — це людина великого духу не стільки за об'ємом, скільки...» — і далі за текстом.

Третій рядок другого абзацу другої колонки читається так: «...в цвіт чи у плід? Геній, у яких...» — і далі за текстом.

Редакція просить вибачення в автора й читачів.

...З ПОРДІЯ СМЕРГІ...

ЦИСЬ МЕННІКИ УКРАЇНІ - ЖЕРТВІ СТАДІНСЬКИХ РЕПРЕСІЙ

За редакцією Олекси Мусіенка

Марко КОЖУШНИЙ



Кожушний Марко Прокопович народився 8 травня 1904 року в селі Денисівка Оржицького повіту на Полтавщині в селянській сім'ї. Закінчив комуністичний університет імені Артема (Харків), працював у редакціях газети «Наймит», журналу «Сільсько-господарський пролетар» у Харкові. Член літературної організації «Молодняк».

М. Кожушний пов'язував свій творчий шлях переважно з мо-

лодіжною пресою — починаючи з 1923 року друкує поезії та оповідання в журналах «Молодий більшовик», «Студент революції», в газеті «Комсомолець України» та ін.

Двадцятими роками датовані збірки його віршів — «Каре поле» (1924), «Над портретом Леніна» (1925), «Ми — червоні квіти» (1927) та книжка оповідань «Комсомолка Зоя» (1925).

Творчості поета, що поставала на ґрунті трудових буднів його ровесників, притаманні ширість художнього вислову, ліризм світовідчуття, пафос новотворення. Граці, трудовому неспокою, утвердженню паростків нового в побуті та взаєминах між людьми присвячено і низку пісень М. Кожушного («Наша спілка молода...», «Сільські комунисти», «Я» тощо).

У 1938 році Марко Кожушний був незаконно репресований і за сфаєльсифікованою справою про його «ворожу» діяльність за- суджений.

1959 року посмертно реабілітований.

ніякої літератури не розповсюджував». Та, незважаючи на відсутність будь-яких речових доказів з боку звинувачення, Г. Кочур і його дружина Ірина Воронович були засуджені на десять років виправно-трудових таборів і на подальші п'ять років позбавлення прав.

Відбували незаслужене покарання в Інгі (Комі АРСР).

7 вересня 1956 року подружжя Кочурів звернулося до прокурора Київського військового округу з заявою про реабілітацію, в якій пояснювало, що під час слідства потрібні для звинувачення факти добувалися шляхом «заликування і погроз». Суть справи зводилася до того, що Кочури дали своїй знайомій прочитати анонімну листівку (такі листівки під час окупації широко розповсюджувалися серед населення), а та на допіт не витримала побоїв і дала фальшиве зізнання про те, що вони вербували її в ОУН.

8 січня 1957 року військовий трибунал Київського військового округу склав вирок щодо Г. Кочура та І. Воронович і справу припинив за відсутністю в іх-

ніх діях складу.

Серед реабілітантів у справі — відгуки про О. Білецького, Дробязка, кількох наук Ф.

Після реабілітатора Порфирия перекладача і письменника. За книжку та перекладача на, П. Безруго, І. Волькевича, серії «Перлини «Гамлета» Української Республіканської премії імені Тараса Шевченка.

1991 року поетичного циклу «Дніпро» на антологію честі до съюза письменників «Друге вічі».

Будні ГУЛАГу збирці поезій Вірши 1945—

У застійній слідувань, б виключений з початком

Агатаангел КРИМСЬКИЙ



Кримський Агатаангел Юхимович народився 15 січня 1871 року в місті Володимири-Волинському в сім'ї вчителя гімназії. Навчався в Острозькій прогімназії, закінчив Колегію Павла Галагана в Києві, Лазаревський інститут східних мов у Москві, історико-філологічний факультет Московського університету. В 1896—1898 роках перебував у науковому відрядженні в Сирії та Лівані. 1900 року стає професором арабської філології, а водночас рекомендується і на кафедру східних мов у Лазаревському інституті. Викладає, зокрема, арабську та турецьку мови. А звагалі письменник воловів більшістю поширеністю європейських і східних мов.

російської, у ської. Йому з українською лексикографії, відомими відомостями, філологією. А. Кримський «Української літератури 1907—1908), української з пам'ятників XI—XVII століття з О. Шевченком для збірки малоруських

А. Кримський як ученик, як український рець «екзотичні» лірист-прозаїв, твори увійшли в збірок «Падання — дескізи з українською літературою», «Бейрутські письменники», «Андрій Письменник», дві частини, видані в 1972 році.

А. Кримський дужніх перекладах, перекладах, французької мови.

Літо 1941 року академік працює на Черкаському книгоиздатництві. Але цього зовсім упав від сильного грудневого відмороження. Не слухали його: і роки відмороження, восьмий десантний, набували

Григорій КОЧУР



Кочур Григорій Порфирійович народився 17 листопада 1908 року в селі Феськівка на Чернігівщині в селянській сім'ї. Після закінчення Київського ІНО викладав у Балтському підтехнікумі, Молдавському підінституті. З

(Продовження. Початок у № 14, 19, 21, 23, 26, 28—34. 36—38).

БІЛКОМУ підінституті.

Перші його переклади античних авторів були опубліковані в 1938 році в хрестоматії з античної літератури та періодичних виданнях.

Арештований 8 жовтня 1943 року в Полтаві. В обвинувальному висновку, підписаному старшим слідчим УНДБ Лоскутовим, стверджувалося, що Кочур під час тимчасової німецько-фашистської окупації належав до організації українських націоналістів, підтримував зв'язки з представниками Центрального проводу ОУН, від яких одержував відповідну літературу й розповсюджував її поміж своїх знайомих.

На закритому судовому засіданні трибуналу військ НКВС Полтавської області 11 березня 1944 року Кочур заявив: «Винним у пред'явленому обвинуваченні себе не визнаю. Учасником оунівської організації я ніколи не був, завдань її не одержував і

ту української мови (тепер Інститут мовознавства імені О.О. Потебні АН України), завідувачем кафедрою хімічного фаху КНУ. Обирається до складу Київської міської Ради робітничих та червоноармійських депутатів, був членом ВУЦВК.

А. Кримський створив капітальні праці з історії і літератури арабів, персів, турків та інших народів Близького й Середнього Сходу, з історії мусульманства, історії семітських мов, навчальні посібники з орієнталістики. Тільки в «Трудах по востоковеденню», що видає Лазаревський інститут, вийшло 26 томів його монографічних досліджень. Він автор чи не всіх (понад 500) статей, що стосуються хімічного фаху, у словниках Брокгауза і Ефрона та Товариства братів Гранат. Значну увагу вчений приділяв і вивченю східнослов'янських мов —

Аж 19 липня біля будинку з вдовзі й гості — двоє ще мо скроених чоловіків виявилися оперником Звениго Йонного відділу лейтенант державного зброярства в до рпорядження Академію наук дія хворого ли до Києва, і липня заарешт У постанові оперуповноваж управління НК держбезпеки С Кримський «бу йнських націон ряду років оч ське націоналіз зізнанням засу контрреволюції

УКРАЇНСЬКІ ГРОШІ — НАШ ЗАХИСТ, ПОРЯТУНОК І ЗАПОРУКА УСПІШНОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ

Громадяни України!

Дорогі співвітчизники!

Усім нам хочеться якнайскоріше вийти з матеріальної скруті, побачити в крамницях удосталь високоякісних та різноманітних товарів і захисти заможним життям. Проголошення незалежності України створило для цього політичні передумови. Але це тільки перший крок. Незалежність ще треба забезпечити, насамперед в економіці.

Народне господарство ми зможемо зробити ефективним тільки тоді, коли матимемо власні гроші, які захищать наш ринок. Без цього, хоч як сумлінно працюватимемо, життя наше не стане кращим. Бо приплив в Україну мільярдів знецінених (дерев'яних) рублів вимиватиме з наших крамниць усі продукти і промислові товари.

Однак для випуску своїх національних грошей потрібні чималі кошти. Де їх зняти? Думка напрошується проста й логічна: скинутися з усієї громади!

Звертаємося до підприємств, колгоспів, радгоспів, установ, організацій, до всіх громадян України і української діаспори: створимо гро-

мадський фонд «Українські гроші», якнайскоріше наповнимо його потрібною кількістю карбованців та іноземною валютою!

Продовжимо традицію нашого народу: хто скільки може для спільнога добра!

Справа не терпить зволікання, небезпека економічного краху наростає!

Закликамо партії та громадські організації, релігійні громади усіх конфесій підтримати нашу ініціативу.

Добровільні внески у фонд «Українські гроші» просимо переказувати на такі рахунки в Національному банку України:

у карбованцях — розрахунковий рахунок № 000904501, валютний рахунок № 002070501, в ОПЕРУ Національного банку України, м. Київ, МФО 300001.

Для обліку надходжень та контролю за використанням коштів Фонду створюється громадський комітет. Квитанції про переказ грошей просимо зберігати (для можливого обміну їх згодом на облігації).

За довідками звертатися на адресу: 252009, м. Київ, вул. Орджонікідзе, 8, к. 526, т. 291-61-23, Шайка Михайло Андрійович,

УКРАЇНСЬКІ ГРОШІ — ЦЕ ЕФЕ-

КТИВНА ЕКОНОМІКА, ЦЕ НЕЗАЛЕЖНА І ЗАМОЖНА УКРАЇНА!

Володимир ПИЛИПЧУК, народний депутат України, член Президії і голова Комісії з економічних реформ Верховної Ради України, претендент на кандидата в президенти України від Демократичної партії України;

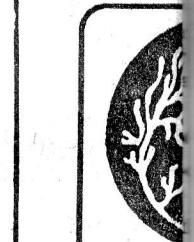
Михайло ШВАЙКА, народний депутат України, заступник голови Комісії з економічних реформ Верховної Ради України, заступник голови Національної Ради Демократичної партії України;

Юрій БАДЗЬО, голова Національної Ради Демократичної партії України;

Володимир ЧИРКОВ, доктор економічних наук, головний економіст Президії Академії наук України, член Демократичної партії України;

Станіслав ГУБАР, доктор економічних наук, голова Черкаської обласної спілки вільного підприємництва, голова Черкаської обласної Ради Демократичної партії України.

ВІДБУЛАСЯ
йшлося про
Українського
нових умовах.
Фондом заход
зарської школ
ла Стрітівка. І
ну на Київщин
кого у селі Ір
щині, переда
кольорово іл



ЦІН
ВИТ
КИХ
ЛИВ
ВІЛ
ІНДІ
ДОЛ
ПРА
ТОР
СТВ
ІДЕЯ
ІНШ
РІЗ
УТВ

Друкарня видавництва
«Київська правда», вул.
Маршала Гречка, 13.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Літературна Україна

ГАЗЕТА ВИХОДИТЬ У ЧЕТВЕР

Індекс 60974

Орган ради Спілки письменників України, м. Київ.

Адреса редакції: 252601, м. Київ-601 — МСП, бульвар Лесі Українки, 20. Телефони: приймальня — 296-36-39; заступник головного редактора — 296-36-25; відповідальний секретар — 296-36-57; відділ української літератури (поезія, проза) — 295-25-75; відділ критики та історії літератури — 295-23-88; відділ публіцистики та соціально-економічних проблем — 295-21-14, 295-26-75; відділ національних літератур та зарубіжних зв'язків — 296-57-63; інформації — 295-23-75; листів та громадської думки — 295-25-80; ілюстрацій — 296-36-08.

Зам. 3255.

Обсяг —
6,6 обл.

4 друк. в
вид. арк



У столиці нашої республіки, в колишньому будинку Центральної Ради (нині Будинок вчителя) відбулася урочиста сесія загальних зборів Академії наук України, присвячена 125-річчю від дня народження видатного українського вченого-історика, літературознавця і громадського діяча М. Грушевського. Зібрання відкрив президент АН України Б. Патон. З науковими доповідями про життя і діяльність М. Грушевського виступили академік, директор Інституту археології П. Топчко, іноземний член АН України О. Пріцак (США), директор Інституту археографії П. Сохань, член-кореспондент АН,

голова Наукового товариства імені Шевченка О. Р. (Львів).

Участь в урочистих зборах АН взяли перший заступник голови Верховної Ради України І. Плющ, голова Українського комітету захисту миру О. Гончар, голова Народного ради І. Драч, член Президії Верховної Ради Л. Танюш, міністр культури Л. Хоролець, народні депутати, вчені, представники громадськості столиці.

НА ЗНІМКУ: в залі засідання загальних зборів АН України

До 370-річчя Хотинської битви

Олена АПАНОВИЧ

ЄВРОПЕЙСЬКА СЛАВА КОЗАЦТВА

ЧАСТО говоримо про геройче минуле нашого народу. Нічого не перебільшуєчи і не применшуючи, можна сказати, що воно було славним протягом багатьох століть. Славним і благородним. Українці ніколи не вели загарбницьких війн, їм щоразу доводилося захищатися. Так було і під час знаменитої Хотинської битви, де об'єднані сили України і Польщі захищали не тільки свою землі, а й інші народи від турецького нашестя, яке, за висловом Карла Маркса, «загрожувало всьому європейському розвиткові».

370 літ тому, у вересні 1621 року під Хотином зібралися величезні військові сили. Султанська Туреччина, яка вирішила завоювати Польщу, а потім і Україну, знищити козацтво, зосередила тут майже 300-тисячне військо.

Польські та українські збройні сили кількісно значно поступалися турецьким. Так, з боку Речі Посполитої виступило близько 35 тисяч воїнів, до них приєдналося 41 520 козаків.

Тури мали перевагу в гарматах. Натомість польсько-козацький табір був сильніший у ручній вогнепальній зброй за рахунок передусім запорожців, цього «рушиного війська». Сеймовий комісар польського війська під Хотином

Перша атака турецько-татарських військ була сильною. Кілька разів кидалися вони в наступ, проте одностайній рушничний вогонь раз у раз відкидав їх назад. Артилерія, упродовж дня безперервно обстрілюючи козацький табір, теж не годна була зламати опір. А надвечір козаки самі перейшли у наступ, змустили ворога швидко відкочуватися назад і врешті-решт відступили на віхідні позиції. У цьому ім дійоміг Ходкевич, давши на підмогу свіжі сили.

Молдавський літописець розповідав, що розгніваний невдачею юний сultan скликав яничарів і заявив, що він «рісоочки не візьме до рота, доки не буде захоплений козацький табір і не будуть перебиті всі козаки». Однак падишахові Отоманської Порти, мабуть, довелось б сконати голодною смертю, якби він дотримав слова: за всю Хотинську п'ятиднійну битву турецьке військо не спромоглося навіть проникнути в козацький табір.

Запорожці прийняли на себе основний тягар турецьких нападів. На чолі зі своїм гетьманом Сагайдачним вони відбили всі дев'ять штурмів, п'ять з яких були спрямовані безпосередньо і включно на їхній табір, що

ки, а згодом дослідники-історики намагалися зрозуміти і пояснити цю поведінку польського головнокомандувача. Мабуть, не останнє значення тут мало те, що Ходкевич під впливом сеймових комісарів дотримувався концепції позиційної війни і стратегії пасивної оборони. Бодьє зробив висновок: «У цій битві козаки розгромили б турецьку армію, якби принц Владислав і польський генерал Ходкевич не наказали їм відійти, замість того, щоб самим приєднатися до козаків».

Водночас Сагайдачний, котрий неоднораз водив запорожців на турецькі фортеці, віддаючи перевагу наступальній стратегії і тактиці, вирішив використати безініціативність ворога і випередити його можливий штурм. Він почав серію нічних рейдів, під час яких з особливою силою виявилася маєврена, динамічна тактика козаків, їхні ініціатива й активність, уміння максимально використовувати фактор раптовості. Нічні вилазки, несподівані атаки, переслідування ворога під час його відходу застосовувалися впродовж усієї сорокаденної Хотинської кампанії.

28 вересня сultan вирішив вдатися до останнього штурму, зосередивши для цього абсолютно всі

й узагалі врятували люти від загибелі. місар польської армії Собеський заявив: переможцями під Хотином стали Польщі. Вірменський хроніст сав: «Якби не коаліція було б розгром. Перемога стала дяки Богові і запорожцям». Молдавський Костянтин так поціновував їхній вдачного під Хотином своїм гетьманом, ціньюю людиною і відмінно дуже стійко».

У Західній Європі напруженням стежили за розвитком Хотином, від яких доля багатьох європейських держав, також утверджували думка про те, що слуга у відсічі турецким поліщам, у йовинського походу Україну і Польщу порозъємко козацтво живе французький її розвідці, яку він року в Парижі.

Велике історичне тинської перемоги учасники. Польські дали твори про поном. Бояновський, рович, Напольський, Твардовський, Пащенко, Бевсійський, Потоцький, анонімні поети описують діяння козаків словами польських, які себе славою».

Звістка про перемогу широкі по Європі. На ділянки Адріатики про українських воїнів писали

ко поціновував озброєння козацької піхоти. «Якби польське військо було так добре озброєне, то могло б помірятися силами з найсильнішою в світі піхотою». Турецькому війську її не вистачало. У польсько-козацькому таборі вона переважала, і саме за рахунок козаків, які за своїми піхотинськими якостями вважалися найкращими в Європі. Вони й за-безпечили успіх оборони Хотина. Як зазначали історики, українці не мали вузької спеціалізації — залежно від обставин вони ставали кіннотниками у степу, стрільцями в горах, моряками на воді й однаково добре володіли луком, шаблею, списом й особливо рушницєю, з якої не робили промахів.

Характер боїв під Хотином відповідав ще одній якості запорожців — вони були майстрами в обороні табору. На «вовчих ямах», на особливих земляних укріпленнях з возами, в яких голоблі були повернуті в бік ворога, у ногіні та диму козацьких рушниць захищалися турецькі атаки.

Головнокомандувачем об'єднаним польсько-козацьким військом був литовський гетьман Ходкевич. Запорожців очолив гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний, котрий багато зробив для утвердження могутності, значення й авторитету козацтва, остаточного оформлення його в збройні сили.

Бої розпочалися 2 вересня. Султанське командування вважало запорожців головною і вирішальною частиною у цій війні, найбільш боєздатною й витривалою, і тому саме проти них спрямували свою першу атаку, як і більшість наступних. Очевидець — вірменський хроніст Авксент, який був у польському таборі, розповідав, що він чув, як у турецькому таборі під Хотином казали: «Якщо ми переможемо козаків, тоді легше розправимося з поляками».

Особливо запеклими були ата-
ки та штурми під час генеральної битви (4 вересня), яка розпоча-
лася обстрілом козацьких позицій.

За дії години турки випустили тисячі ядер, але без значного ефекту. Після гарматної стрілянини вдарили янчари. Шість годин тривала атака. Але без успіху. А потім, ніби морські хвилі, щоразу накочувалися на козацький табір ворожі війська. Три шалених штурми відбили запорожці. Ім допомагала литовська кіннота, котра трошила ворога фланговими ударами, а також німецька та угорська піхота, надіслана на підмогу Ходкевичем. Увечері турки знову підступили до козацьких позицій і закидали їх жмутами запаленої соломи, намагаючись підпалити табір, а потім під прикриттям темноти почали новий штурм.

Відбиваючи цей четвертий штурм ворожих сил, козаки під проводом Сагайдачного перейшли у наступ, вдерлися у ворожий табір, де захопили чотири гармати, п'ять наметів, багато коней, одяг, амуніцію, зброю, полонених, серед яких було і кілька високих турецьких воєначальників.

Французький історик першої половини XVII століття М. Бодье писав: «Козаки з такою сміливістю переслідували турків, змітаючи все на своєму шляху, що прорвалися майже до наметів і стягів султана». Поява запорожців поміж султанських наметів викликала панику в османських військах. Настав рішучий момент, який міг би принести цілковиту перемогу і, зрештою, кінець битви. Але гінці, яких Сагайдачний послав до Ходкевича, просочили допомоги і пропонуючи виступити згуртованими силами, повернулися ні з чим. Ходкевич відмовився ввести в бій свої війська, посилаючись на пізній час. Це й було неприпустимою помилкою. Сучасни-

Особливо запеклі були точілля під козацьким табором. Запорожці, яких штурмували понад 20 тисяч спахів, відбили 11 атак. Відбивши останню — одинадцяту, кинулися на допомогу своїм союзникам, завершуючи цілковитий розгром ворога.

9 жовтня було укладено мирний договір.

Польська сторона вела перегона як переможниця. Безперечно, могутня турецька армія зазнала поразки, османський уряд — краху своїх загарбницьких планів щодо Польщі та України. Проте Хотинський мир був компромісним, передусім за рахунок козаків. Умови мирної угоди були спрямовані проти них. Невдачністю заплатила Річ Посполиті тим, котрі врятували її від катастрофи. Вона зобов'язувалася заборонити чорноморські походи. Король рекомендував відбрати у запорожців човни, зменшити кількість козаків до 3 тисяч осіб, переписавши їх до реестру. Решту (майже 85 відсотків) учасників Хотинської кампанії, що забезпечили її перемогу, хотіли перетворити на кріпаків. Та реалізувати свої плани польські феодали не спромоглися. Після Хотинського миру загострилися шляхетсько-козацькі конфлікти, сила січовиків зростала, морські й сухопутні походи проти турецько-татарських агресорів досягли великого розмаху й масштабів, переростаючи у справжню війну. Туреччина змушені була посыкати проти козаків у весь свій флот. Запорозька Січ ставала дедалі незалежнішою республікою.

Про вирішальну роль українських козаків у Хотинській битві свідчать численні турецькі й польські тогочасні джерела, зокрема твердження її учасників. Навіть представники з польського табору визнавали, що козаки не тільки внесли на своїх плечах тягар війни і забезпечили перемогу, а

відомі також під житими мовами піта монографії, по-ково присвячені Х

У цій переважні літературі щодо чалася й видатна ського козацтва її ч. Петра Конашного.

Хотинська битва вала собою крах сінів уярмлення Поні, мала величе значення, адже про відкриття Т на Північ — черві Балтики, а потім Ін Європи. Тож і перемога на суші армією, а може, разка за всю історію на багатовікові турецького кладено край безні експансії Османської, яка змушена бути до оборони.

Хотинська перша зростання визнанням слави арабських народів турецькими

Про це майже та писав Іван Сінкевич — народній самоспособом, пробуджувалось родніх мас, ми і татарами, тилянськими пологами, таких геральдичних значень. Хотинська війна історичне значення, ремоги, Іван Франківський: «Турецький рішучий 1621 року»

ця із зеніту своєї

канська партія, Демократична партія.

Тарас Григорович перебував у Ніжині 12 — 15 лютого 1846 року проїздом з Полтавщини в Чернігів. Зберігся будинок колишнього дворянського зібрання, де побував поет. Зустрічався він у Ніжині з давнім другом — художником Сошенком, майбутнім перекладачем своєї поезії на російську М. Гербелем — тоді ще студентом ліцею. А 17 травня 1861 року біля Спасо-Преображенської церкви (вона теж збереглася, але стоїть сумною руїною) Ніжинці прощалися з поетом під час перевезення його практу в Україну.

Про це згадується з нагоди міста, єднаючи і містом. Письменники на Україні на уривки вставляли Л. Гончарук, Сингаївський, А. Кривонос.

Про художника М. Григоровича (автора) не впадає місце відкриття, при рої. Наголосимо: відкриття 1991 року — перший на Україні після підтвердження незалежності України.

Наша церква має знати місце християнсько-національного збору віри і відради.

Передплатникам повідомляємо:

Рахунок у

лінні УСБ, №

322078.

Сві

головний ре

ша віра»

КОБЗАР У НІЖИНІ

Звичним стало чути про демонтаж пам'ятників. Час такий — переосмислення, переоцінок, прозріння... У Ніжині, зовсім неповторному, що зберіг свій давній колорит, дух і образ міста, теж прибрають зайві монументи. Нещодавнім рішенням міськради вирішено демонтовувати скульптури вождів пролетаріату, які відрізнялися одною від одної хіба що місцем розташування — на вокзалі, біля заводу «Сільмаш», коло маслово-жирового комбінату й т. ін.

Але поки йде демонтаж віджи-

ваючого, думають у місті про майбутнє — і свідченням цього, як на мене, стало урочисте відкриття у Ніжині пам'ятника Кобзареві. Ініціативу щодо збирання коштів на спорудження музею виявило Товариство української мови ім. Тараса Шевченка «Просвіта». Починання підтримала місцева влада (зокрема, в особі голови міської Ради народних депутатів А. П. Романенка), демократичні організації, які діють у місті, — Рух, Українська республі-

канська партія, Демократична партія.

Тарас Григорович перебував у

Ніжині 12 — 15 лютого 1846 року

проїздом з Полтавщини в Чернігів.

Зберігся будинок колишнього

дворянського зібрання, де побував

поет. Зустрічався він у Ніжині з

давнім другом — художником Сошенком, майбутнім перекладачем

своєї поезії на російську М. Гербелем — тоді ще студентом ліцею. А 17 травня 1861 року біля Спасо-Преображенської церкви (вона теж збереглася, але стоїть сумною руїною) Ніжинці прощалися з поетом під час перевезення його практу в Україну.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ «НАШУ ВІРУ»!

Газета «НАША ВІРА» — видання Української Автокефальної Православної Церкви — висвітлює життя і загальні проблеми нашої церкви, починаючи з елементарних питань: як поводитися в Божому храмі і як розуміти Божественну літургію.

З історії церкви будуть публікуватися яскраві сторінки її становлення в час боротьби українського народу за незалежність та життя святих землі української.

Особливу увагу газета приділяє питанням духовного відродження та християнського вихо-

вання людини з дитячих років. Поетична сторінка буде цікавою для вчителів та учнів.

Нація стає на шлях незалежності, входить у сувору епоху змін.

Це ставить на перший план

проблему вироблення гідності,

погані та християнського стояння.

Наша церква має знати місце християнсько-національного збору віри і відради.

Передплатникам повідомляємо:

Рахунок у

лінні УСБ, №

322078.

Сві

головний ре

ша віра»

3

«ЛІТЕРАТУРНА УКРАЇНА»
3 жовтня 1991 р.

НЕ ТІЛЬКИ ТИМ, ХТО ЗНАВ ІВАНА СЕНЧЕНКА

Цей рік виявився ювілейним для багатьох майстрів слова, яких сьогодні звено величним словом «заслужені». Серед них — ім'я видатного майстра української прози Івана Юхимовича Сенченка (1901—1975).

Ставши до творення літератури нової доби на початку далеких 20-х, він пройшов більш як піввіковий життєвий і творчий шлях, котрий сьогодні трудно назвати простим, тим паче легким. За плечима Майстра — тяжкий тягар пережитого, організовані виступи вульгаризаторської критики й нападки на перші твори «червоноградського циклу», написані у другій половині 20-х років, тривожні тіні агентів під вікнами й очікування стуку в двері у середині 30-х, довге, гнітюче замовчування й чергове цькування наприкінці 40-х — початку 50-х років, зрештою — новий творчий злет кінця 50-х — середини 60-х, і — знову боротьба вже на початку «холодних» 70-х, за твір, що став вершинним, — повість «Савка» та новий варіант повісті «Подорож до Червонограда». У цих хронологічних рамках — не стільки основний перелік подій, скільки діапазон болю, мужності, віри і сподівання на те, що правда, все ж, переможе. Що ж... Своїм, без перебільшення, подвижницьким життям, терпінням всипаним шляхом письменник справді заслужив на те.

Сьогодні його книги саме такі, якими він і хотів їх бачити, — без викривлень, фальсифікації авторської волі — вже йдуть до читача. Видавництво «Наукова думка» торік здійснило перше академічне видання творів письменника, що ввібрало у себе кращі зразки його художньої творчості. На черзі — нове видання. У плані реалізації комп-

лексної програми розвитку української культури, розробленої Комісією Верховної Ради України з питань культури і духовного відродження, Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка АН України розпочинає підготовку до видання літературно-художньої, мистецької, літературно-критичної та публіцистичної спадщини визначних діячів української культури.

У числі таких видань окремий том передбачається присвятити творчій спадщині І. Ю. Сенченка. До нього ввійдуть художні твори, літературно-критичні та публіцистичні виступи, щоденникові записи, листування та різні матеріали документального характеру, які до цього часу залишаються маловідомими широкій громадськості.

У зв'язку з цим звертаємося до всіх організацій, установ та окремих осіб, котрі мають будь-які матеріали, що стосуються творчої діяльності письменника, повідомити про це Інститут літератури.

Просимо також відгукнутися не тільки тих, хто особисто знав Івана Сенченка, а й тих, хто чув про нього від своїх рідних, близьких, у чиїх домашніх архівах,

можливо, зберігаються його листи та інші документальні матеріали. Так, в архіві письменника, що готовувався для передачі до Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка АН України дружиною — Оленою Станіславівною Компан, і після її смерті був переданий її сином — Ярославом Юрійовичем Компаном, збереглися копії листів, адресовані людям, яких, на жаль, немає вже серед живих. Ідеється, зокрема, про листування письменника з відомим літературознавцем Василем Іллічем Піторадні, іншими особами. Можливо, нині на це прохання відгукнуться їхні родичі, друзі. Серед адресатів — і перекладачі творів художника російською мовою Н. П. Дангурова та І. О. Пітляр, ряд його молодших й старших товаришів по піору.

Хотілося б також, аби почули нашу просьбу і за далеким океаном, в Інституті українських досліджень Гарвардського університету США, Українській Вільній Академії наук у Канаді, де є матеріали, пов'язані з життям і творчістю письменника, вже у ближчому Мюнхені — вельмишановна пані Ганя-Галя Горбач, яка підготувала цікаві спогади про свої зустрічі з Іваном Сенченком.

Таким чином, запрошуємо всіх бажаючих до творчої співпраці на правах авторства, сподіваємося достойно вшанувати пам'ять Майстра, який сповна заслугував те право.

З пропозиціями просимо звертатися на таку адресу: Київ-1, вул. Кірова, 4, Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка АН України. Відділ рукописних фондів і текстології.

ЗВЕРНЕННЯ

ДО КЕРІВНИЦТВА
І ПРАЦІВНИКІВ
УКРАЇНСЬКИХ РАДІО
І ТЕЛЕБАЧЕННЯ

Вельмишановні колеги!

Нині, коли розпочалася довгочікувана перебудова в роботі таких потужних засобів масової інформації, якими є наші телебачення й радіо, коли в багатьох програмах зазвучала нарешті справжня небайдужість до здобуття Україною державної самостійності, якимсь особливо незображенним дисонансом є майже цілковита відсутність пропагування української періодики. Це тим паче дивує, що в часи, які передували нинішнім свіжим вітрам у вашій праці, звучав у блоках ранкових новин УР щоденний огляд Республіканських газет. Звісно, він був надто «зашореним» і обережницьким (майже не помічалася демократична преса — на користь ортодоксальної компартиї), але у нинішніх умовах

Листи у номер

Коллектив Мелітопольского училища культуры до глубины души возмущен провокационным и антиукраинским заявлением депутата Гончарова, с которым он выступил в программе «Время» 23.09.91 г.

В то время, когда депутаты ВС Украины, ВС Союза от Украины призывают всех, кто называет Украину своей Родиной, сказать «ДА» независимому Украинскому государству, — депутат Гончаров на всю страну называет Акт о государственной независимости Украины антиконституционным, талоном об опасности для русскоязычного населения и якобы наступившемпротрезвении многих депутатов.

Для таких, как Гончаров, Украина никогда не была Родиной, а всего-навсего местожительством с хорошими условиями проживания. Поэтому так остро разит от его заявления старшебратовским шовинизмом и гекачепистским авантюризмом. Не за такими ли, как Гончаров, стоят силы, стремящиеся любыми средствами опо-

рочить идею независимости Украины, посеять рознь и вражду между народами?

Нет, тов. Гончаров, народ Украины не допустит повторения 1918 года, когда Муравьевы и Ремневы штыками раздавили молодое Украинское государство!

Новая муравьево-гончаровщина не пройдет!

Коллектив училища культуры решительно поддерживает принятый Верховным Советом Акт о государственной независимости Украины и призывает всех работников культуры отдать свои голоса за НЕЗАВИСИМОЕ УКРАИНСКОЕ ГОСУДАРСТВО.

Слава независимой Украине!

БЕРВЕЦКИЙ, СЕБАСТИЯНСКИЙ, ПАВЕЛКО, ДИДУХ, КУШТАЛОВА, МЕЛЬНИК, МИЩЕНКО, ТРАМАНА, ВОВК, ЖОВНИРЕНКО, КАБАЦКИЙ, КАШУБА.

24 січня 1991 г.

г. Мелітополь



романів

ник Го-
ського
ту Ук-
їн мі-
пред-

ратни.

Річ Поспо-
теймовий ко-
магнат Якуб
«Справжніми
чином і ря-
тили козаки». Аксент пі-
нки. польське
бите за 3—4
я лише зав-
озьким коза-
літописець
з запорож-
їжка Сагай-
«Козаки зі
був справ-
ном, трима-

де з вели-
їнтересом
м подій під
огла залежа-
їйських на-
лася загаль-
основа за-
цько-татарсь-
ровалі заво-
Османа на-
належить за-
Так стверд-
рик Бодіе у
видав 1631

начлення Хо-
домили вже
поети скла-
ї під Хоти-
артош Зімо-
Рудоміна,
вський, Сер-
та багато
вували й ге-
в, котрі, за-
торів, «вкри-
огу швидко
відлунням
ких берегах
їських і по-
хорватський

сані латиною і
ельські хроніки
цістю чи частинській війні.
апологетичний
ольщі відзначає
роль українсько-
полководницького
керманиця-Сагайдач-

яка знаменує
тансікіх пла-
ші та Україн-
е міжнародне
ман II мріяв
еччині шляху
Німеччину до
то інших кра-
перша велика
ад турецькою
айбільша по-
ю султанської
еломним ета-
боротьбі про-
ект, нею по-
нній нестрем-
ської імперії,
відтоді пере-

а вплинула і
ньої боротьби
н, кавказьких
ців, поневоле-
лонізаторами.
ез три століт-
ико: «Почуття
мості сильно
широких на-
мін чином, під
їчними походів
лу Азію, Ст-
тьби з турка-
ньення хрис-
тів, під впли-
віх справ, як
Говорячи про
Котинської пе-
о дійшов ви-
а, здобувши
ром під Хор-
чала хилити-
личні й сили».

учасники мі-
ріття пам'ят-
оета з рідним
ську громаду
остях пред-

В. Кава, М.

обливості па-
Д. Скобликов)

під час його

ковому наст-

іншому — 20

Ніжні постав

онумент Коб-

шечня нашої

господарії.

А. С.

ші газета ма-

нізатора ду-

дності, сіяти

ЧАШОІ ВІРИ»

— 61671,

ському відді-

9118, МФО

ЕРСТЮК,

газети «На-

КОВАЛЕНКУ О. М.

Шановний Олександре Микола-
йовичу!

Комісія Верховної Ради України з питань культури і духовного відродження висловлює серйозне занепокоєння у зв'язку з загрозливим становищем державних книжкових видавництв республіки, яке викликає встановленням таких ставок податку з обороту, що, по суті, веде до припинення діяльності цих видавництв. Причому податок з обороту застосовано навіть до книжкової продукції для дітей (для видавництва «Веселка» він складає 29 відсотків), хоча дитяча література входить до державного замовлення і реалізується за фіксованими цінами.

Нагадуємо, що 5 липня ц. р. Президія Верховної Ради України прийняла постанову щодо державного захисту книговидання та преси України в умовах переходу до ринкової економіки, згідно з якою Кабінету міністрів України доручено передбачити пільгове оподаткування видавництв та торговельних організацій, які ви-

дають і реалізують літературу, що виходить українською мовою.

Комісія вважає, що введення згідно з листом Державної податкової інспекції МФ України від 05.08.1991 року № 03—301 податку з обороту суперечить названій постанові Президії Верховної Ради України. Книжкові видавництва «Веселка», «Молодь», «Лібідь», «Дніпро», «Музична Україна», працюючи в умовах гостого дефіциту паперу, мають і без того невеликі можливості для забезпечення книжковою продукцією сучасного культурно-освітнього процесу. Введення податку з обороту (чого не було навіть у попередні роки) поставило б їх під загрозу цілковитого банкрутства, що стало б непоправним ударом по українському відродженню.

Виходячи з цього, Комісія наполягає на відміні стосовно державних книжкових видавництв України податку з обороту.

Лесь ТАНЮК,
депутат Верховної Ради України, голова Комісії.

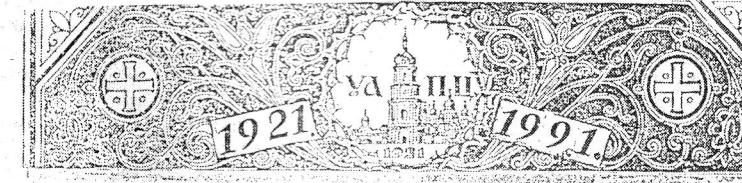
ДО 60-річчя ГРИГОРА ТЮТОЮННИКА

Громадськість республіки горується широко відзначити 60-річчя від дня народження видатного українського письменника, лауреата Державної премії України імені Т. Г. Шевченка та літературної премії імені Лесі Українки Григора Тютюнника, що минає 5 грудня ц. р. Ухвалою секретаріату ради СПУ створено ювілейну комісію у такому складі: Ю. Мушкетін (голова комісії), А. Шевченко (заступник голови), О. Шугай (секретар комісії), М. Вінграновський, О. Гончар, Є. Гуцало, Н. Дангурова, І. Дзюба, І. Драч, А. Дімаров, П. Загребельний, Ліна Костенко, Р. Іваничук, О. Неживий, Б. Нечерда, А. Перерва, М. Слабошицький, М. Тютюнник, В. Яворівський.

На засіданні комісії заплановано провести ряд заходів. Зокрема, йшлося про те, щоб

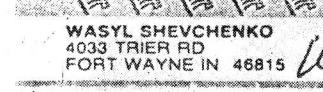
на будинку в Києві (Андріївський узвіз, 34), де мешкав і написав одні з перших своїх творів Григорі Тютюнник, встановити меморіальну дошку. Іменем Григора Тютюнника назвати одну з вулиць у столиці України та вулицю імені Братів Тютюнників — у Полтаві. Тут-таки, на Полтавщині, де народився письменник, відкрити музей братів Тютюнників. Уроčисті, ювілейні вечори, «Тютюнниковська читання», концерти мають відбутися також у Львові, Харкові, Луганську.

Комісія звертається до всіх читачів і шанувальників таланту незабутнього Григора Тютюнника з проханням надсилати свої пропозиції та побажання, а також публікувати в пресі матеріали, що допоможуть яскравіше висвітлити подвижницьке життя і творчість цього чудового майстра.



Мала Рада УАПЦ Церкви в США інформує українців у розсіянні та на Батьківщині, що 19 та 20 жовтня 1991 року відбудуться ювілейні Покровські Збори в 70-і роковини УАПЦ Церкви, яка відродилася в м. Києві з волі делегаційського всенародного СОБОРУ під проводом прот. Василя Липківського. Організатори Покровських Ювілейних Зборів запрошують священнослужителів і мирян взяти участь у цім важливім відзначенні 70-го ювілею. В плані позначено, щоб домагатися перед сьогоднішнім проводом УАПЦ на Україні беззастережно триматися зasad, ухвалених Всеукраїнськими Соборами 1921 та 1927 років.

По більшій інформації відносно Ю. П. Зборів просимо звертатися на адресу:



ної держави Москва знайомить Україну зі своєю періодикою, більше того — нерідко з публікаціями, які прямо чи опосередковано агітують проти незалежності України... Ні, ми проти опускання інформаційної «зализної завіси» — ми за те, щоб слухачі першої програми діставали в необхідному обсязі відомості про все найцікавіше в свіжих числах республіканських газет і журналів. Ми вважаємо, що просто нема аргументів проти таких оглядин. Адже наша періодика нині є дуже цікавою, вона (не в останню чергу й «ЛУ») веде велику і вкрай важливу просвітницьку роботу, аби збороти нарешті отого колоніального раба в наших душах, пробудити в людях потоптену громадянську й національну гордість, зрештою, щоб свідомо всім миром проголосувати 1 грудня за наше майбутнє щасливе і вільне життя...

Крім того, чи замислювався хтось про наслідки неуспіху республіканської періодики в нинішній передплатній кампанії?.. Такий неуспіх (а він завдяки байдужості УТ і УР є цілком імовірним) «працюватиме» на неуспіх і в розбудові самостійної, соборної Української держави. Фінансовий крах і зникнення прогресивних видань означатиме ослаблення таких важливих підвальнин нової України, як свобода слова і гласність, культура й освіта...

Отож ми закликаємо вас на-
гально обміркувати шляхи подолання згаданого становища, по-
вернутися обличчям до українських видань, зробити так, щоб в популярних передачах УР з усією можливістю привабливістю зазу-
чали такі слова, як «Література Україна», «Народна газета», «Куль-
тура і життя», «Коза», «Голос України», «Молодь України», «Слово», «Зелений світ», «Березіль», «Дзвін», «Пам'ятки України», «Сучасність», «Кийів», «Вітчизна», «Всесвіт» і т. д. За-
кликаємо присвятити в гарячий час передплатного засіву окремі випуски радіожурналів, сторінок програми «Контакт», певні щоденні відрізки «Променя», випуски радіостанцій «Молода гвардія» і «Колос» талановитим, змістовним бесідам про українські газети і журнали.

Вкрай необхідною, на наш погляд, була б і безкомпромісна контрпропаганда — стосовно тих численних фальсифікаційних публікацій у місцевій періодиці півдня і сходу республіки, в яких ведеться компартійно-проімперська, шовіністична агітація проти нашої незалежності, агітація за зихід цих регіонів зі складу єдиної, неподільної України. Таким же небезпечним дурманом годують читачів і в Закарпатті...

Сподіваємося на вашу солідарність, дорогі колеги. Час не чекає. Мета у нас спільна!

Слава Україні!

Колектив редакції
«Літературної України».

Моєдія

Повідаю, друзі, я правду святу вам,
життям так далось:
люблю я Городню свою, як і Тувім
любив свою Лодзь.

Єврей — український поет. В цім феномені
не бачу я див.
Чернігівський край мій... То він вже давно
мене таким народив.

Як хлопчиком був — на корі, на березі я
читав письмена.
У лісі між крон полонила поезія —
небес таїна.

Весь рід мій живе на землі України
більш тисячі літ.
Пройшов тут і я і шляхи, і стежини,
тут кров моя й піт.

Це ряст ще б топтати... Бодай лиш не
згинці, —
на повний хай зрист!
Поміж цдеями та українцями
я начебто міст...

ІНТЕЛІГЕНТИ

Про них — про вчителів маленької Городні
(мій батько — вчитель теж) — я згадую
сьогодні.
Було, свою трудну закінчивши роботу,
у гості йшли до нас увечері в суботу.
Ще ставши на поріг, віталися уклінно.
Мостились я за столом до батька на коліна.
Хоч довгі вечори засніжені зимові,
приємно час минав у жартах, у розмові.
Пили статечно чаю з варенням кизиловим.
Ніхто не обмовляв когось недобрим словом
Я зрозумів тепер, що місця зловязиким
в тім колі не було, як і гучним базікам.
Учителька стара виразно і красиво
декламувала нам вірш Рильського Максима,
Тоді я ще не знов сонетів і октав.
Я вечори оті навік запам'ятав...

СОЛОВІ НА СОЛОВКАХ

Пам'яті поетів, що загинули на Соловках.

Солов'ї... Соловки... Чом є спільне
у ззвучанні контрастних цих слів!
Вільна птаха дзвінка — й підневільне
зле злідтарство у царстві снігів.

Біломорський той острів далекий.
Чи бували на нім солов'ї?
Знаю: не залитають лелеки
в ті суворі похмури краї.

Приголомшиві стрінувши вироки,
там безгрішні чекали кінця.
Чи було до пташиної лірки,
як холонули в муках серця!

Тільки й там виливали в сонети,
у пісні захаляні свої
негратовану душу поети.
Тож були там, були солов'ї..

Солов'ї... Соловки... Чом є спільне
у ззвучанні контрастних цих слів!
Пісня волі дзвінка — й підневільне
зле злідтарство у царстві снігів.

ЛИЦАР

Михайліні Коцюбинській,
яка відкрила мені Стуса-поета.

Я був знайомий з ним. Він молодий був
критик.
Пригадую статті й коротке, стисле «Стус».
Та віршів його нурт, лише тепер відкритих,
потряс... То ставсь від них і справді
серцетоус.

Я думаю про це, і мучить мене сором:
він, молодий, зумів так осягнути життя,
що і узрів у нім своїм орлиним зором
оте, чого, на жаль, не зміг побачити я.

За свій недовгий вік він мук зазнав доволі:
то в'язнем у тюрмі, а то — на засланні.
Хоч я на волі жив, а він терзався в неволі,
та вільний бурхав дух в нім дужче, ніж в мені.

Душа його жива... Знялась вона і ліне
у вічність... І стрімкий, нестримний її лет.
За це знайомство Вам я вдячний, Михайлино.
Він справжній лицар був. І справжній він поет.



Аж приголомшило мене,
що в серці у твоєму
блокада... Слово це страшне
ввійшло й в сердечну тему.

Все більша в тебе сивина,
і очі сумовиті.
А в мене ти одна, одна,
єдина в цілому світі.



Красиве місто Сан-Франціско.
Хоч, кажуть, в ньому стільки див, —
не там була моя колиска,
не там під стіл малим ходив.

Америка — країна гарна,
та в кожного своє добро:
комусь миліше Ніагара,
мені ж — мій Київ, мій Дніпро.

Заморським захопився б містом,
та побувати б в нім хотів
не емігрантом, а туристом.
А гостем — то і поготів.

Там, де живем, там і вмираєм.
Коли ж пізнати хочеш рай,
то так зроби, щоб квітнув раєм
твій рідний, твій стражденний край.

В НІЧ ОКУПАЦІЇ

Фашисти прийшли — й небезпечно було
лишатись в містах і містечках євреям.
Тікав уночі хтось із них у село.
Траплялось, що й не відчиняли дверей ім.

А сива бабуся, яка на краю
жила, і хатинка у неї убога,
впустила до себе єврейську сім'ю,
бо вірила в Бога...

БАБИН ЯР

Над Києвом сумна,
в жалобі чорна ніч.
У Бабинім Яру
палають сотні свіч.
Сльозами спілить зір
незримий дим гіркий.
Від жаху в небесах
поблідли всі зірки.

Абрам КАЛ

..На в

Хіба ми, люди,
природи!.. Он вже
самі викидаються
і наче нам волають
що наростили ви?
морський наш род
стрибає із води
не знаючи, поділіті
Він, як і кит, не може
Вода ж стає чим
Сумує зір небесні
як бачить, що вниз

ПІК ШЕВЧЕ

В 1
з дня
ка гр
на ве
кого
висот
талев
звани
році.
шини

Читав я про сміли
здолати вершину,
І там, де пік із к
поставили Шевчен
з металу вилите, і
поетові найвищим
А ще раніш — у д
там альпіністи з у
ім'ям Шевченка щ
І гордий я: між ні
із прізвищем таки
На жаль, не відак
рідня мені, якож й
Ta він уже тому
що, певне, теж, я

З метою сприяння дальнішому розвиткові сучасної дитячої літератури і заохочення письменників видавництво «Веселка» засновало літературну премію імені Олени Пчілки. На прохання нашого кореспондента директор видавництва Я. Гоян так прокоментував цю небуденну подію:

— Літературна премія імені Олени Пчілки, талановитої письменниці, автора і видавця творів для дітей, подвижниці на ній рідної духовності, присуджується за найкращі, високохудожні книги видавництва «Веселка», які сприяють національному відродженню, вихован-

ню у дітей палкої любові до України, плеканню у них священного обов'язку вірно й самовіддано служити незалежній Українській державі.

Лауреата (чи кількох, якщо це колективна праця) визначають із сучасних авторів як за оригінальний твір, так і за антиологічне чи енциклопедично-пізнавальне видання, своєрідне за ідеєю, принципом добору й подання матеріалу, написане на високому науково-художньому рівні. Особлива увага приділяється авторам книжок для дошкільнят. Розглядається і книжки для читачів молодшо-

го та старшого віку.

Видання на здобуття літературної премії імені Олени Пчілки висувають творчі спілки ітвориства, педагогічні колективи, громадські організації, бібліотеки, редакції газет і журналів, творчі об'єднання видавництва «Веселка».

У конкурсі братимуть участь лише ті видання, що вийшли протягом попереднього календарного року й не відзначені іншими літературними преміями. Кандидатури на здобуття премії висуваються до 10 квітня включно.

Перелік творів, висунутих на

нагородження, буде опублікований в цій газеті, бачення, і ків України.

Рішення премії проявляється відповідно до правил конкурсу, які встановлюють видавництво «Веселка».

Лауреат

нема, приг
відкрив ха
щоб ти бул
ю, не мож
ся попід х
видержав
сам давно
Якби не д
то старцю
гаром ряж
гая». Ну, П
тельв Іого

— А що
силу має,
ла Мотря
листя з бан
і голосила
пакойного
Колю, уста
бив! Ти ж
їх в баню
зак, почек
нового ЗІ
возити! А
Очі жінок
зю, то М



Фото

ДВЕРІ ПРОЧИНИЛИСЯ, і хмарка морозу всоталася за невисоким, кряжистим, як з одного куска дуба витесаним, чолов'яго в кожусі й чорних бурках, підбитих зісподу коричневою шкірою. В коридорі казарми нікого не було, самі вінки стояли вздовж стін, і чолов'яга аж одсахнувся: так вдарив у нізді рух хвої — свіжий дух скорботи. На порозі кімнати здер із себе шапку і стояв — голомозий, як бубон, тільки хрящи вух просвічували червоним, як плавники у ліна, та глибоко посаджені очі кольору болотної ряски сторожко обмазували людей, стіни. Жінки, що пішли коло помінальних страв, випросталися, дивилися й мовчали. Чолов'яга стояв стовпом, наче якийсь час нюшкував, вирав у себе дух розпареної капусти, хатнього тепла. Нараз болотяна каламут очей розбавилася ніби синькою, то вже попросив владно, але тихо:

— Покличте мені Вірусю... — I носаком бурки розправив під ногою домоткану смугасту дірінку, що було закотилася під людськими ногами.

З-за фільтончастих дверей вийшла молодиця — вся в чорному, тільки пружок лиця білів, як незіbrane молоко, та сині кола під очима аж вп'ялися всередину. Хтось із куховарок щось шепнув їй на вухо, хтось підтрнув за плечі, аж жінка заточилася. Молодиця дивилася — і не бачила окоренкуватої постаті, то чолов'яга обаролами рук підтримав жінку, сам присунув стільця, посадив її, як ляльку.

— Ти сядь, ти слухай-но сюди, — батував слово за словом. — Ти не думай, що я піддобриться до тебе хочу, чи що. Тіки я знаю, що ти лишилася з дітьми без копійки, а це — похорон. Розход великий. То на, возьми, тут якраз тицяча, — витяг із-за пазухи паку грошей і силою тицьнув у руки молодиці.

Та не взяла їх, тільки плечі трусилися у беззвучному плачі. То чолов'яга акуратно склав гроші на подолку жінки.

— Я дав розпоряжені — труну от-от привезуть, і Федір продукти з комори доставить.

Ще постояв посеред кімнати, спинився очима на біленьких, як в аптекі, фіранках, на запнутому чорним дзеркалі. І наче зслиз із хати. Жінки повернули голови

до дверей, але здавалося, що нікого й не було, що чолов'яга висотався, як солом'яний дим; Тільки пака грошей на колінах удови показувала, що він тут був.

— Пішов, — зітхнула Мотря Куделиха, беручись оббирати листя з головки вареної капусти — Бодай ти пропав навіки!

Жалісліва Марія Попадиха, підбираючи подолок рясної спідниці, лишила здорового кухонного ножа, що ним сікла цибулю, і кинулась білим, як з пшеничного тіста скаченими, руками обнімати Вірусю, яка так і не торкнулася грошей.

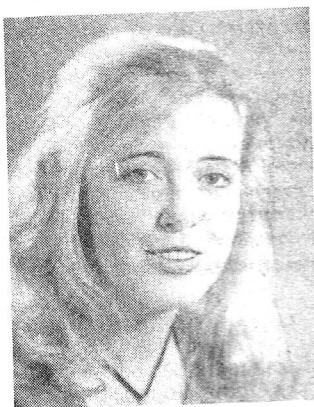
— Ти, Вірусю, бери, бери, ти не дивися, що воно, стерві, тебе підкупити хоче. Де ти що возьмеш? На похорон скікі піде, а на дев'ятини, а на сороківини? А ти з дітьми однісінка їх пальчик зосталася, та ще з писклям, де ти що возьмеш?

Третя жінка, що оббирала барболю, телятиця Надія Руда підвела зачіткане сумирне лицце, прибите, як інєем, білим лишаєм і проказала немов про себе:

— А, може, то чоловік пожалів людину у такому горі? Шо ви знаєте?

— Пожалів вовк кобилу, — махнула здорововою, як лопата, п'ятірнею над мискою з капустяним листям Куделиха. — Та він нізащо копійки дурно не пустить! Людям писки заткати хоче за зята, ось що. Чує, що тут йому може урватися, смаленим потягло! — кинула осередок з капусти до відра і ще мокрою рукою обняла Вірусині плечі: — А гроши везьми, поклади, щоб сама знала де. Гроши й од такого падла пригодиться. Куди без них дінешся?

Молодиця вперше звела очі, в яких пробилося світло свідомості, тонко скліпнувшись, взяла гроши. Мотря підхопила її під руки і ввела до другої кімнати, посеред якої на шістьох стільцях, складених докупи, на білому простирадлі лежав покійник — видно, високий здоровий чоловік, бо шести широких стільців ледве під ним стікало. Голова небіжчика, геть оббинтована, лежала на подушці, щоки одливали синім, велики вироблені руки, складені на грудях навхрест, тримали свічечку тоненького воску, який потихеньку крапотів на білу сорочку. Молодиця рушила було до дешевенької облупленої шафи в кутку



Нatalka

TKACHENKO

ДЕЗ С

кімнати, але спинилася і, як підкошена, впала на груди небіжчика.

— Ну, ну, поплач, поплач, — Мотря погладила шорсткою, як тертка, рукою Вірусину руку і тихо подалася до другої хати.

— Лежить увесь збитий, синій, — озвалася до жінок, беручись до капусти. — Господи, по-кард того, на чий совіті ця смерті!

Марія Попадиха перегнулася через стіл і швидко зашепотіла до куховарок:

— А на чий, як не на Козлового зятя, совіті! Кажуть, хлопці саме були в гарячі, як Петро Филимончук втратив його гаечним ключем. Покійний розвозив саме поросят із Забари Петчиновому кумові та друзям, то й припінівся, доки порозвоздив. А, може, де й замогоричив. А тут саме Петро з Козлом замандюрилося на весілля в Самгородок. А «бобіка» з Миколою

росу. — четвертім «Таточку», бив і наві збитка яко ми будем

Жінки чви над ро Попадиха

— А що дували, ща робота Він і цембо до ньо фермі. А був обсад його «боб же: е, голти не будти. От Пе возиш менного дійому геть хлів гній і йому обса

шилося,



НЕЛЬСОН

ІЗ КНИГИ «шірнваму прузі»

ні не кати
е велетнікти
з океанів
сть: «Окаймні,
Та і дельфін —
ч лагідний — і він
а берег круто,
ся куди.
оже без води.
далі як отрута.
й космонавта,
на хвильах — нафта...

НКА

89 році на честь 175-річчя народження Тараса Шевченка українських альпіністів змішині однією з гір Кавказько-чукчанського хребта, що має 4200 метрів, встановили меморій бюст поета. Після цього на ім'я Кобзаря ще в 1939 році серед відкривачів цієї вершини встановлено пам'ятник Тарасу Шевченку.

(«Літературна Україна»
5.VII.1990 р.)

дів, що змогли
живуть орли,
їїного груддя,
ве погруддя,
гора та стала
єдесталом
воєнний рік —
їїнських міст
назвали пік.
був альпініст,
як і мое.
— а чи він є
їїм'я!
їїдня моя,
що школярем

навіки подружив із «Кобзарем». Здіймається той пік понад Кавказом, неначе гострим різьбленим алмазом. І вільно сонцю, зорям і планетам отам про вічність розмовлять з поетом.

У МУЗЕЇ КОЦЮБИНСЬКОГО

В Чернігові в дні юності моєї заходив я нерідко в кабінет в зеленому будиночку-музеї, де залишив своє стило Поет.

Так, він Поетом був, бо в кожнім слові світіння доброти і чистоти.

ІЗ КНИГИ

Маленьки, стислі аркуші поштові — на них у Вічність він писав листи.

Була моя то Мекка... і в цій Мецці немов світлішала душа моя. Живе в душі і досі інтермеццо, цвіт яблуні і досі ще буя...

ДАРИ

В фешенебельному Відні, що зазнав батальних мук, діточки голодні, бідні брали хліб з солдатських рук.

Батько — робітник друкарні, на постії я — солдат. А хлоп'ята — ну і гарні, трійко іх було, хлоп'ята.

І ділився я із ними всім своїм пайком худим: і консервами м'ясними, й казенным печивом твердим.

Вже вони повиростали, певне, все у них як слід, і давно батьками стали, це ж і я давненько дід.

А як випали нам злідині нині, мирної пори, милосердний хтось у Відні нам свої дає дари.

Іх спаковує старанно, надіслати поспіша... Бачу це з телекрана, і у мене — ветерана — миром повниться душа.

У хмарних небесах давно минулих років звучав, неначе грім, неначе божий глас, верлібр староєврейських мудреців-пророків, що цитувати їх так полюбляв Тарас. Були у них і вибух вогняний протесту, супроти гніту, і сокровенність молитов, гучна осанна справедливості й братерству,

щоб світ осяяли любов і мазлтov*. І гнівний осуд в них страшних людських пороків.

Живе поезія в монологах пророків — в біблійній стисливості провидницьких промов.

ПРО РИМИ

Із рим люблю найбільше ті, що рапірються в житті. Ненавідку бучну парадність. І до душі мені порядність. І зневажаю я нікчемність, а поважаю щиру чесність. Набриди тепені і дурні — і рядові, й номенклатурні.

◆◆◆◆◆
...А прах бійців полеглих безсловесний. Воно і так, але воно й не так. В перервах між боїв, поміж атак солдати мріяли про мирні весни, про час весіль, про час нових зачать. О ні, бійці полеглі не мовчать — вони кричать, вони до нас кричать про згоду й мир... Й це не містичне чудо. О Боже, дай, щоб їх було почуто...

ЧОТИРИВІРШІ

Вершина кличе... Щоб її сягнути, важку ти мусиш подолати путь. Шляхів є кілька, щоб узяти гору. Хай будуть різні, але всі — угору.

◆◆◆◆◆
Якби живі були у змозі читати майбутні похвали, які про них у некрополі, то, може, й довше б прожили.

◆◆◆◆◆
От дзвін лунає дзвінко, та лише мала щілинка — буває, трісне дзвін — і безголосий він.

◆◆◆◆◆
Красиве сяйво місяця нічне так часто зачаровує мене. Та прикро, як подумаю про те, що в сяйві цім нічого не росте.

◆◆◆◆◆
Озлоблення... Воно — як лава в кратері. Було, і я від зlosti багрянів. А лише згадаю добрі очі матері, то і поволі остига мій гнів.

◆◆◆◆◆
О як за це ми заплатили дорого, що всюди нам вважався образ ворога. А ти й тепер, бува, стаєш до бою на про із тим, хто поруч із тобою.

◆◆◆◆◆
Невже бути чесним і правдивим тепер вже стало ніби дивом! А чи не в тому благодать, як зміг ти іншим благо дати?

◆◆◆◆◆
Зненацька понад садом пронеслися пориви вітру — й облетіло листя. І сумно було бачити на траві не лиш сухі листочки, а й живі.

◆◆◆◆◆
Кажуть: то вовк, лиш в овечій він шкурі, злюща людина, а стала як шовк. Тільки ж бо не прикідаються звірі: вовком завжди залишається вовк.

◆◆◆◆◆
Щасливим хочеш стати і прагнеш ти щосили, щоб в повному достатку був твій дім. А я скажу: найбільше щастя в тім, щоб ти любив і щоб тебе любили.

* мазлтov (евр.) — побажання щастя.

внесених до списку
цинається до редак-
ційного відомлення і телеві-
ро Спілки письменників.

про присудження
їматиме жюрі, до
думає представники
редакції видавництва
літературної та пе-
гromadськості. Ін-
то прийняті рішен-
жene наказом дирек-
ції, отогошувати-
дня народження Оле-
— 29 липня.
ам виплачується су-

сприяти розвиткові дитячої лі-
тератури, привілив до неї сві-
жих сил, освоєнню нових тем,
глибшому входженню у світ ді-
тей, утвердженням у їхній свідо-
мості гуманістичних рис та іде-
алів — родинного чуття, мило-
сердя до батьків, братів і сес-
тер, товаришів, дбайливого ста-
влення до культурних надбань
і природи. Одне слово, сподіва-
ємося, що премія імені Олени
Пчілки буде доброя спонукою
для творення книжок, які допо-
можуть вирости справжніх
господарів України.



ЛЬВІВ

У Львівській організації СПУ
відбулася зустріч з племінником
видатного українського пись-
менника Богдана Лепкого док-
тором медицини із США Романом
Смиком. У розмові взяли
участь Микола Ільницький, Во-

сунський науковець Василь Герасимов. Під час зустрічі Роман Смик розповів про ті невичерпні ба-
гатства культурної спадщини ук-
раїнського народу, які треба по-
кручинці збирати докупи, вив-
чати й аналізувати для блага
України. У тому числі й релі-
гійні роду Лепкіх. Львівські пись-
менники поділилися роздумами
про плани Комісії по від-
значенню в наступному році
120-річчя з дня народження Бог-
дана Лепкого.

Кор. «ЛУ».

зинися. Ну, Петко і
зали: «Я тебе послав,
у якій порі? Ти, стар-
жеш настісна і напити-
ти?» Ну, а Микола не
себі напрямки: «А ти
з торби гудувався?
ережав Козлову дочку,
дав би і ти, а не зав-
ку відгудував, як у бу-
тьство з ті пасії і вга-
ло голові.

стерво не вироблене,
— брала і переклада-
ши річене капустяне
яка в миску. — А вже ж
Віруся з дітьми, як
привезли: «Боже ж, ж!
А ти ж ім усе ро-
хліви ім чистив, ти ж
з бані возив! Ти ж ка-
тай, Петко даст мені
ла, будеш нас скрізь
вони ж тебе вбили!» —
взялися рясною сло-
вірі і собі змахнула, як

же. Віруся, ми у моїх батьків у
Германовці на городі мішанку по-
сієм, а я машиною звинуся. —
і будемо мати чим корівчину гу-
дувати.

— Мусіло, бідне, планірувати,
як Віруся з другим малим в дек-
реті, а заживку ніде ніякого, —
відіджувала Мотря Куделиха
баняк з рисом, що саме закину-
ла під вікно.

— Але як це так — вбити лю-
дину? — біле лишайце лице Над-
ьки Рудої зачервоніло лихоман-
ковим рум'янцем. — Коли це кур-
ку зарізати — і то шкода, як во-
на жива тъоптається в руках, то
лучше себе по руці черкнула б,
чим її. А то ж людина!

— Ой, та чи він його першого
гателів, чи в цему колгоспі яке-
є де начальство, що кулака не
пускає? — вибирала Мотря ос-
таннє капустяне листя з баняка.
— Ви мені скажіть, чи сам Ко-
зел годен пощітати ті зуби, кот-

клітки понастелювали...» А воно,
стерво: «Щоб порядок був!» Так
і поодбивав у нему печінки, що
через місяць до Лебедих по-
несли. А ти кажеш, курка дорож-
ча людини. Бо куряча мати пере-
вестися може, а колгоспні раби
так на цему світі й плодяться і
плодитися будуть, поки сонця й
горобців! — сердито виказувала
Мотря.

— А ти думаєш, з Миколою
не те саме буде? — підняла Ма-
рія ножка, бо очі вже сльозилися
од цибулі. — Замкнуть поміж се-
бе, одкупляться, бо вони всі, пар-
тейні, зв'язані межі собою.

— А свідки? — не повірила Над-
ька.

— А хто піде на Козлового зя-
тя свідчити, як Козел — замісник
голови, права руха Махтєя? Це
вже як зачепиш це кодло, то з
колгоспу тікай на пропадиме. А
хто це захоче увірватися своєї
хати, роботи?

Двері з коридору хутенько про-
чилися, і одним боком всуну-
лася опасиста зоотехнічка Раїса
Кобилянська.

— Жінки — зазовіріз хутко аж
дрібні, як у миші; зуби, здавалось,
перекушували кожне слово. —
Чи не пішли б ви надвір? Ми са-
ме кабана з ферми заколотого
привезли, то й поможете...

— Кабана, кажеш? — взяла ру-
ки в боки Мотря. — Почат, зна-
чить, забота про рядового кол-
госпні? А як я одкіну лаби, то
небіс, кабана колгосп не зако-
ле? Покойний, значить, у вас осо-
бого почуття удастоївся?

— Я не знаю, тітко, чи ви шут-
куєте, чи так чого, — прикусила
дрібні зуби Кобилянська. — Мені
заступник голови колгоспу на-
казав, я й привезла. Мое діло
маленьке. — І шаснула в двері.

— О, заворушилося кодло! —
зблісля лихим оком Попадиха.
— Пішли, дівчата, бо собаки мня-
со вихають!

На вулиці стояли запряжені са-
ни. На них, накритий целофаном,
лежав кабан, уже розділений.

— Ого, центнерів зо двал! —
нахилилася Марія над свинячою
головою. — А чо, їхте, рabi кол-
госпні, тікі мовчіть, поки другий
раб не покотить роги! — в Мот-
рінських карих очах світилася крига
глумливої ненависті.

За другим разом жінок, що
розгиналися над кабаном, заста-

ла підвода, якою правив сам ко-
мірник Федір Ломака.

— Жінки, розбирайте сахар,
олію, гречку, — гукає гугнявлячи.
— І то мені хутко, щоб тут посé-
ред дороги підвода не стояла.

— А що, то комусь очі коле? —
Й собі взялася в боки Марія Поп-
адиха. — То було присилати під-
воду вчора, смерком, поки ще
покойний не захолов!

— Ти мені не патякай, а роби,
що приказано! — заходився скри-
дати з підводи клумаки прямо на
сніг.

За спинами у жінок захоркали
коні: то привезли труну. З боків
сиділ щестеро молодих чоловіків —
майже всі ровесники неб-
ів'їв, шоferи з одного кол-
госпного гаражу. Чоловіки мо-
вчики зіскакували з підводи, див-
илися на жінок, на другу підво-
ду з комірником, на сани.

— То що, хлопці, буде що вж-
пити й чим закусити на Миколи-
них поминках? Це як Петко Фи-
лимончук ще кого на той світ од-
править, то колхоз такий баль
одпразнє, що небу стане жаркої

— Мотря гукала майже криком,
а крига палючої ненависті в її
очах горіла вогнем, аж іскрила-
ся.

— Май меншу гембу! — люто
обірвав її комірник. — За сплет-
ні ще п'ятнадцять стоток одсидиш.
Ти була там, ти бачила?

— Тож люди бачили! — Мотря
в величими плескатими грудьми
подалася на комірника. — Люди
скажуть!

— Люди? — глумливо протяг
Федір, намотуючи на руку віж-
ки. — Які люди? Де ти їх ба-
чиш?

— Тож хлопці в гарячі були,
хлопці посвідчать! — Мотря в'я-
лася очима в чоловіків, що стоя-
ли, збившися понурою отарою.

— Ніхто з них нічо! не скаже,
ніхто не бачив. Мало дівок
п'янім голову проломив. Може,
з машини вивалився і камінцем
убився. Свідків нема, і діло при-
кращаєця...

— Тож були люди при тому,
— сплотнілими губами проказала
мотря, ковзаючи очима по чоловіків.

Шоferи мовчали як камінні
тільки Андрій Карплюк торкнув-
ся Мотриного плача:

— Тітко, покажіть, де труну
ставити...

Свідків

Новела

та маленька, що в
класі, й собі лементить:
ти ж мене ніколи не
зробився, як я
зроблю! А як же
без тебе жити?

е нижче угнули голо-
ботою, аж поки Марія
не одклала вбік ножа.
вони з Віруською бі-
вів добре. Вона на
покойному де яка худ-
ша, то його й пошлють.
«бобіку» радій був.
то хіба гній одкидав на
це Петко Филимончук
ив цого Капусту, що
ком» возив. Той і ка-
вже ти мене товк-
еш, і кинув шоферуват-
ть до Миколи: «По-
є з місяць, я тобі ЗІла
м». То вже покойний
із-під свиней у його
листив і весь город був
здив бараболью. Ти
дне, що шоферує. Ка-

рі трактористам повибивав, як був
бригадіром на стані? А скільки
він на той світ одправив, як над
сторожами його було постановле-
но? Як він Васю Глухенького по-
бив за торбинку посліду, що в
живна захопив? Той взяв на об-
жинки торбинку та й заснув у
ровку коло курника. Аж тут Ко-
зел з Мусіенком, таким, як сам,
партійцем, застали його сплячо-
го. То кидали ним одне до од-
ного, як мішком з половиною, підбі-
вали ногами. А воно глухе, зо-
сну не розбере, не борониться, то-
так і поодбивали йому все все-
редині. Так він більше на роботу
не вийшов, заслав, зо дві неді-
лі покачався та й oddав богу душу.
А Микиту Рябчука, що сторо-
жує на свинарнику? Як захопив
Козел сплячого, то з тії пасії
його носаком як упоров у бік.
Той зо сну лементить до нього:
«За що ж ти мене б'еш?
Що я тобі зробив? Я ж усьо по-
порав, гної поодкідав, соломи в

ВІТАЄМО ЮВІЛЯРА



Григорію КОВАЛЮ—70

Ян неймовірно швидко збігає час, особливо після полудня, коли сонце починає хилитися до низу. Оглянешся назад, на пройдене, згадаєш пережите — і крізь серпанок часу найперше заміряється стара тополя коло батьківської хати. Поринеш спогадами у фронтову молодість — і привидиться містечко Морин на Одері, де після було низко хилив голову над погелю побратимом. Далеко, на відстані чверті віку, постануть Карпати, на які вперше сходив, щоб з їх вершини осягнути землю, всю вузьедану Україну.

Григорій Ковалев родом з Ічні, «співучого куточка Чернігівщини», як назаввій отчий край Степан Васильченко, звідки пішли в світ Василь Чумак і скрипаль Іван Мартос, а із села Гржавець, що неподалік Ічні, композитор Левко Ревуцький. Чи не за прикладом славетних земляків Григорій ще з шкільних років причастився і до поезії, і до малювання, й до музики. І жодного із своїх поникань не зрадив, хоча й постала на шляху юнацьких мрій війна.

Були відступи й наступи, був День Перемоги у самому Берліні. Один із фронтових віршів він присвятив своєму комбатові Леоніду Черних, а ті присвяти можна було ставити майже під кожним віршем, написаним у землянці чи на бруствері окопу в перерви між боєми. Ось чому через усі його книжки, серед карпатських еле-

гій і дніпровських наспівів, серед любовної лірики й історичних балад, мов серед поля обеліски, виринають: «Кладовище фашистської зброя на Ельбі», «Старі воронки», «Там, за старою Русою», «Нічна атака» чи «Болотяна вода», без якої «не міг би щастям похвалитися, коли б не пив Ї»...

По війні Григорія Ковала романтично поманило Закарпаття. Там, у глибинному селі Драговому Хустського району, він і почав свій трудовий шлях як культпрацівник. Згодом протягом шести років вчителює в Ужгороді, викладає українську мову й літературу. Тут виходять і перші його книжки. Як занарпатець він дебютував, і в столиці Києві (альманах «Літературна молодь», 1954).

Доробок поета досить вагомий. А такі його збірки, як «Під небом України», «Росиниця», «Зелене пілум'я», «Меридіани долі», «Запах трави», «Суздія доброти», «Солов'яна криниця», «Зорепад», книжечки для дітей і нарешті «Вибране», яким зустрічає своє 70-ліття, є по-мітним явищем в українській поезії.

Пригадую, як на одному з творчих засідань Леонід Коваленко, зупинившись на поезії Ковала, високо оцінив її самобутність, філософічність і кинув доки критикам (зокрема й собі), що не спромоглися по-справжньому оглянути його творчість, адже, крім рецензій у періодиці, про нього не писталося, і досі не з'явилось грунтовної статті чи й портрета Григорія Ковала. Додамо: навіть останнє «Вибране» вийшло без передмови.

Але саме «Вибране» стверджує й гідно підсумовує багатолітній творчий шлях поета. До речі, видання ілюстроване його ж акварелями.

Важливо відзначити ще й те, що за тридцять років роботи у видавництві «Радянський писменник» Григорій Павлович відредагував не одну сотню книжок — це також його вагомий доробок у царині поезії.

Борислав СТЕПАНЮК.

* * *

Президія ради Спілки письменників України, Київська організація СПУ надіслали Григорію Ковалю теплі привітання.

«Літературна Україна» — також широ здоровить ювіляра.

ПОЕЗІЯ ЖИВА

«Він перевтілився у слова і звуки» — ці відомі рядки пригадається сонячного вересневого дня, коли у затишній квартирі — нині Київському музею П. Г. Тичини — зібралися його побратими по першу, учнівська молодь, ті, кому не байдужка поезія, щоб ушанувати світлу пам'ять митця. Адже минула 24 річниця з дня, коли не стало великого майстра. Та поезія його живі...

Спогадами про незабутні зустрічі з Павлом Григоровичем поділилися академік АН України Л. Новицький, лауреати премії імені Павла Тичини Б. Степанюк, Л. Вишеславський, В. Швець, Н. Тихий. Свої вірші прочитала поете-

са Галина Гордасевич. Дослідник творчості майстра слова С. Гальченко підкреслив, що багато віршів П. Тичини, які зберігалися в архіві поета, — ще не досліджено на грани його спадщини.

Теплі слова про поезію П. Тичини прозвучали у виступі країнника Павла Григоровича, художника з Чернігівщини В. Болбата, чиї картини так органічно вписалися в інтер'єр музею, ніби ілюстрації до «Сонячних кларнетів».

І знову, як і за життя Павла Григоровича, линули цього дня з його оселі чарівна музика і спів у виконанні сестер Лесі та Галини Тельнюк.

Т. СТЕПЕНКОВА.

ВИННИМ СЕБЕ

ПЕРЕД СНОМ

Ластів'я не потамує марний голод, не поцілує чорну маму; навіть перед сном; дзьобик, щипчик галасливий ладен вирватися з тільца (дзьобик, тільце — вся Фомула) — о, процвіті дрібним мохом і нагости з мокрила, з крила видіться майбутнє, майбутнє гости; з долетів до дна моря, хто накосив пасем сонця, хто сяяється всьому цьому безліч-безліч разів, і далеко від гніздов'я спізнав (сповна), що є серце, коли воно почував і що воно почуває, і як; і саме перед сном;

мала-мала, чорна-чорна і віддана беззядно всім небесним громадянам, таї невільно хоч де впали, молитися плакати, як тим матерям; крило, дзьобик — увесільний клубочок, крило, дзьобик — вся ниточка, а вся земля — «живий порох (чужий порох — страшний порох), терплячий і тривкіший порох над усе.

ДІВЧИНКА НА РОЗІ

...Як ти покинув воєнком.

Володимир СОСЮРА

Нерв тутий, тріскучий вузол, ганглій-кулак, що до око чом прасуєш білий аркуш, незім'яте простирадло, в сині ці сохнуть і корчаться прокурені космаки;

Поезія, нічим не струена сивизна; диво таке, горе яке, незім'яте простирадло, знов-так веселу мічку промаячила на розі в тім добропорядні місті, де секретаря вхолала, де відтоді, Поезіє, секретари не бувають, лиш, буває, пропливають, пропливають-омають секретарі-секретарки, секретарки завжди в місцях секретарів вічно юні, секретарки м'яко стелять, секретарки блискі і розкіш, особливо там, де грають крути стегени Каліпсо, свистя склянки над столами, а колготи під столами; пропливають-омають, особливо там; Поезіє, розвеснице секретаря, незім'яте простирадло, аркуш німкін аркуш білий, осміч тугу спідничину із сатину-сатинету прикрий свій капрон, прикрий свій нейлон;

водою струмениш, водою — для птахів неперелітні для ящірок посічених, втяті щойно трави; та коли відомо, потомились, особливо вхідні двері і принтерські коридори, вся публіка знічевлена кинулась враз до води (безкошто й похіліва); невблагана й невтішна; черга біля країнного; потік без витоку; потище — кров і сливи смолоса й сечи, тайні вихлюпні пологів, сказу піт, регач хмелю, проклон-слей, мертві сперма, драглісти, сплюнти слова, вся повзуча небезпека, вся психіка гостролоба несусвітньо-страхітлива, все, що тече, все, що з кров'ю — стінне, стійке, беззбереге, відворотне й приворотне все, що може життя дати, а над життя — ні, не може, живіт, живіт, похлипуйте, похлипуйте, похлипайтесь, пите або похмеляйтесь, хоч що робіть, — о дівчисько-сатинсько, о перлинко бездоганна, форель, в струмку нівневима, Поезіє; ватра і веселка ночі, кін величі і падіння множителька згуби й цноти, і хоч зорям всюди тісно, незорю — Зоря), —

а ти росла і боялась, що ніхто й не поцілує (згодом справді не цілує), та за мить прошіли крізь тебе — прятігом — еліта й маса, весь люд і синкліт, і їх любовь прицільні звілись в тобі в дикий гімн, у фіктивні шлюб злади, у фальшиві примирення, примирення навпаки; місів закуті, хрестосами призабуті;

водою струмениш, водою, найчистішим пійлом світі жодним ротом не вхопленим; може, під асфальт, мо', під ящірок;

стій, дівчинко, стій; осміч однак спідничину, скрутні ручки в скрутні-віжки, а талійку в скрутні-паски; смак цигарки; кам'яніє голівонька, трутнім димком приборкані а по стінах, що на розі, сохнуть космаки;

тихо-тихо пропливають, пропливають-омають, особливо там;

тісні тебе покинули, всі і зокрема,

НЕ ВІЗНАВ

8:10

Сьогодні пригода, яка трапилася 11 серпня ц. р. з відповідальним секретарем Кіровоградської організації СПУ Володимиром Кобзарем, має вже й відтінок комічний, але якщо зважити на те, що всі ми на той час жили в іншій державі й напередодні партійно-військового путчу, то тут не до гумору...

Отже, пригода, чи то пак кримінальний сюжет, зафіксований відповідними судочинними документами, виглядає так. 11 серпня В. Кобзар разом із кількома рухівцями встановив на центральному майдані міста столик, поруч з ним блакитно-жовтий прапорець та й заходився збирати підписи славних громадян не менш славного міста на підтримку національного прапора України; вимоги — про надання зареєстрованим громадським організаціям приміщення та опротестування правомірності передачі обласної друкарні «Кіровоградська правда» на баланс КПРС — КПУ.

Акція тривала, як свідчать судові документи, з 17-ої до 20-ої години, і, як ті ж папери звідомлюють, на місці події, окрім В. Кобзаря, «около 17 часов» з'явився й ст. лейтенант Кривошея В. Д., звісно ж, «при исполнении служебных обязанностей».

Одна лише подробиця з дальнього розслідування мені не зrozуміла: хто ж з'явився на майдані ім. С. Кірова раніше — громадський діяч В. Кобзар, котрий розпочав акцію з 17-ї, чист. лейтенант Кривошея В. Д., що прибув у політично гарячу точку міста «коколо» той же таки 17-ої.

А далі все ясно. Стрэж право-порядку вклав представникамі місцевої демократії на недозволеність його дій і запропонував полищити майдан, посилаючись на рішення виконкому Кіровоградської міської Ради народних депутатів від 11.10.1989 р. № 547 «Про проведення масових заходів на площі ім. Кірова». Прихильник національного прапора і багатопартійності зважився доводити міліціонерові що збирання підписів не є масовим заходом і рішення міськвиконкому не забороняє збирати їх на площі, та й, власне, рішення перевищує повноваження місцевої влади, оскільки намігається обмежувати те, що є прерогативою Верховної Ради УРСР, а довільне тлумачення циркуляра № 547 обумовлює порушення юридичних норм і свідчить про намагання місцевої комуністичної влади скористатися ним як політичною зброєю у боротьбі проти опозиції і т. д. і т. д.

Супротивні сторони консенсусу, як мовиться, не знайшли. В. Кобзар продовжував розбудовувати демократію у рідному місті ще кілька годин — і майдан згади цієї святої справи не покинув. А ст. лейтенант Кривошея

склав відповідну петицію до суду, який і не забарився відбутися наступного дня.

Народний суддя Ленінського району м. Кіровограда Школяров В. Ф. встановив, що вина підсудного «пояснюється совокупністю добытых по делу и полученных при рассмотрении дела доказательств, которые согласуются между собой, проверены мною и сомнений не вызывают», і наклав адміністративне стягнення на звинувачованого «в виде исправительных работ по месту его постоянной работы на срок два месяца с удержанием 20% его зарплаты в доход государства».

Постанова, прийнята 12 серпня щодо винного «по ст. 185 Ко АП УССР», завершується недвозначним судівським резюме — «обжалованню не подлежит».

Володимир Федорович Кобзар на 11, ні 12 серпня винним себе не визнав... Сьогодні блакитно-жовтий обстоюваній ним прапор розвивається над будинком Верховної Ради України, діяльність КПРС — КПУ зупинена... Хоча й нема пророка у своїй вітчизні, але письменник В. Кобзар має тепер підтвердження законності усіх своїх вимог. Не викликає сумніву штучність швидко змайстрованої суддею Школяровим справи, передусім на основі й навіть на вчорашній день не довоєнного криміналу — визначені заходу, що його проводив по-карний, як масового...

Од часу оголошення вироку в Кіровграді відбулися події, що їх інакше як історичними не називеш. Я зателефонував народному судді Школярову Віктору Федоровичу до Кіровограда. Тільки почувши про справу, якою цікавиться журналіст, суддя спалахнув, аж у телефонній трубці задзвініло од емоційних — на межі крику — тверджені: «все правильно!», судовий присуд прокуратурою не опротестовано (найстотніший аргумент!) і отже — він діє.

Під шалом емоцій Віктора Федоровича єдине, що я ще зміг його запитати (тихим голосом), чи не мучить його совість?

Суддю Школярова В. Ф. цим сентиментальним запитанням я не пройняв. Перепітав ще раз, і вдруге чиновник судочинства підтвердив: «Нет!».

Отже, коли в цю негідну історію, що сталася у Кіровграді, не втрутиться влада вищого рангу, то Володимирові Кобзареві так і доведеться відбувати покарання «в виде исправительных работ по месту его постоянной работы» — сплачувати із власної зарплати п'яту її частину в «доход государства».

Якого «государства» — суддя Школяров теж не зміг мені пояснити.

А. СКРИПНИК.

P.S. Як стало відомо, цими днями рішенням Кіровоградського обласного суду постанову від 12 серпня ц. р. судді Школярова В. Ф. відмінено.

Іван [скажімо, іванович], заборошній тутешній мельник, перед тим, як роздати червиве борошно, своїм законним вгодовує голуб'ят;

щастя, що ні в кого ні сита, ні ситечка, щастя, що в селі не випікають хліба, щастя, що хліба не край, край вгодовувати голуб'ят;

ось досвіток, сонний ще,

бороняними словами проклинаючи драбину та хатню ворога, зі східця на східце перетягуючи старість, тілокаліку, вибирає, вгадує, спутує, затискає (в руку, в руку, попід руку), решту — вгодовує — голівоньки відлітають, наче пуп'янки тюльпанів — цвірк, цвірк, цвірк — крила майже не впираються, чайник скипає, кров скипає, тепле тіло легко віддає пух-пушок, легко аварюється, Іван Іванович сідає;

вмивається, сідає все село; столи стоять під лампадками (образками, васильками) — святий сіданок, втамнечений сіданок, за своїм звичаем, притертим порядочком — сіданочок під різдво;

щастя, що ситі, щастя, що малі, щастя, що взагалі — голуб'ята, інакше як же це все пережить [пережувати!].

М'ЯЧИК ГАНЧІР'ЯНИЙ

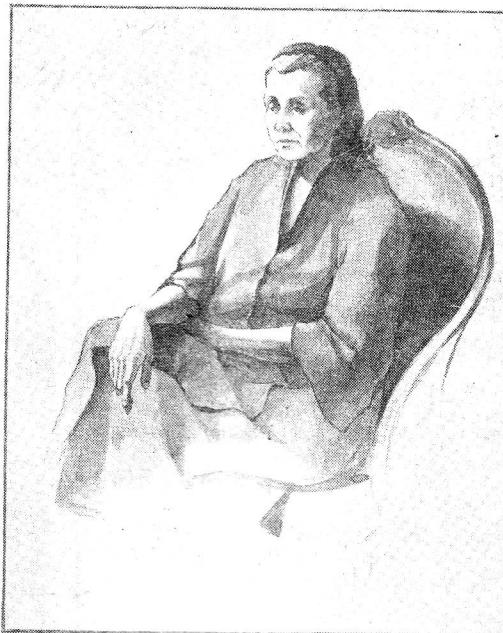
Лампочка-мікроплатка у розхитанім патроні, тихомир беззахисна, так високо в білім світі, над матір'ю, під восени; там скрібтоно, непрітомно гойдаються і непевно ходою розходяться, там, на рубі, на рубішті: чорне, біле, чорне; жало з жалом на ниточці, і на ноті промливій пізнє каяття; так, ти живий — ти повинен, винен, тживий;

лише склеплені повіки захищають од білого, лише склені повіки відділяють од чорного, і не хочеться впередні, бо хочеться тільки назад;

о м'ячину ганчір'яний, втіх-радосте дитяча, поборож повернувші двори літні, неділішні, фільдеперсові панчики, все, що пливе і не тоне, навіть хлібеня; ми, маленькі хлібомани, ти, м'ячик; із рубати накручений, нишком затяної ковдри насмиканий, в торзі-мінянці добутий десь навпаки, — тріщать стіни шпаровані, і шви твої, тім ячко, о, рум'янцю наших личок, слово-радосте дитячі сьогодні мов клаптики при цім дворі розплатані в містичних і солодких рідних голосів; хай лампочка не риджала земні не пожалять і тебе згори не чути б, кашляні небес.

ВРАНІШНІЙ ТУМАН

Коли сидиш, куди пливеш; що ти знову замислила, ко сіра, задумлива, і порожня, і замкнена, як оцей квадро коли очі злі чи мокрі, чи в тобі хоч що сміється, — боже мій, ні! — та щоранку, коли вони проплівають до трамваю, до трамваю, трамвай — головне, — ото коли проплівають у молочному тумані невловимі срібні краплі, тільки в чоловічім роді, а розчинені балкони дихають попіл ночі, а на шворці загадково прасується всміхається, тремтить негліже, — куди ти пливеш, коли сидиш! — заціплена, замулена, зроду-звік не вінчана, звідки на тобі онуків, мов горобців на стовбуру, справа звідкія! — душа, тілу супротивна, душа — бджола приспана, жалила до третіх півнів, хапалася за повіт-



Малюнок Олега РІДЗЕЛЯ.

Лідія КУЛЬБАК

СТАВКА НА НУЛЬ

рвалася в туман; вранішній туман — то квітка, півонія розбуяла, смог, не трійлом спресований, а напоєний коханням, наче сонцем пізне літо, — втомлений, важкий і, здавалося б, суцільний, а він обхідний.

ДРЕВО АДАМА І ЄВИ

Тунель темний, потаємний на широтах підземелля між двома монастирями, стезя спраглих і стражденних, ступачка всіх жаждливих, ах, у світі превелебнім — і тоді, і нині, я приносю — черницею не відтушиш, терпіннячком не відбудеш, і ніде нема притулку, ні на землі, ні на небі, як тільки тут, у цім лісі, на широтах підземелля, між двома монастирями, між підніжжя Хреста й Храму, й твого, Господи, престолу — потайний тунель; попи вперті нас дурili, а ми собі рили, рили, хвіртка не рипне, брама не grimne, як на крилах всі келії пташок божих і небожих — шустрих ластівок, ах, крильцята розмахнулись, старі ліси перегнулися, дібиться жебруще руб'я, чорна хустка, чорна сукня, а з-під руб'я всі розкоші, всі вабива, всі принади — всі з одного, як відомо, дайного ребра, і відомо: Древо Єви тоді тільки Древо Єви, коли визнане Адамом і навпаки [ой, Господи, тут пошлюся вже на тебе] — і навпаки: бо так ти творив, так благословив; душа, квітка високості, віддана тобі до скону, Богові вгорі; а плоть, така земна квітка, віддана земному Богу — Богові внизу [з твого духу і подоби, з мудрості твоєї вдачі, весь, як ти любив і благословив] — на широтах підземелля, між двома монастирями, між підніжжя Хреста й Храму, й твого, Господи, престолу, там, де ліси старокримські сяють справедливім Едемом і сповідують сяйну цноту мудрим небесам; то ж порішіть, святі-мудрі, що воно таке — кохання: прикра похиба Адама, чи якесь аномалія, чи гріх смертний, чи не смертний, чи й зовсім не гріх, а, либонь, те і тільки те, чим воно і є по правді [ой, Господи, знову пошлюся тут на тебе, прости святу-мудру мислю] — божа благодать!

ІНТУІТИВНА МУЗИКА

Звично бути мов не бути, а як бути, стріви очі, що

рок повна; сінекура і кокетка; закупонена кривляка; чи пікантина Чорна Краля — від каблучка до кігтика — та, що морфін доливала, твій піджакочок приміряла і спокійно до-гризала останнє яблучко з твого кулька! на останній гілці древа; одесную і ощую; тиха подія Харона;

— смерть —
— смерть — сира земля —

ось твої важкі погони, і фанерний чемоданчик, твое пташа, твоя пташка, і ті двері — твої двері, тільки в чужі замки вбиті, і планшети, і компаси, а де — зоря!

ошуканий,
зnedолений,
повернений під гнів локаторів,
наш лікарю молоденький,
хто ти тепер,
де?

СТАВКА НА НУЛЬ

Є птиця нічна, а є пташка опівнічна.
Опівночі

— у Фатальному проміжку —
вона стоїть, не чіпє
вашого часу і місця —
— ніде, ніколи, ніскілечки —
— ставка на нуль —

Є увага. Є прихисток.
Дерева перешіптаються.
Підвали перенявкуються.
Чорні шиби, мов астральні телескопи.
А ліхтарі, а ліхтарі...

В яке небо, крила склавши,
заклинати: мамо пташа,
мамо божа, жаль мені,
я більш не...
[швидше, швидше починало б
хоча б сіріть];

— ніде, ніколи, ніскілечки —
— поза часом і простором —
— між грудкою і хмаркою —
— пташка стоїть —

ЧЕРГА. ОБОЛОНЬ

Знову вітри кругосвітні підіймають жовті дюни, а зустрічні, супротивні не встигають їх ковтати; знову душа рветься вліво, а гаманець тягне вправо, і купони-рокупони — дрібний хабарець — на кригих, розтих нервах мов лезо ножа; знову твій дискретний розум настигає стіккий розпач і нішо не просвітляє, навіть перекур; летять піски, наче потерть, а дерева, наче мітли, і голуби протруєні догори летять ногами, летить преса ароматна, летить слава на милицях й тебе вітри підіймають на сліпий смертельний танок в коло близнаков; і нішо не розважає, навіть перекур; як же попіл обтрусити, зняти з неба павутину, як з халатів роздягнутись, з усіх принципів-законів, заборон і забобонів, комплексів, табу, як з поверхні задубілих доторкнути живу землю чи по лікті зануритись й сповідатись так: що не знати ніколи перше, що земля така безсмертна, що заразом така смертна, мов розтятий нерв; на лезі ножа;

2

вітри несуть жовті дюни, а зустрічні, супротивні не встигають проковтнути, множиться жіноча черга поміж виходом і входом очманілого питання, черга навпіл розкололася, черга надовго сказала поміж так і ні; і тоді одна, центральна, вихопилася переважити: «Жінки, треба мінятися, або виду не подати, або треба мінятися, треба морди наквацяти, я, приміром, хоч би й з попи можу зробити таку лялю! — за двадцять хвилин; а, між іншим, що намкаже досвід світовий! — досвід світовий нам каже...» — знову черга розкололася, біляжна палко погодилась, а подальша образилася; та стояв у черзі хлопчик, стояв мов перст металевий, і такий нестережно марний, і коли він встиг забути, хто він такий, який з себе, і яке його начиння, і пощо стоїть, стоїть сплавом всіх металів, в черзі, а не в тій таблиці, невже коли Мендельсон утрясав свого шолома, жоло, жоло...



8:12
Людміла

вого столу, і повіки як у Вія, і натхнення кам'яніє в запилених пальцях муз, — о лицарство-одиноцтво, флорентійського ніжніше, збиваючись, ти лишаєш піски, що мов на долоні, сніги сухі, нетанучі, після дощу такі самі, — гірку й солодку Ободонь;

II

є вони, назбиравачі пісків; є, хребти б не розкололись, шлюзи б так не надірвались, а вже вітрам усе рівно, куди крутить, чиї жорна, з кого буде пісок;

III

обираю цей рай, цей Кос-Арал без Арала (без Арала й фельдфебеля); впливи атмосферні, плями сонячні, вся лобода Чорнобиля — піски, піски, і шелестять, і шліфують в глухих ранах тонку, дзвінку філігрань;

IV

о сахаро моого горла, мій кровний ковток;

V

накачані; на п'ять метрів; зо дна ріки вікової — на смітники містечкові; драмами; озера, повні води і піску; очі, повні сліз і дощу; тут дерева похилені одне одного тримають; тут шепоти круглі ночі до якоїсь Беатріче; тут килими вибивають крізь волоски задублі до сутінку, до захву, до гіркого аромату, до тихого божевіля, до квіточок, до дірочок — до сутінків; сніг не родить, сонця зашморг, в сонця зашморг переходиш [як змарніла паспортина у свіженьке посвідчення] — переходиш; в сонця зашморг;

VI

о лицарство-одиноцтво

VII

серця твого терпимосте, самотносте семиратна

VIII

як оминути [або забути], яких пігулок проковтнуть!

IX

солідшає Оболонь

ТРИЛОКА

I

Дитя з осиротілими руками, повернений батьківщині без Батька хлопчику;

від Магдебурга, крізь кірхи й костьоли, не звідавши навіть, що, крім полігонів, собори бувають чи просто земля;

від Магдебурга на долішню землю Подолу, що теж магдебургами знана, в пустелю Почайни, до «Сетомлі, що на болонії», додому, до себе самого, до всіх;

вітрами відлиги тебе повертало — в застій, у плісняву, що тирсою стали в сучасних сірокко, в страшних видихах АЕС;

а бані високі ридали, риданнями соборували слізу від землі і небес;

і ти, мабуть, плакав;

і, мабуть, тебе хусточками втирали і маму твою хусточками втирали, вона везла багато хусточек;

II

що батьківщина без Батька! — він жив-жеврів на останній гілці дерева й смерть стояла одесную і ощую — смерть;

смерть — фальшива бонбоньєрка, нестравних цуке-

вові підносять, все хапають і підносять, а зустрічні, супротивні не встигають проковтнути, і з кожною сивиною дюна стає вища й вища, черга стає довша й ширша, — росте Оболонь.

ІУДИНЕ ПОЛЕ

Вмоčіть мій хліб
у мою кров
і піднесіть апостолам — дванадцятий
точно візьме! —
відвірнеться, але візьме.
To Іуда.
To людина з Каріота.
To провідник кинджальників.
Бійтесь його поцілунку.
Він кинувся до дерева —
всі дерева відкинулись,
на сріблляки зароблені
поле купляв — не купилось,
до гір пішов — зімкнулися
і стоять, мов холодильник
— ніде його не приймають і скрізь він є —
де те поле,
ким сіється, що він родить,
живе, жує, умочас
— на вечері не останній —
чий хліб
в чию кров;
кожен тринадцятий пропадає,
кожен дванадцятий відвертається.

СМЕРТЬ У ВИДАВНИЦТВІ

За свій робочий стіл ти сам мене привів,
провинно усміхнувсь і пальцем насварив,
і ледве-ледве склав: «...бо прийдуть інші...»,
мовчали на столі високі стіси віршів.

Лиш поглядом повів, безсилій вже на слово,
лиш поглядом, Вододіо волошковий,
лиш добрим поглядом у тій тяжбі-журбі,
і шарфика торкнув, поправив по собі,
і поглядом: прощай, кімнатко звична,
столи, стільці, торби, мовчання екстатичне.

Проденщики незамкнена тюрма,
сірятину гнітить, а просвітку катма,
біля керма пригрілася голубка
і шуляк водночас. Весела душогубка,
є вікна й двері, виходу нема.

Тримаючи руками обома
продержте крісло, мов саму корону,
у чорний стіл, що з тумбами двома,
поезію спровадила до схрону.
А ще ж не Лувр, де сім прекрасних муз
не приховав, а приберіг Француз,
такі дива не снилися парижкам,
це стіл і — саркофаг, це діво й дивовижка,
цей стіл родив не книжку, а безкнижка.

Як довго ми стояли під дверима,
з твоїми віршами, як під очима
жура чорніла, дотлівав твій біль,
лиш шарфика торкнув,
поправив по собі,
і скрушно похитав: яка се спека...
і тихо відйшов, і вже далеко.

Ой, тяжко ти вмирав, натхненням не змарнілій,
роздяте горлечко все говорить воліло,
слова, слова, слова — ти мовити не міг.
Постали по тобі Любов і Гнів.

Любов і Гнів зірвали ржаві двері,
і саркофага рознесли папери,
шуляк-голубку кинули в розпуку,
та друзі вже взяли тебе на руки.
Коли ж вона прорвалась терти нюні,
усі сказали: «Аби встав та плюнув».

І квіти попливли, й нестерпно побіліли,
і небеса всі царства прихилили,
і чулося до всіх: живи, живи,
і Слово бережи, і Бога не гніви.

З ДОБИ РОЗСТРІЛЯНОГО ВІДРОДЖЕННЯ

«ЛІТЕРАТУРНА УКРАЇНА»
3 жовтня 1991 р.

До 100-річчя з дня народження П. Г. Філіповича

Поволі повертаються вони до нас із доби розстріленого українського Відродження, замордовані у сталінських таборах. Повертаються, а ми в подивуванні: та це ж кращі з тих, кого мали... І до сьогодні ще не в змозі у повному обсязі оцінити їхній внесок у скарбницю нашої культури. Що переважна більшість читачів знає про Павла Філіповича? Біобібліографічний письменницький довідник, скупий на слова, зазначає, що митець народився у вересні 1891 року в селі Кайтанівці на Черкащині, закінчив колегію Павла Галагана та історико-філологічний факультет Київського університету, належав до групи неокласиків, за життя видрукував дві збірки поезій — «Земля і вітер», «Простір» та літературознавчі праці «Шевченко і декабристи», «Пушкін в українській літературі», «З новітнього українського письменства»; помер у 1937 році. Щоправда, останнє твердження потрібне суттєвого уточнення: не помер від захворювання чи стадості, а був розстріляний на Соловках у листопаді 1937 року «на честь» двадцятиріччя жовтневого перевороту.

На вечорі, що відбувається в київському Будинку вчителя з нагоди 100-річчя від дня народження митеця, малося на меті не лише віддати шану Павлу Петровичу, а й усебічно розглянути його творчий та життєвий шлях.

Відкриваючи зібрання, ведучий Павло Мовчан сказав, що П. Філіпович запізнився на кілька сторіч: тільки в добу Ренесансу народжуються такі постаті, тільки за ренесансної пори він був би співзвучний своєму часові. Ніхто

не може надолужити того, що зробив і міг зробити цей митець. Система оман, в якій ми жили, вимагає перегляду наших національних втрат.

Така висока оцінка в поєднанні з емоційною мовою задали певного настрою цьому святу в майже інтимній і тихій атмосфері. Так, саме тихій, бо мало хто зів про цей вечір; афіш, які б повідомляли про подію, майже не було, а на тій, почепленій біля Будинку вчителя, значилося: «Вхід платний». Чия ця цинічна витівка? З якого часу ювілейні вечори пов'язані карбованцем? Такий факт можна б розглядати як опір, перевону національному відродженню, поверненню забутих імен. Мовляв, хочете їх, то платіть, безкоштовного відродження не дамо. Та Бог з ним, з тим карбованцем, але дуже шкода, що в залі виявилося так мало шанувальників таланту Філіповича серед інтелігенції, зокрема, й письменства: спасибі студентству, яке склало основну частину аудиторії.

Доповіда про життя й творчість ювіляра виголосив член-кореспондент Академії наук України Микола Жулинський. Щоправда, у прямому значенні офіційної доповіді не було: промовець не розгорнув свого рукопису і не процитував з нього жодного рядка, а зважаючи на камери атмосферу вечора, повів ширу розмову, ділячись своїми міркуваннями про Павла Філіповича, складний і суперечливий час, коли довелося працювати цій дивовижно чесній чистій людині. Він — провідний професор Київського університету, що був задіяний в найбільших тодішніх культурно-освітніх

акціях: автор статей про Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесю Українку, де висвітлював такі грани їхнього таланту, в які ніхто до цього не проникав; визначний пост, для якого притаманне особливе викохування слова, що взагалі було характерно для всіх п'яти неокласиків — Миколи Зерова, Максима Рильського, Освальда Бургара, Михайла Драй-Хмари і Павла Філіповича, який скромно про свою працю сказав: «Я — робітник в майстерні власних слів». Свою ж місію вбачав у творенні високої духовності, зрошені самобутністю, закоріненої у загальнолюдській національній традиції, культури, яка б була основою і гарантом демократичної України.

М. Жулинський у своїх усіх роздумах про Філіповича та його оточення згадав і містечко Барішівку на Київщині — прихисток і місце порятунку в 1920—1923 роках нашої інтелігенції. Тут чиали свої лекції і писали вірші М. Зеров, О. Бургард, виступав зі своїми поезіями П. Філіпович. Барішівку тоді сповідала якесь свята поетична атмосфера. Сучасник згадував: «А Філіпович у куток наш мирний, як заїздив під час різдвяних днів, привозив «злачо», ливан і смирну» своїх дзвінків довершених рядків».

Ще 1922 року митець, наче передчуваючи події, які наповзуть через п'ятнадцять літ, прорік: «Не стане слів, і я скажу «прощай!». Довго не повертається він до читача, проте не назавжди проправився з ним. У 1971 році в Австралії у серії «З нашого минулого» завдяки Українській Вільній Академії наук у США з'явився

том Павла Філіповича, де вміщені грунтовні творчість Шевченка, О. Олеся, Коцюбинського.

«Ми повинні чи маємо та

окласиків, се

липович. Їхня вкрай нині

весь, наблизивши

ногі стелі гла

чя поета. За

зика. Благочестиві пам'яті

вів літургію.

На меморі

бувано слова

я — робіт

та всі сло

будую душу

Любов і ві

того ж д

динку кути

я.

смт. Катер

Черкаськот

ПОВЕРНЕННЯ

Село Кайтанівка Катеринопільського району на Черкащині. Тут народився видатний учений-літературознавець, поет, перекладач П. Філіпович. З нагоди 100-річного ювілею митеця на майдані біля школи відбулося відкриття меморіального знака на честь славного земляка, чиє ім'я деся-

тиріччями замовчувалося тоталітарним сталінським режимом, приховувалося від народу.

На мітингу виступили декан філологічного факультету, професор Київського університету імені Т. Г. Шевченка П. Кононенко, професор, завідувач кафедрою теорії літератури КДУ М. Наценко,

професор Т. Гунчак (США), завідувач кафедрою сходознавства КДУ Л. Грицьк, поетеса Наталка Поклад, викладач Черкаського педінституту В. Поліщук.

Право перерізати стрічку на відкритті меморіального знака було надано П. Кононенку. Спало біле полотнище — і з освітле-

«Всі потоки до моря пливуть, але море — воно не یаловлюється: до місця, ізвідки пливуть, ті потоки знов повертаються, щоб знову плисти!» (Еклезіаст). Повертаються потоки й забутих чи напівзабутих теорій, концепцій, просто суджень, припущення та інвектив. І незрідка видаються за нові. Не без подиву прочитав я в «ЛУ» (№№ 37, 38) статтю В. Ілліча Савченка, в якій він пише:

що поєт з дерзновеною безоглядністю вживається в невдачну роль геометра. І чим більше вживається, тим глибше занурюється у містичну сутінь. Возносячи релігійне світовідчуття, він виявляє водночас дивну глухоту до самої природи християнства, його земної закоріненості.

А саме в ній — одне з джерел його сили. Цю силу бачимо у ді



з приводу статті В. Міллі «З господом – чи без Нього?»

тай: Мікеланджело, Леонардо да Вінчі, Рафаелью, Боттічеллі, Дюпреру, Сервантесу, Данте, Шекспіру. Рабле — як такій зловорожій силі, що викривила шлях європейської культури, збила її з пантелику, завела на манівці, — цебто позбавила її християнського світовідчуття. Мелодія, лоча і в іншому інструментуванні, знайома, здається, від пори інквізіції. І церква, і філософська думка, і мистецтвознавча наука більшою чи меншою мірою віддалі їй данину.

Тепер ось чуємо це від нашого поета. Але схоже на те, що релігійне світовідчуття він зводить до черночої аскези. Найтяжчий гріх митців Відродження, вважає В. Ілля, у їхній чуттєвій заземленості. Як наслідок цього, «людство в своєму загалі відмовилося од вічності задля своїх земних справ». Вина тих майстрів у тому, що вони, маючи нове світовідчуття, звернулися до старих засобів античності, яка вмерла тому, що вмерла язичницька релігія. Щодо смерті античності, то правда. Але річ не в тім. Холодом безапеляційності, понурого догматизму (тільки так, а не інак) відійшов від розмірковування автора. Вся складність еволюційного процесу культури зводиться тільки до протиборства. Явище виривається із контексту часу. Нехтується те, що йому передувало і що його оточувало. Сам дух епохи. Ортодоксальна сколастика середньовіччя. Звінти воєдино Відродження й античність і засудивши цей союз, автор випустив з поля зору те, що годилася б означити бодай пунктирно. Незмірні заслуги християнства перед культурою, але й тяжка його вина. Доконуючи Рим, воно вивищувалося й утверджувалося на руїнах античної цивілізації. Масове знищення унікальних пам'яток язичництва — то «заслуга» перших християн. Це знали й розуміли християни — митці Ренесансу.

Але знати і розуміти — не означає виправдати. Героїзація людини — це й полемічний зіпсад проти ортодоксії церкви, релігійної нетерпимості. Античність умірала й воскресала. Інтерес до неї завмирав, то пожвавлювався знову. У Візантії, по суті, він не уривався ніколи. Забудькуватість — надто феноменальної скульптурної пластики — обійшлася Європі дорого. Дерев'яна скульптура середньовіччя була кроком назад. Природно, що майже вся вона згоріла. Чуттєва конкретика жила й до Ренесансу, вона тільки набула в цю пору нової якості. Згадаймо хоча б героїчний епос («Пісня про Роланда», «Пісня про Сіда», «Пісня про Нібелунгів»), поезію вагантів і мінезингерів, цілій пласт куртуазної літератури, зокремъз трубадурів з їхнім культом «Прекрасної Дами», де ота, така несприйнятна для В. Іллі, чуттєвість мала характер колоспіту. І ці передренесансові спалахи — свіжчання органічного поступу культури. Людина не могла вистрибнути із самої себе, із земної своєї природи, хоч і поривається в Небо. Провести пряму лінію між земним і небесним неможливо. Однаке враження таке,

Нагірній Проповіді. «Фарисеї ж, почувши, що Він уста замкнув саддукеям, зібралися разом. І спитав один із них, учитель Закону, Його випробовуючи і кажучи: «Учителю, котра заповідь найбільша в Законі?» Він же промовив йому: «Люби Господа Бога свого всім серцем своїм, і всією душою своєю, і всією своєю думкою». Це найбільша і найперша заповідь. А друга однакова з нею: «Люби свого близьнього, як самого себе». На двох оцих заповідях Закон і Пророки стоять». (Євангеліє від св. Матвія).

Нам важливо запам'ятати отець «однакова з нею». Земна природа Спасителя — потужний магніт, що притягує духовний зір віруючого. Саме цей феномен — свідчення нероздільності земного й небесного. Недарма ж сказано про Нього: Син Людський, Син Божий на Землі. Образом Христа вища творяща сила об'єднала Землю і Небо. Тому й хибне, по сути антихристиянське, розуміння першовитоків духовності тільки як «феномена темного позаслівного відчуття світу».

У статті В. Іллі чимало аксіоматичного. І все б нічого, коли б аксіоми не подавались як одкровення. Багато посилає на дискусійні твердження, спріяняття яких у світовому культурному контексті, природно, далеко не однозначне. Про це годилося б обговоритися, а не подавати їх за істину в останній інстанції. Загалом дивує, ба навіть дратує імперативний тон «маніфес», як і поблажливість, а то й зверність, які автор дозволяє собі щодо Бетховена чи, скажімо, Рембрандта: «Як би дав відчути безконечність нашій душі Рембрандт, якби його гений не був знищений на туралізмом». Міклеланджело В. Ілля бере в спільніки тільки на тій підставі, що той вічно був невдоволений собою. Хоч кому не відомо, що невдоволення і сумніви, усвідомлення розриву між задумом і його втіленням — то одвічна драма творця. Безконечно варіючи тезу про «згубний вплив Відродження», рішуче нічого позитивного не побачив В. Ілля у ведеться світового мистецтва.

Покінчивши з ними одним махом, не менш суорий присуд виносить він і класичній поезії та, з дяжкими обмовками, музиці. Вони і структуральні, і натуралистичні, і вінчериали себе тому, що були позбавлені відчуття «наджиття», «надреальнності». Щоправда, він готовий визнати окремі щасливі винятки, та й то не в цілісній єдності, а як окремі фрагменти, виладкові осяяння, він навіть не до ладу цитує рядок з Ліни Костенко, але суті це не міняє. Отже, геть класику, що безнадійно загрузила в баగовинні структурализму. Хай живе нова поезія як вияв нового світовідчуття, де стало б можливим використання слова як знака. Загальний підсумок: крах культури, яка, втративши надчуттєве переживання Бога, протягом століть прямувала до своєї загибелі.

Цілком очевидно, і це випливає із самої статті, що відправною точкою для її написання стала як многократно захвалювана,

Володимир
БАЗИЛЕВСЬКИЙ

З РОСІЇ АЛЕ БЕЗ ЛУКАВОЙ

так і критиковані концепції Освальда Шпенглера. Від цього бітанцювати авторові, адже, по суті, його матеріал — варіація на задану тему. Та ні — В. Ілля воліє сказати це уже перед тим, як зйті з авансцени. І то в який спосіб! «Перше, що вразило мене в «Присмерку Європи», — це погляд Шпенглера на Відродження, погляд близький до моого (!), проте не тотожний. Основна відмінність полягає в тому, що Шпенглер вважає Відродження тимчасовим відхиленням у розвитку європейського мистецтва і всієї культури. Уже в барокко, за Шпенглером, європейське мистецтво звільнилося від впливу Відродження, і подальший його розвиток був природним проявом християнського світовідчуття. На мою думку, Відродження назавжди звернуло європейську культуру з правдивого шляху її розвитку, просто зробило неможливим саме існування її як природного прояву християнського світовідчуття». Отже, дісталося й улюбленному Шпенглеру, який «не зрозумів, точніше, не відчув...». Але там, де Шпенглер справді плутається між двома типами мислення — художнім і науковим (можливо, саме нерозуміння ним поезії і спричинилося до цього), В. Ілля того не тільки не помічає, а й намагається розвинути думку іменитого попередника. Поезія й математика зіставляються на механічному рівні. При цьому автор не уникнув пастик, яку розставив сам собі з допомогою того ж таки Шпенглера. Бо якщо поезія — образ душі, про що невтомно нагадує В. Ілля, то чи можна сказати це про математику?

Втім, зовні та пастка має досить невинний, сухо емоційний характер: «А який поступ за той час зробила математика, що не є чимось протилежним поезії, як то звикли ми чути від поетів і майже всіх (?) математиків». Сказано ніби між іншим, а насправді для того, аби остаточно вибити стільця з-під ніг традиційної поезії, а заодно розправитися з верлібрами, «які сьогодні пишуться кілометрами! І побиває! І то не тільки шпентлерівським переліком досягнень точних наук, а й риторичною фігурою: «Зробивши порівняння поступу в матема-

ладніюся
душа, хоч
розум у це
майже незм
тя тому. л

Що ж вого прагнення тика: нові І вже тільки удається, не старе. І якісі паралічності, чого так на стихії рі своего зауважив шуканнях кассою. Хоч цей кам'яний глуздя діточних ні глуздя с прогресивіст, Паулюшка парка. І нові твори зали білі ніж греки на скульптурах вішають від еллінів? не потребуємо до ж моліній

Не раз
вати оче
сполучні
зія не є
передачі
надання
софська
коли б н
лософськ
наслідко
випадку
вій поез
не може
ла б та
філософи
на думк
во і під
все це
ля думи
етичною
гавив в
світовог
тоді бут
Гете, 1

Силищовиця «Літера-
турско-близько двад-
цяти статей про
зенника, Франка, Ле-
Ольги Кобилянської,
шубинського та інших

бути щасливими.
у еліту в особі не-
тод яких був і Фі-
ліховна енергія нам
потребна», — наго-
лишинський.

Київського універси-
тету Сонячного підкреслив,
Ісакович, діючи тоді, ко-
мітет культури ми-
нівського дому душу, іс-
нувало роль інтелі-
гентності країни над-
ало звертався до чи-
тником зберігати свя-
ти, що руйнація —
гресу. Наближаючись
до, зазначив промо-
вімося до своєї се-
сії, до найвищих гу-
-Філіппович — міра,
загатьох нас у най-
Він — втілення єв-
гелігентності.

— сторіччя від дня
зізначаємо, — скла-
-пологічних наук, лі-
-нель Михайло Наєн-
-ве ідеологічний, а
-скій стиль, в твор-
-била воля, захоплю-
-ті. Він започаткував
-справжнє шевченко-
-вого лише тепер
-наука. Спосте-
-товича не може обі-
-слідник літератури.
-ому вечорі виступи-
-ниття, колективи ху-
-тільності з його ба-
-ли чудовий концерт,
-кофілармонії про-
-поета, прозвучали
-у виконанні співаків
-їни.

рослав ГОЛЕЦЬ.

нуло молоде облич-
-чинала урочиста му-
-нний отець Іоан ос-
-ній знак і відпра-

льний дощі викар-
-П. Філіпповича:
-ни в майстерні
-власних слів,
-я відаю усім,
-викликаю гнів,
-но вводжу в кожний
-дім..
-я у сільському Бу-
-ри відбувся вечір.
-ВАШКЕВИЧ.
-копіль
-обл

запитую насамперед
-зажає себе поетом:
-поезія займати по-
-більш ніж складно-
-світ?»

шановному колезі:
-ю за плечима люд-
-щі вічно сущих ви-
-— поетів світу. Це
-зусил儿, аби люди-
-ла відчуття Неба. І
-ще задовго до ви-



Гости редакції

КИЇВ І ТОРОНТО СТАЛИ БЛИЖЧІ

рік). Названа жіноча федерація виникла на цілих двадцять років раніше од СКВУ і входить до Міжнародного об'єднання матерів, а віднедавна її прийнято до Організації недержавних націй при ООН зі статусом спостерігача, тобто поки що без голосу в ній.

Розповідаючи про життя українців Канади, які нині святкують 100-ліття свого першопоселення в цій країні, Я. Соколик повідомив, що нині у Торонті приблизно 80 тисяч їх, об'єднаних у тридцяти п'яти культурних, релігійних та молодіжних організаціях. Українці Торонта єдині в діаспорі мають і утримують свій оперний театр, де співають не тільки свої, не тільки запрошувані з України співаки, а й іноземці, які, щоб узяти участь в українській опері, спеціально вивчають нашу мову.

Перебіг подій, що відбуваються в Україні, помітно вплинув на політичне життя українців Канади. Так, 24 липня минулого року в Торонті, у Квінс-парку зібралось всенародне віче під кілем «Ми з тобою, український народ», спонукаю до якого стало проголошення парламентом України нашого державного суверенітету. На тому віче Я. Соколик виступав перед вісімома телекамерами, що саме по собі свідчить про зацікавлення канадців нами. І взагалі, це дуже помітно — підкреслив Я. Соколик, — що західна преса після сумнозвісного Чорнобилья та проголошення Україною свого суверенітету стала вирізняти українців з аморфного і панівного впродовж багатьох років по-
няття «сов'єт піліп».

Нове українське відродження надихнуло наших однокровників за океаном на створення Канадсько-Української Фундації «Допомога Україні», яку патронує СКВУ і яка покликана прислухитися утвердженню державності України. Ми мріємо зібрати 10 млн. долларів, сказав Я. Соколик, і покласти їх до банку з тим, щоб відсотки з них ішли на духовно-матеріальну допомогу материковій Батьківщині, яка сьогодні, на жаль, перебуває в економічній та моральній руйні... Оскільки ми за океаном не може-

мо цілковито знати найпекучіших конкретних потреб відроджуваної Української держави (в Києві ж видніше), то ми вирішили спільно утворити такий дорадчий комітет, куди увійшли б авторитетні люди, які мають і моральне право, і достатні підстави на те, щоб визначати напрямки допомоги. У складі Комітету розбудови української державності хочемо бачити В. Чорновола, І. Драча, М. Горняка, Л. Лук'яненка та інших відомих достойників, депутатів Верховної Ради України, лідерів громадських організацій, партій. Першими жертвовавцями фонду «Допомога Україні» стали Ярослава і Михайло Шафранюки, їхній внесок — мільйон доларів. Це шановані в Канаді меценати, пропагатори українського мистецтва, які 1975 року відкрили в Торонті художню галерею, заснувавши при ній Канадсько-українську мистецьку фундацію. За час свого існування вона нав'язала тісні контакти приблизно з 300-ма українськими митцями, що живуть у Канаді, США, Австралії, Франції та інших країнах. Майже половина з них уже мала одну, а то й кілька виставок у галереї Шафранюків. Найбільшим її досягненням стала Світова виставка українських митців 1982 року, що в ній узяли участь 88 художників і скульпторів із дев'ятих країн і яка була підтримана матеріально урядом провінції Онтаріо та Шевченківською Фундацією. Виставка здобула прихильні відгуки преси, чимало робіт розкуплено, розійшовся й каталог із 110-ма кольоровими ре-
продукціями, що супроводжувалися тримовним текстом (по-українському, по-англійському і по-французькому) та вступними статтями мистецтвознавця С. Гординського й міністра культури Онтаріо. Нині у галереї експонується виставка картин Василя Куриліча з серії «Український пioner» та «Страсті Христові».

Завершуючи розмову, Я. Соколик поділився враженнями від побаченого на отцій землі, висловив надію ще раз побувати цього року в Україні.

Кор. «ЛУ».
НА ЗНІМКУ: Оксана і Ярослав СОКОЛИКИ в київській бібліотеці діаспори.

Фото І. ЯЦЬКОГО.

ДИСКУСІЙНА РУБРИКА «ЛУ»

то наслідок нашої самозакоханості. Література тут завинила найбільше. Кричати «Слава Україні», особливо за ситуації нинішньої, куди легше, аніж перти плуга. Биття в груди — не найкрайніший вираз, який може викликати. Пе-

аби приймати на віру езотеричні рецепти. Ще в 1914 році М. Бердяєв із сумом констатував втрату надії «на нове втілення краси в органічній природно-тілесній народній культурі», сказав про роз-
порощення матеріального світу, дематеріалізацію живопису, про здирання шкіри і намагання творця «додутися кістяка речей». «Хи-
тання межових знаків мистецтва» звідтоді набрало розмаху. І якщо

людська
до гам вкладав би
поняття, субстанція
їнна. Як і тисячоліт-
рідина радіє і страж-

ОМ!

10...

ся і плаче. Інакше не
вала б її «Пісня над
не промовляли б так
що ні ідалі та боколі-
ві любовні зізнання
і нарікання Овідія, ні
каці, ні чар мудрого
их китайців.

зати, «нове життя но-
є слова» Але ж діалек-
тическою проростає зі старого.
ки за не мало бути б
ним. Та й нове, як мо-
відік — добре забуте
е ризику проводити
лелі і впадати в категорії
можливо, що те, до-
закликає В. Ілля, людино-
відчувала ще на зо-
сторизму. Не випадково

М. Берднєв, що в своїх
геометричних форм «Лі-
шів до кам'яного ві-
обмовився потім, що
ний вік примарний. Без-
рікати поезії прогресом
ук. Але ще більше без-
перечати про те, хто
нішій: Гораций чи Елі-
чи Війон, Єйтс чи Пет-
чи можна твердити, що
ші новими засобами ска-
ше про людську душу,
Евріпід? Або що модер-
ністика сучасності передо-
неперевершених взірців
Банальні запитання, що
бувають відповіді. Але са-
хів підводить своюю пря-
єтю В. Ілля.

Він намагається спросту-
віднє. «Спочатку про не-
відомі думки й поезії. Пое-
зії призначитися (?) до
певної думки за рахунок
чуттєвої форми. Філо-
поезія була б можлива,
відкреслюю, нова фі-
думка була художнім
певного вірша. Такого
європейській та світо-
ще не було і, на щастя,
бути, бо тоді поезія ста-
само не потрібна, як і
бо ця намарне очікува-
була б словом про сло-
ки». Чи не від лукавого
Чи не плуває В. Іл-
ля таку з думкою по-
художнюю? Чи не про-
стить вершині досягнення
написьменства? Бо як же
з Шекспіром, «Фаустом»
отчевим? Зрештою, з Лі-

Пушкін для В. Іллі не авторитет. Молодечні змахи критичної мілії він змітає з «корабля сучасності» (ох, цей аматорський нігілізм) «сміхотовно-неприродний». Ренесанс і звинувачує його у рабському копіюванні античності. Невже призабув В. Ілля, що звертання до шедеврів стародавніх Греції і Риму мало принциповий, органічний, історично вправданий характер, що альтернатива йому, по суті, не було, а час тієї, що підказана Шпенглером, ще не настав? І чи пам'ятає про те, що в античних сюжетах близьку плєяди зодчих культури тієї епохи відбилася, даруй, читачу, за чергову вимушенну банальність, нова і цільна концепція світу?

Уриваю себе на цих запитаннях. Во починаю відчувати весь коміз захисту одного з найфеноменальніших явищ людського духу. Коли аматорство підpirається сектантством, маємо химерний гібрід покруч. У нещадному і вторинному в своїй основі (бо з чужого голосу) потоптуванні Відродження як зла, що свавільно спотворило духовний ландшафт Європи, лякає якась авторська затятість. Тут немає нюансів Ренесанс — то від сатани. Інша річ, на думку В. Іллі, рання готика. (Хоча і тут бажано було б постаратися на закоханість Шпенгlera у добу феодалізму). Прогнозуючи можливий розвиток європейського мистецтва «без впливу Відродження», В. Ілля твердить: «...місце античності мав би зайняти фольклор, як природний образ душі народу».

Чесно кажучи, я не знаю, як ця теза узгоджується з фаталізмом багато разів згадуваного тут кумира автора, але думається про те, якою ж мірою фольклор міг бути підгрунтам, скажімо, для Мікеланджело з огляду на закони розвитку професійного мистецтва. Чи міг він стати тим, ким став, без обізнатості з пластикою грецьких чудотворців? Тут маємо явне бажання автора наблизити себе і нас до багатою народної культури материзни. Віддаючи їй належне, все ж мимоволі схиляється до крамольної думки: чи не занадто дорого обійшлося нам сліп'я затяжне народолюбство? У даному разі саме в плані поступу мистецтва професіоналів як вищого щабля культури? Чи не воно, як і несправедливість історичної долі, затримало процес унормованості мови, внаслідок чого не було своєчасно вироблено відповідної лексики, абстрактних понять, що унеможливило потім розвиток філософії? Тим більше, що наш автор дає для цього привід, про що скажу пізніше. Я як нам змагатися з нашими сусідами, які приголомшили світ нечуваним сплеском релігійної мислі у зовсім недавньому часі? Кого, не лукавлячи, можемо поставити поруч з цією славною когорткою — імена їхні зарас в активному обігу — оригінальних умів? Чи не полуза невибагливої любові затягнула наші очі і не дозволила вчасно діагностувати й інші національні болячки? Чи не вона відкинула на узбіччя і спричинилася до сирітського хуторянства?

Гіпертрофований патріотизм —

і В. Ілля багатозначно натякає, що Україна не тільки географічний центр Європи. Він же виголошує, що українська народна пісня — «є основою всієї музичної культури Європи». Шевченко у нього уже й не геній, а «супергеній». Нешляхетно це — вивищувати одних за рахунок приниження інших: Франко й Леся Українка поруч із Шевченком, за В. Іллею, «є просто україномовними поетами». Я почуваю настійну потребу захистити Шевченка від похвали В. Іллі. Вона гірша від хули, бо створює ілюзію досі нечуваного прочитання Кобзаря. Переукрасивши, як уже мовилося, всю класичну поезію, автор ви-
хоплює Шевченка із культурологічного контексту і ставить його, як загату, упоперек світового літературного процесу. Він мовби не знає, що за всієї самобутності своєї поетики, Шевченко — його продукт і органічна частка. В. Ілля свідомо заплюшує очі на те, за що тільки-но лаяв інших: за уміння стояти на землі, не пориваючи з Небом. Йому потрібен Шевченко у ролі пристяжного, а корінник — це тенденція. Не знаю, чого тут більше — упередженості, наїву чи сумбуру. Автор статті не помічає — не хоче помічати! — що чинить розправу над тими, перед ким сам Шевченко схилявся, у кого ввівся.

Він цитує:
**Я так П, я так люблю
Мою Україну убогу,
Що проклонену святого Бога,
За неї душу погублю.**

І коментує: «Я не боюся взяти гріха на душу, коли скажу, що Бог пробачив Шевченкові його рядки».

Ми на поверхневому зразі уподібнюємося зараз вірючим, але тільки на поверхневому. Тому й порушуємо заповідь: тривожимо Господа всує. Глибинних зрушень свідомості не сталося. Бракує знань і виховання. Недаремно на всеукраїнському Форумі інтелігенції прозвучала фраза: чи багато серед нашого брата таких, хто прочитав Святе Письмо? У намаганнях В. Іллі дематеріалізувати Шевченка, у розплівчатих міркуваннях про нову поезію відсутні переконлива аргументація у вигляді конкретних імен. Супроти консервативної класики виставляється хіба що чуваш Айгі. Не думаю, що це універсальний стимулатор на шляху української поезії до самоінновлення, хоч необхідністю його не викликає сумнів. Більше того — ми свідки цього процесу, що має свої плюси і мінуси. Останні пов'язані не так із настійним розхитуванням форми, як із змістом, втрати якого так цілеспрямовано домагається В. Ілля. Усі ці приписи про знакову систему письма, про поезію надчуттів і надтілесності на практиці можуть обернутися на аморфну безліку масу словесної жуйки, позбавленої будь-якого дисциплінуючого начала.

Щось схоже подибуємо вже ни-
ні. Не квапмося ховати класику, аби не поховати разом з нею й майбутнє поезії. Сходження до нового хоч і почалося не від сьогодні, а все ж у цьому процесі багато неясного і суперечливого, породили стійкість матерії, то будьмо готові до ще не бачених її розутілень у поезії новобраниць. Ось тільки як примиритися з думкою, що все меншає дива на шляху до тієї декристалізації, дива, яким так щедро обдаровують нас полотна старих майстрів, класичні ямби та хорей. А може, ще справді бентежить тільки донкіхотів, приречених «на щемливу печаль та зажуру, на зітхання за минулим, на моторошний жах від загиблі віленої краси світу» (М. Берднєв). Наш вторинний — за небагатьма винятками — авангард ладен разом із традицією вихлюпнути без жалю і саму поезію, до того ж ще й теоретично це обґрунтавши.

Чи не занадто я чіпляюся? Стаття В. Іллі написана двадцять з таком років тому. **Дата виставлення** як щит — 1968. Ale що з того? Фактом сьогоднішньої публікації хіба не доводиться, що стаття на часі, що автор не відмовляється від сказаного колись? До того ж, не маю сумніву, що сьогодні вона переписана.

Та суть, власне, не в тому, а в аргументації писань. Скільки їх зараз вносить смуту й сум'яття і в без того розхитані наші уми й серця! Чого тільки не дізнаєшся з нинішніх публікацій! І що Гомер за походженням українець, і що мові нашій 7500 років. (А як же тоді бути з історичною пам'яттю людства?) Самоаестетія, безсоромне самовихвалення стали нормою. Письменники, історики, політологи, літературознавці, як з мішка, сиплять іменами, датами, цифрами, на ходу спростовують теорії, нокаутують любомудрів, гіпотези видають за аксіоми, міфи — за реальність. І притом ложні власним невігластством, пригнічений зливою інформації, не один читач, либо, засумнівається у своїй здатності розібратися в цьому хаосі, надто за браком серйозної літератури під рукою. Найприкіре, що вся ота голосівна писанина подається без будь-яких коментарів фахівців. Вичитав я якось у шанованій мною «ЛУ» в одного нашого публіциста, «що Мазепу і Карла XII споріднила пам'ять крові. Обидва були нашадками великого українського воєводи III ст. н. е. Одіна». Там же довідався і про те, що Іван Сірко слухав лекції ... в Сорбонні. Ну навіщо ж було мордуватися там славнозвісному нашому кошовому? Найповажніші історики твердять: не вмів Сірко ні читати, ні писати. Забавно, що, здається, у тому ж номері «ЛУ» уже інший автор — І. Борщак — називає Сірка напівдиким, «яким татарам лякали своїх дітей». Ну, щодо татар зрозуміло. Але я ув'язати ці полярні твердження бідній голові скромного сільськогочителя історії?

Завершу сказане цитатою з того ж таки історика І. Борщака: «Першою прикметою Історії мусить бути покірність текстам, і треба добре стерегтися, аби не надуживати цих текстів до того, щоб вони казали те, що бажано лиши авторові історичній студії. Ніяка політика, навіть найпатріотичніша, не може бути тут виправданням».